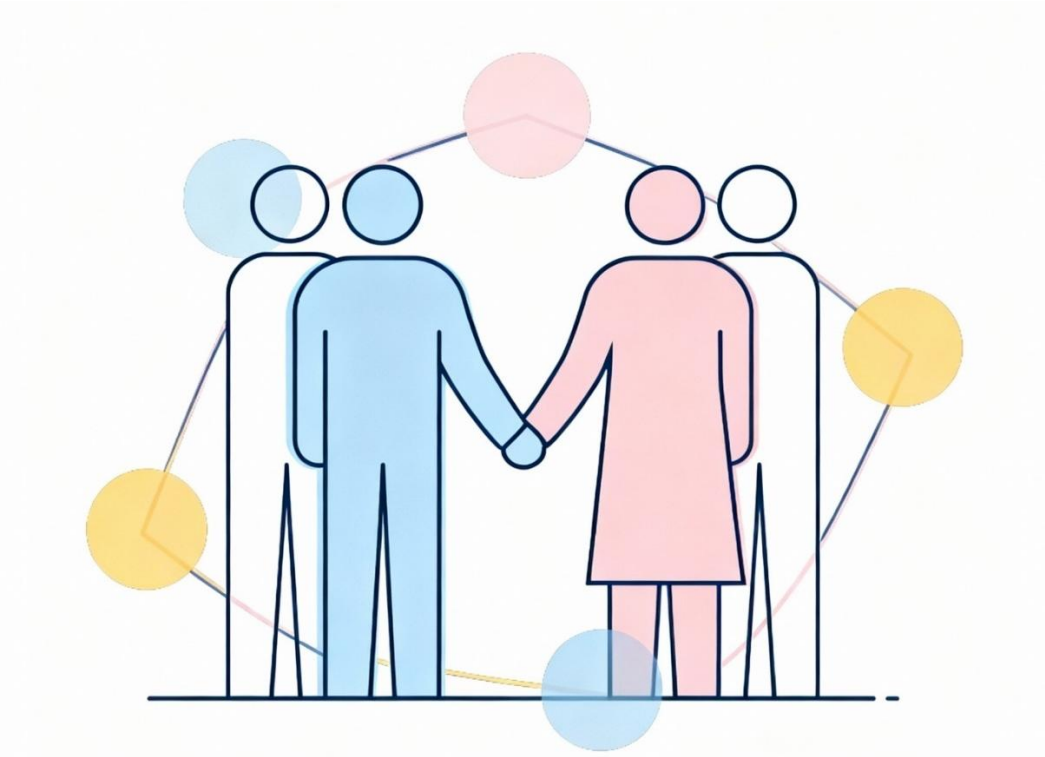

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA

GMINY ZBUCZYN

NA LATA **2026-2035**

Spis treści

Wykaz skrótów 4
Wprowadzenie 6
Metodologia opracowania Strategii 8
Podstawy prawne 10
Spójność z dokumentami strategicznymi 12
Dokumenty krajowe 12
Dokumenty regionalne 13
Dokumenty lokalne 14
Metodologia badań społecznych 14
Wybór metod i technik badawczych 14
Dobór próby i narzędzie badawcze 15
Charakterystyka Gminy Zbuczyn 16
Położenie 16
Sytuacja demograficzna 17
Rynek pracy i sytuacja gospodarcza 19
Sytuacja mieszkaniowa 20
Edukacja i wychowanie 22
Kultura, sport i rekreacja 25
Opieka zdrowotna 30
Uwarunkowania w zakresie ekonomii społecznej 32
Gminny system pomocy społecznej 42
Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych 47
Analiza wyników badań przeprowadzonych wśród dorosłych mieszkańców Gminy Zbuczyn 48
Struktura badanej próby 48
Problemy społeczne 50
Problem alkoholowy 52
Problem nikotynowy 54
Problem narkotykowy 55
Problem przemocy 56

Korzystanie z urządzeń elektronicznych ... 61
Uczestnictwo w grach hazardowych ... 62
Inne uzależnienia behawioralne ... 63
Rynek pracy ... 64
Ubóstwo i wykluczenie społeczne ... 65
Sytuacja osób starszych i osób z niepełnosprawnościami ... 67
Zdrowie psychiczne ... 69
Analiza wyników badania przeprowadzonego wśród uczniów ... 72
Struktura badanej próby ... 72
Problem alkoholowy ... 74
Problem nikotynowy ... 75
Problem narkotykowy ... 76
Problem przemocy ... 78
Korzystanie z urządzeń elektronicznych ... 83
Uczestnictwo w grach hazardowych ... 85
Zdrowie psychiczne ... 85
Zaburzenia odżywiania ... 86
Sytuacja społeczna Gminy Zbuczyn ... 88
Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej ... 88
Wsparcie osób z niepełnosprawnością ... 95
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień ... 100
Przeciwdziałanie przemocy domowej ... 104
Aktywność i integracja społeczna seniorów ... 108
Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ... 112
Wsparcie osób z problemem ubóstwa ... 116
Zdrowie psychiczne ... 120
Część programowa ... 122
Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych ... 122
Kierunki rozwiązywania problemów społecznych ... 123
Cel strategiczny nr 1 ... *125*
Cel strategiczny nr 2 ... *131*

Cel strategiczny nr 3 ..... *137*
Cel strategiczny nr 4 ..... *144*
Cel strategiczny nr 5 ..... *148*
Cel strategiczny nr 6 ..... *153*
Ramy finansowe Strategii 155
System wdrażania Strategii 156
System aktualizacji Strategii 157
Komunikacja społeczna i promocja Strategii 158
Monitoring i ewaluacja 159
Wnioski i podsumowanie 162
Spis rysunków, wykresów i tabel 164
Bibliografia 170

Wykaz skrótów

b.d. – brak danych

CUS – Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie

CIS – Centrum Integracji Społecznej

DPS – Dom Pomocy Społecznej

GUS – Główny Urząd Statystyczny

GOK – Gminny Ośrodek Kultury w Zbuczynie

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbuczynie

GKRPA – Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

GBP – Gminna Biblioteka Publiczna

KCPU – Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom

KDR – Karta Dużej Rodziny

KMP – Komenda Miejska Policji w Siedlcach

NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia

NGO (ang. non-government organization) – organizacja pozarządowa

NK – procedura „Niebieska Karta”

ORE – Ośrodek Rozwoju Edukacji

OSP – Ochotnicza Straż Pożarna

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PES – Podmioty Ekonomii Społecznej

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PKI – Punkt Interwencyjno - Konsultacyjny

PKPS – Polski Komitet Pomocy Społecznej

POZ – Podstawowa Opieka Zdrowotna

PO PŻ – Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa

pp. – punkt procentowy

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

STEM – *Science, Technology, Engineering, Mathematics*

ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy

UG – Urząd Gminy

UKS – Uczniowski Klub Sportowy

UTW – Uniwersytet Trzeciego Wieku

ZI – Zespół Interdyscyplinarny

ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Wprowadzenie

Przemiany technologiczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe, które dokonały się w XX w. były przyczyną przeobrażeń w sferze życia społecznego i doprowadziły do zmiany starych i powstania nowych problemów społecznych. Problem społeczny określany jest jako niekorzystne dla społeczności zjawisko, zagrażające, niebezpieczne i konieczne do wyeliminowania. O problemie społecznym mówimy wówczas, gdy dane zjawisko spełnia kilka kryteriów: dotyczy wielu osób w społeczności, ma charakter powtarzający się, a nie jednorazowy, jest postrzegane i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym, domaga się rozwiązania i można mu zaradzić poprzez zbiorowe działanie[1]. Wśród problemów społecznych występujących w polskiej rzeczywistości wymieniane są: alkoholizm, narkomania, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, hazard, bezradność opiekuńczo-wychowawcza oraz wykluczenie społeczne. Jednym z instrumentów polityki społecznej jest tworzenie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, które są ważnymi dokumentami odnoszącymi się do polityki społecznej, a odpowiednio przygotowane i wdrażane prowadzą do rozwiązania kluczowych problemów społecznych występujących na danym terytorium.

Konsekwencje pojawienia się wirusa SARS-CoV-2 i wywołanej przez niego choroby COVID-19 spowodowały konieczność zredefiniowania zaplanowanych działań. Skutki ekonomiczne, gospodarcze oraz społeczne pandemii będą dostrzegalne w dłuższej perspektywie czasowej, uwydatniając stare i generując nowe ryzyka socjalne. Na poziomie lokalnym można do nich zaliczyć kryzys gospodarczy skutkujący, m.in. poważnymi skutkami dla rynku pracy, rozwarstwienie społeczne pociągające za sobą ryzyko wzrostu liczby osób wykluczonych ze społeczeństwa, zwiększenie skali ubóstwa, ujawnianie się nowych konfliktów społecznych, wzrost zachowań indywidualistycznych w miejsce zachowań wspólnotowych, wpływających negatywnie na jakość kapitału społecznego i więzi społecznych, czy problem organizacji i zarządzania czasem osób starszych. To tylko część z wielu negatywnych konsekwencji jakie może za sobą pociągać pandemia koronawirusa[2].

[1] Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.
[2] N. G. Pikuła, M. Grewiński, E. Zdebska, W. Glanc, Wyzwania dla polityki społecznej w kontekście pandemii koronawirusa, Kraków 2020, s. 9-16.

Obecnie polityka socjalna naszego kraju stoi przed kolejnym wyzwaniem, jakim jest konflikt rosyjsko-ukraiński i związany z nim napływ uchodźców. Migracje wojenne mogą mieć charakter długotrwały, co będzie wpływało bezpośrednio nie tylko na migrantów, ale całe społeczeństwo polskie i wymagało korekt polityk społecznych. Kryzys wywołany przez wojnę w Ukrainie musi skłonić Polskę do modernizacji systemu usług społecznych w sposób adekwatny do nowej sytuacji[3].

Polityka społeczna w czasie kryzysu wymaga specjalnej uwagi i planowania, wykorzystując przy tym swoje instrumenty zarówno interwencyjne – w perspektywie krótkoterminowej, jak i w okresie długoterminowym.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbuczyn na lata 2026-2035[4] jest dokumentem wyznaczającym najważniejsze kierunki działań mające na celu doprowadzenie do zmiany niekorzystnych zjawisk społecznych na terenie Gminy. Wskazuje ona obszary problemowe, priorytetowe zadania służące przeciwdziałaniu tym problemom, a także zakładane rezultaty. Strategia jest wyrazem zintegrowanego planowania społecznego zwiększającego efektywność podejmowanych działań. Jej wdrażanie odbywa się poprzez szereg działań związanych z realizacją planów strategicznych.

Strategia będzie służyć osiągnięciu zaplanowanych celów, wraz ze szczegółowym określeniem sposobów dojścia do poprawy sytuacji społecznej w wybranych obszarach. W związku z tym, że rozwiązywanie problemów społecznych jest procesem długofalowym, lokalna polityka społeczna wymaga od jej realizatorów strategicznego podejścia. Planowanie strategiczne, polegające na podejmowaniu systematycznych działań, podczas których planowana jest przyszłość i wytyczane są najistotniejsze kierunki działań, uwzględnia długi horyzont czasowy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbuczyn na lata 2026-2035 zawiera kilka części składowych: charakterystykę Gminy, diagnozę sytuacji społecznej oraz część programową obejmującą misję, wizję, cele, zadania przewidziane do realizacji, ramy finansowe, zakładane rezultaty, system wdrażania, monitoring i ewaluację.

[3] E. Bendyk, P. Buras, Polska wobec wojny, Polska w świecie po wojnie Zadania na nowy czas, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa, 2022, s. 1-7.

[4] Na potrzeby niniejszego opracowania dla występujących w tekście sformułowań „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbuczyn na lata 2026-2035" stosowana będzie skrócona nazwa „Strategia".

W Strategii uwzględniono różnorodny zakres problematyki społecznej. Diagnoza sytuacji społecznej dokonana została w następujących obszarach:

- wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej,
- wsparcie osób z niepełnosprawnością,
- profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych,
- przeciwdziałanie przemocy domowej,
- aktywność i integracja społeczna seniorów,
- promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu,
- wsparcie osób z problemem ubóstwa,
- zdrowie psychiczne.

Podsumowując, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbuczyn na lata 2026-2035 określa sposób osiągnięcia wyznaczonych celów oraz pozwala wypracować sprawny i efektywny system pomocy, umożliwiający skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych, co pozwoli na zapewnienie mieszkańcom dogodnych warunków do rozwoju i przyczyni się do wzrostu poczucia bezpieczeństwa społecznego.

Metodologia opracowania Strategii

Podstawowe elementy Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbuczyn na lata 2026-2035 są tożsame ze strukturą innych dokumentów określających kierunki lokalnej polityki społecznej. Tym co wyróżnia Strategię od innych wiążących dokumentów i programów jest przede wszystkim jej okres obowiązywania oraz nadrzędność wobec nich. Mimo, iż horyzont czasowy nie został wskazany w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, powinien precyzować główne działania Gminy w zakresie zaspokajania społecznych potrzeb mieszkańców i niwelowania nierówności społecznych w długim okresie, tj. 5-10 lat. Obligatoryjny charakter Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz jej istota i wpływ na kreowanie lokalnej polityki nakłada na jej realizatorów obowiązek tworzenia jej w sposób odpowiedzialny i spójny z zapisami zawartymi w nadrzędnych dokumentach strategicznych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Nadrzędność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych nad programami o charakterze taktycznym, takimi jak Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej, Gminny Program Wspierania Rodziny czy Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, wymusza na podmiotach odpowiedzialnych za opracowanie i wdrażanie Strategii ujęcia w niej określonych elementów. Poniżej zawarte zostały elementy wchodzące w skład Strategii oraz poszczególne etapy jej opracowania.

Tabela 1. Etapy opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Lp.	Etap	Charakterystyka
1.	Analiza strategiczna	Analiza bieżącej sytuacji, problemów, barier oraz potencjału umożliwia wskazanie obszarów problemowych występujących w Gminie Zbuczyn. Głównym źródłem informacji o sytuacji mieszkańców, ich problemach i potrzebach jest analiza danych zastanych, czyli bieżącej dokumentacji urzędowej, danych demograficzno-gospodarczych oraz trendów społecznych. Na tym etapie ocenie poddaje się również otoczenie jednostki samorządowej. Informacji w tym zakresie dostarczają również przeprowadzone na terenie Gminy badania społeczne.
2.	Sformułowanie misji i wizji Strategii	Wizja zawarta w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest swoistym obrazem, do którego dąży Gmina za sprawą realizacji celów w niej wskazanych, natomiast misja określa nadrzędny powód opracowania Strategii.
3.	Określenie celów priorytetowych i zadań	W następstwie prawidłowo przeprowadzonej analizy strategicznej możliwe jest wskazanie głównych obszarów problemowych występujących na terenie Gminy. Ich identyfikacja i określenie kompleksowych działań minimalizujących ich skalę zapewnia realizację polityki społecznej zgodnej z oczekiwaniami i potrzebami, a także podniesienie jakości życia lokalnej społeczności.
4.	Wskazanie sposobu wdrażania i kontroli realizacji Strategii	Ostatnim elementem Strategii jest określenie planu, zgodnie z którym ma zostać zrealizowana podczas okresu jej obowiązywania. Zarówno źródła i ramy finansowe, podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych celów, sposób komunikacji, jak i sprawozdawczość mają niebagatelny wpływ na stopień i jakość jej wdrożenia, dlatego w trakcie i po jej zakończeniu należy przeprowadzić ewaluację, umożliwiającą ocenę działań w odniesieniu do zamierzonych celów.

Źródło: opracowanie własne

Podstawy prawne

Opracowana całościowa, spójna i wieloletnia koncepcja rozwiązywania problemów społecznych gminy lub powiatu, podobnie jak inne dokumenty strategiczne, jest uwarunkowana prawnie. Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1214) do zadań własnych gminy o charakterze obligatoryjnym należy „*opracowanie oraz realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka*”.

Tworząc niniejszą Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych opierano się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z założeniami polityki państwa. Najistotniejsze ustawy kompetencyjne, nakładające na administrację rządową i samorządową określone obowiązki to m.in.:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.,
2. ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego,
3. ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego,
4. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie,
5. ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej,
6. ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych.
7. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

Akty prawne dotyczące wsparcia rodziny i dziecka:

1. ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
2. ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
3. ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
4. ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
5. ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
6. ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
7. ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy,
8. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,

9. ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,
10. ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich.

Akty prawne dotyczące ochrony zdrowia oraz przeciwdziałaniu uzależnieniom:

1. ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
2. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
3. ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej,
4. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego.

Akty prawne dotyczące oświaty, zatrudnienia oraz wsparcia socjalnego:

1. ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
2. ustawa z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia,
3. ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
4. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
5. ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu niektórych przedsięwzięć mieszkaniowych,
6. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
7. ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o dodatku osłonowym,
8. ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych,
9. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego,
10. ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
11. ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
12. uchwała Nr 149 Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 2023 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu" na lata 2024-2028,
13. ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Akty prawne normujące aspekty finansowe:

1. ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego,
2. ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych,
3. ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości,
4. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
5. ustawa z dnia 11 września 2019 r. prawo zamówień publicznych.

Akty prawne normujące pobyt cudzoziemców na terenie kraju:

1. ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
2. ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji,
3. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
4. ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

Spójność z dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbuczyn na lata 2026-2035 jest zgodna z kierunkami polityk w sferze społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych realizowanych na poziomie krajowym, regionalnym oraz lokalnym. Rozdział ten przedstawia opis wyżej wymienionych dokumentów strategicznych.

Dokumenty krajowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbuczyn na lata 2026-2035 jest zgodna z poniższymi dokumentami krajowymi:

- **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**, będąca aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, stanowi obowiązujący, kluczowy dokument dla Polski, w zakresie średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Strategia zawiera rekomendacje dla polityk publicznych oraz jest podstawą dla zmian w systemie zarządzania rozwojem.

- **Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,** której celem jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia[5].
- **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030** stanowiąca kontynuację Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, a jej głównym celem jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków.

Ponadto wymienić należy również dokumenty mające wpływ na kształtowanie polityki społecznej, takie jak:

- Strategia Demograficzna 2040.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do roku 2030.
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej.
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030.
- Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 roku).

Dokumenty regionalne

Na poziomie regionalnym najważniejszymi dokumentami strategicznymi dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbuczyn na lata 2026-2035 są:

1. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze 2020;
2. Strategia Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego 2021-2030;
3. Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2030;

[5] Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.

Dokumenty lokalne

Najistotniejszym dokumentem strategicznym na poziomie lokalnym jest Strategia Rozwoju Gminy Zbuczyn na lata 2025-2034, odpowiadająca na zachodzące zmiany w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Dokument wyznacza podstawowe kierunki rozwoju, które mają za zadanie zapewnić odpowiednią jakość i poziom życia mieszkańców, równocześnie przeciwdziałając negatywnym zjawiskom i barierom.

Metodologia badań społecznych

Punktem wyjścia wszelkiej interwencji socjalnej jest diagnoza, będąca niezbędnym elementem poprawnie zaplanowanego procesu zmian. Pomaga ona zidentyfikować negatywne, nieakceptowane zjawiska, a także niezaspokojone potrzeby i oczekiwania mieszkańców.

Celem takiej diagnozy jest poznanie problemów, a przedmiotem są różne zjawiska społeczne. O diagnozie społecznej w węższym znaczeniu mówimy, gdy badania dotyczą rozpoznawania zdarzeń i sytuacji społecznych ze względu na ich dotkliwość i potrzebę zmian. Zgodnie z tą definicją, przedmiotem badania są zdarzenia i sytuacje społecznie dotkliwe, celem – zmiana społeczna, efektem zaś – przede wszystkim wnioski i zalecenia dla praktyki[6].

Niniejsza diagnoza realizowana przez Gminę Zbuczyn ma na celu ukazanie skali różnych problemów społecznych występujących wśród dorosłych mieszkańców oraz uczniów.

Wybór metod i technik badawczych

W celu poznania opinii oraz postaw mieszkańców Gminy Zbuczyn zdecydowano się na przeprowadzenie komplementarnych badań. Przez metodę badawczą rozumie się na ogół system założeń i reguł pozwalających na takie uporządkowanie praktycznej lub teoretycznej działalności, aby można było osiągnąć cel, do jakiego się świadomie zmierza[7]. Wyróżnia się metody ilościowe i jakościowe. Zarówno jedne, jak i drugie są użyteczne w prowadzeniu badań socjologicznych. Badania wśród dorosłych mieszkańców oraz uczniów zostały wykonane zgodnie z metodą ilościową za pomocą techniki CAWI (ang. *Computer Assisted Web Interview*), zakładającej przeprowadzenie badań za pomocą kwestionariuszy ankiet udostępnianych

[6] Szatur – Jaworska B., Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej, s. 109.
[7] Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych, s. 60.

drogą elektroniczną. Pozwala ona na anonimowość, dzięki czemu osoby biorące udział w badaniu czują się swobodnie.

W ramach przeprowadzonych badań, wykorzystano również analizę danych zastanych (ang. *Desk Research*), czyli technikę badawczą polegającą na kompilacji, analizowaniu oraz przetwarzaniu danych i informacji pochodzących z istniejących źródeł, a następnie formułowaniu na ich podstawie wniosków dotyczących badanego problemu. Analizie poddane zostały dane z Głównego Urzędu Statystycznego oraz wszystkie programy wykonawcze, raporty, sprawozdania i analizy w zakresie polityki społecznej prowadzonej w Gminie Zbuczyn.

Dobór próby i narzędzie badawcze

Najczęściej badana zbiorowość jest zbyt liczna, aby objąć działaniami jej wszystkich członków, dlatego wybiera się grupę reprezentatywną. Wykorzystany w diagnozie losowy dobór próby umożliwił pogłębienie badanych zjawisk związanych bezpośrednio z zagrożeniami społecznymi na terenie Gminy oraz uzyskanie informacji i opinii z różnych środowisk. Badania zostały przeprowadzone na przestrzeni 2 miesięcy – października i listopada 2025 roku i wzięło w nich udział 64 dorosłych mieszkańców oraz 210 uczniów z terenu Gminy Zbuczyn. Kwestionariusze ankiety użyte do zebrania danych, składały się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru.

W niniejszym dokumencie przedstawiono wyniki badań w ujęciu procentowym, które zaokrąglono do wartości dziesiętnych. Z uwagi na to, suma procentowego udziału odpowiedzi w danym pytaniu może odbiegać o +/- 1,0 pp. od 100%.

Charakterystyka Gminy Zbuczyn

Położenie

Gmina Zbuczyn jest gminą wiejską z siedzibą w Zbuczynie. Położona jest we wschodniej części województwa mazowieckiego, w powiecie siedleckim. Zlokalizowana jest w bezpośrednim sąsiedztwie województwa lubelskiego (dzieląc granicę z powiatem łukowskim i bialskim), odległość do granicy województwa podlaskiego wynosi ok. 60 km. Gmina położona jest w centrum trójkąta, którego obszar wyznaczają stolice regionów – Warszawa (110 km), Lublin (120 km) i Białystok (160 km). Nieodlegle od Zbuczyna położone są miasta powiatowe: Siedlce (15 km), Łuków (20 km), Łosice (34 km) i Biała Podlaska (51 km). Położenie Gminy cechuje także bliskość granicy polsko – białoruskiej. Przejście graniczne Terespol/Brześć oddalone jest o ok. 86 km od Zbuczyna, a przejście w Kukurykach – ok. 89 km. Gmina Zbuczyn graniczy bezpośrednio z siedmioma gminami:

1) od północnego-wschodu z Gminą Olszanka (powiat łosicki);
2) od wschodu z Gminą Międzyrzec Podlaski (powiat bialski);
3) od południa z Gminą Trzebieszów (powiat łukowski);
4) od południowego zachodu z Gminą Łuków (powiat łukowski);
5) od zachodu z Gminą Wiśniew (powiat siedlecki);
6) od północnego zachodu z Gminą Siedlce (powiat siedlecki);
7) od północy z Miastem i Gminą Mordy (powiat siedlecki).

Gmina Zbuczyn jest największą spośród 13 gmin powiatu siedleckiego. Jej wynosząca 211 km^2 powierzchnia stanowi 13,2% obszaru powiatu siedleckiego. Gmina Zbuczyn leży w obszarze centralnie przebiegającego przez Polskę pasa nizin, w makroregionie Nizina Południowopodlaska, na pograniczu mezoregionów Wysoczyzna Siedlecka i Równina Łukowska. Obszar Gminy charakteryzuje się mało zróżnicowanym, typowo nizinnym ukształtowaniem, przeważają tereny płaskie, brak jest istotnych wzniesień, średnia wysokość n.p.m. nie przekracza 200 m.

Rysunek 1. Położenie Gminy Zbuczyn

Źródło: Opracowanie własne

Sytuacja demograficzna

W 2024 roku Gminę Zbuczyn zamieszkiwało 9 767 osób, z czego 4 842 to kobiety, a 4 925 to mężczyźni. Analizując sytuację demograficzną Gminy, w omawianym okresie zauważalne są nieznaczne wahania liczby mieszkańców. Biorąc pod uwagę podział na płeć, w omawianym okresie widoczna jest niewielka przewaga liczby mężczyzn nad liczbą kobiet.

Tabela 2. Struktura ludności Gminy Zbuczyn wg płci na lata 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
kobiety	4 864	4 868	4 842
mężczyźni	4 959	4 928	4 925
ogółem	9 823	9 796	9 767

Źródło: Raport o stanie Gminy Zbuczyn - lata 2022, 2023, 2024.

Kolejną analizowaną kwestią jest przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów. W Gminie Zbuczyn w 2024 roku przyrost naturalny na 1 000 ludności kształtował się na poziomie 0,2 co oznacza, że przyjmował wyższą wartość w porównaniu do województwa mazowieckiego (-2,8), i względem powiatu siedleckiego (-2,5). Na przestrzeni ostatnich lat w Powiecie przyrost naturalny na 1 000 ludności ulegał wahaniom. W przypadku Województwa wskaźnik ten z roku na rok ten systematycznie spadał, a w przypadku Gminy w latach 2022-2023 był na stabilnym poziomie, a następnie w 2024 roku wzrósł. Szczegółowe wyniki przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 3. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Zbuczyn w porównaniu do powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego na przestrzeni lat 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
Gmina Zbuczyn	-0,6	-0,6	0,2
powiat siedlecki	-2,1	-1,7	-2,5
województwo mazowieckie	-2,3	-2,4	-2,8

Źródło: www.bdl.stat.gov.pl

Struktura ludności w Gminie Zbuczyn według ekonomicznych grup wieku w roku 2024 przedstawiała się następująco:

- 22,2% mieszkańców było w wieku przedprodukcyjnym – do 18 roku życia;
- 57,6% mieszkańców Gminy Zbuczyn było w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 18-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 18-64 rokiem życia;
- 20,2% mieszkańców było w wieku poprodukcyjnym – dla kobiet 60 lat i więcej, a dla mężczyzn 65 lat i więcej.

Na przestrzeni analizowanych lat dostrzec można niewielki spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. Niewielki spadek widoczny jest w przypadku odsetka osób w wieku produkcyjnym, a różnica między rokiem 2022 a 2024 wynosi 0,3 pp. Zauważalny jest systematyczny wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym, który na przestrzeni analizowanych lat wyniósł 1,0 pp. Udział osób w poszczególnych ekonomicznych grupach wiekowych w Gminie Zbuczyn prezentuje się na podobnym poziomie w odniesieniu do wskaźników w województwie mazowieckim. W 2024 roku w Województwie było to 19,1% osób w wieku przedprodukcyjnym, 58,6% w wieku produkcyjnym oraz 22,4% w wieku poprodukcyjnym. Taki rozkład wiekowy świadczy o umiarkowanym potencjale rozwojowym, ale także o rosnących potrzebach w zakresie opieki społecznej i zdrowotnej dla seniorów.

Tabela 4. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności Gminy Zbuczyn w latach 2022-2024 (w procentach)

wyszczególnienie	2022	2023	2024
wiek przedprodukcyjny	22,9	22,7	22,2
wiek produkcyjny	57,9	57,8	57,6
wiek poprodukcyjny	19,2	19,5	20,2

Źródło: https://bdl.stat.gov.pl/

Rynek pracy i sytuacja gospodarcza

Istotnym miernikiem stanu rynku pracy jest stopa bezrobocia rejestrowanego, która wyraża procentowy udział liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w urzędach pracy w ogólnej liczbie ludności aktywnej zawodowo. Wskaźnik ten pozwala na ocenę skali problemu bezrobocia w danej społeczności oraz identyfikację obszarów wymagających interwencji w zakresie polityki zatrudnienia i aktywizacji zawodowej.

Dane dotyczące stopy bezrobocia na poziomie gmin nie są dostępne, w związku z tym wskaźnik przedstawia dane dla powiatu siedleckiego.

Według stanu na 31 grudnia 2022 stopa bezrobocia w powiecie siedleckim wyniosła 5,0%, a Województwa wyniosła 4,3%. W powiecie siedleckim pod koniec 2023 roku kształtowała się ona na poziomie 4,8 % i była niższa o 0,2% w porównaniu do roku 2022. W tym samym czasie stopa bezrobocia dla Województwa wyniosła 4,0%. W 2024 roku bezrobocie w powiecie siedleckim wyniosło 4,8% i nie zmieniło się od roku 2023. Stopa bezrobocia dla Polski wyniosła z kolei 5,1%. Szczegółowe dane znajdują się na poniższym wykresie.

Wykres 1. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie siedleckim na przestrzeni lat 2022-2024 w porównaniu do województwa mazowieckiego i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach)

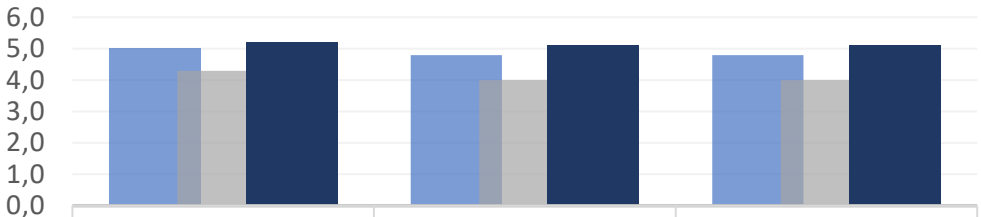

	2022	2023	2024
powiat	5,0	4,8	4,8
województwo	4,3	4,0	4,0
Polska	5,2	5,1	5,1

Źródło: https://bdl.stat.gov.pl/

Jednym ze wskaźników określających aktywność gospodarczą danej zbiorowości jest liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym terenie. W Gminie Zbuczyn na koniec 2024 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było łącznie 837 podmiotów gospodarki narodowej, w tym większość stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w liczbie 655. Podobnie sytuacja wyglądała w latach poprzednich. Na przestrzeni lat 2022-2024 liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w Gminie Zbuczyn systematycznie wzrastała. Szczegółowe dane przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 5. Ogólna liczba podmiotów gospodarki narodowej oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Gminie Zbuczyn na przestrzeni lat 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej, w tym:	802	806	837
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	628	631	655

Źródło: https://bdl.stat.gov.pl/

Największa liczba podmiotów gospodarczych działających w Gminie Zbuczyn według klas wielkości to mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające 0-9 pracowników – jest ich 812 (stan na koniec 2024 roku). Działalność prowadzi również 22 małych przedsiębiorstw zatrudniających 10-49 pracowników oraz 3 średnie przedsiębiorstwa z liczbą od 50 do 249 pracowników. Na terenie Gminy nie ma przedsiębiorstw, w których pracuje od 250 do 999 osób.

Sytuacja mieszkaniowa

Z dostępnych danych GUS wynika, że całkowite zasoby mieszkaniowe w Gminie Zbuczyn to łącznie 3 134 nieruchomości (stan na koniec 2024 roku). Liczba ta w omawianym okresie ulegała systematycznemu wzrostowi. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w Gminie w latach 2022-2024 utrzymywała się na względnie stałym poziomie, a w 2024 roku było to 93,2 m^2. Na terenie Gminy Zbuczyn w 2024 roku znajdowało się 12 lokali komunalnych.

Tabela 6. Zasoby mieszkaniowe Gminy Zbuczyn na przestrzeni lat 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba mieszkań	3 098	3 123	3 134
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania [m^2]	92,3	92,8	93,2
liczba lokali komunalnych	13	b.d.	12

Źródło: https://bdl.stat.gov.pl

Zgodnie z dostępnymi danymi, liczba mieszkań przypadających na 1 000 mieszkańców w Gminie Zbuczyn (320,9) w 2024 roku była mniejsza w porównaniu z ich liczbą w powiecie (345,6) oraz w województwie mazowieckim (464,8). W latach 2022-2024 można zauważyć, że liczba mieszkań przypadających na 1 000 mieszkańców systematycznie wzrastała. Podobne tendencje dostrzegalne są w przypadku Województwa i Powiatu. Szczegółowe dane przedstawia kolejny wykres.

Wykres 2. Mieszkania na 1 000 mieszkańców w Gminie Zbuczyn, powiecie siedleckim i województwie mazowieckim w latach 2022-2024

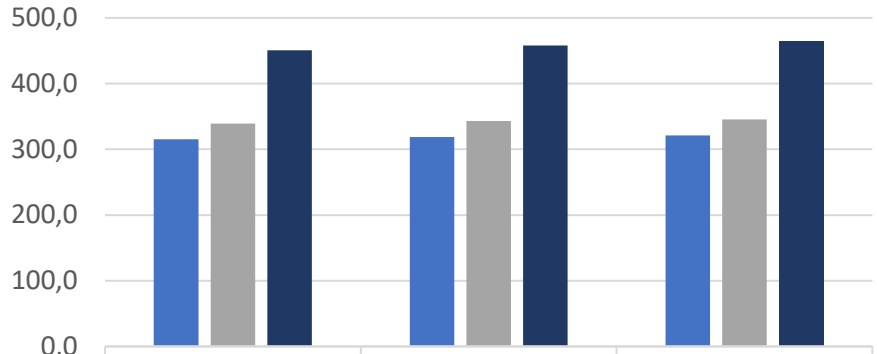

	2022	2023	2024
Gmina	315,4	318,8	320,9
powiat	339	342,9	345,6
województwo mazowieckie	450,6	458	464,8

Źródło: https://bdl.stat.gov.pl

Analizie poddano również infrastrukturę techniczną na terenie Gminy, stanowiącą jeden z ważniejszych elementów poprawy warunków życia mieszkańców. W Gminie Zbuczyn w 2024 roku mieszkania wyposażone w instalacje stanowiły 98,4% ogółu mieszkań, co stanowi wyższą wartość do tej określonej dla Powiatu (86,8%) oraz do województwa mazowieckiego (85,1%). Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 97,7% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 79,6% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 77,3% mieszkań posiada łazienkę, 67,4% korzysta z centralnego ogrzewania, a 1,6% z gazu sieciowego[8].

Sytuacja mieszkaniowa w Gminie Zbuczyn odzwierciedla zarówno specyfikę obszarów wiejskich powiatu siedleckiego, jak i zmieniające się potrzeby demograficzne oraz społeczne mieszkańców. Struktura zasobu mieszkaniowego charakteryzuje się dominacją domów jednorodzinnych, często przekazywanych w obrębie rodzin oraz powiązanych z gospodarstwami rolnymi. Zabudowa ma rozproszony charakter, a znaczna część budynków powstała w latach 70.–90., co wpływa na ich aktualny stan techniczny, efektywność energetyczną oraz komfort użytkowania. Zasób komunalny i socjalny jest bardzo ograniczony, co utrudnia Gminie reagowanie na potrzeby osób w kryzysie życiowym, rodzin o niskich dochodach czy osób znajdujących się w sytuacjach nagłych. Występują przypadki tzw. bezdomności ukrytej, jednak brak skali bezdomności ulicznej. Wyzwaniem staje się również rosnąca liczba osób starszych zamieszkujących w dużych, nieprzystosowanych domach

[8] www.bdl.stat.gov.pl

oraz narastające ubóstwo energetyczne związane z wysokimi kosztami ogrzewania. Obszar mieszkaniowy wymaga dalszych działań wspierających modernizację budynków, rozwój zasobu komunalnego i tworzenie dostępnych form pomocy mieszkaniowej.

Edukacja i wychowanie

Edukacja stanowi fundament rozwoju społeczności lokalnej, kształtując kompetencje i możliwości młodego pokolenia. Placówki oświatowe w Gminie Zbuczyn pełnią nie tylko funkcję edukacyjną, ale także wspierają rozwój społeczny i kulturalny uczniów. Współczesne wyzwania w obszarze edukacji wymagają efektywnego wykorzystania dostępnych zasobów, modernizacji infrastruktury oraz wdrażania nowoczesnych metod nauczania, aby zapewnić każdemu dziecku równy start i wsparcie w jego ścieżce rozwoju.

Trzon systemu oświaty w Gminie Zbuczyn tworzy pięć publicznych szkół podstawowych i jedno publiczne przedszkole.

W 2024 roku na analizowanym terenie funkcjonowały niżej wymienione publiczne jednostki oświatowe, dla których organem prowadzącym jest Gmina Zbuczyn.

Szkoły podstawowe:

- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zbuczynie,
- Szkoła Podstawowa im. Żołnierzy Wyklętych w Borkach-Kosach,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Czesława Tajcherta w Czuryłach,
- Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Dziewulach,
- Szkoła Podstawowa w Krzesku-Królowa Niwa,
- Gminne Przedszkole w Zbuczynie.

Poza przedszkolem i szkołami publicznymi prowadzonymi przez Gminę Zbuczyn funkcjonują również szkoły i przedszkola niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych, które są prowadzone przez lokalne stowarzyszenia. Istnieje osiem takich placówek na terenie Gminy Zbuczyn**.**

- Niepubliczna szkoła im. Kornela Makuszyńskiego w Borkach-Wyrkach,
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Izdebkach-Kosnach,
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Ługach Wielkich,
- Niepubliczne Przedszkole w Borkach-Wyrkach,
- Niepubliczne Przedszkole w Cielemęcu,

- Niepubliczne Przedszkole w Dziewulach,
- Niepubliczne Przedszkole w Izdebkach-Kosnach,
- Niepubliczne Przedszkole w Ługach Wielkich.

Co niezwykle istotne, oferowany poziom kształcenia uznać należy za wysoki. Zbuczyńskie szkoły podstawowe osiągnęły efekty tzw. egzaminów ośmioklasisty na poziomie „wyższym średnim" dla języka polskiego i matematyki oraz na poziomie „średnim" dla języka angielskiego. Są to wyniki wyższe niż średnia dla powiatu siedleckiego (odpowiednio poziomy „średni" i „niższy średni") i porównywalne z poziomem dla województwa mazowieckiego i całego kraju. Jak już stwierdzono, Gmina Zbuczyn daje możliwość zdobycia wykształcenia wyłącznie na podstawowym poziomie. W konsekwencji korzystnego położenia Gminy i dobrego jej skomunikowania z ośrodkami miejskimi, absolwenci zbuczyńskich podstawówek mają jednak stosunkowo łatwy dostęp do kształcenia na poziomie ponadpodstawowym. Wykształcenie średnie – zarówno zawodowe, techniczne jak i ogólne – zdobyć można we wszystkich pobliskich ośrodkach miejskich. Stosunkowo łatwy jest również dostęp do kształcenia na poziomie wyższym. Ofertę edukacyjną na tym szczeblu zapewniają nie tylko pobliskie Siedlce i Biała Podlaska, ale również ośrodki akademickie o znaczeniu ogólnokrajowym – Warszawa, Lublin i Białystok.

Ogólna liczba dzieci objętych systemem oświaty na terenie Gminy Zbuczyn ustabilizowała się w ostatnich latach na poziomie 1555 osób, przy czym zauważalny jest spadek liczby uczniów szkół podstawowych przy jednoczesnym wzroście liczby przedszkolaków[9]. Szczegółowe dane dotyczące liczebności dzieci w placówkach prowadzonych przez Gminę znajdują się w poniższej tabeli.

[9] Strategia Rozwoju Gminy Zbuczyn na lata 2025-2034.

Tabela 7. Dane dotyczące liczebności dzieci w oddziałach szkolnych i przedszkolnych w Gminie Zbuczyn

Placówka	Rok szkolny 2022/23[10]	Rok szkolny 2023/24
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zbuczynie	459 (50)	485 (63)
Szkoła Podstawowa im. Żołnierzy Wyklętych w Borkach-Kosach	99	139 (34)
Szkoła Podstawowa im. Jana Czesława Tajcherta w Czuryłach	99 (18)	96 (10)
Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Dziewulach	107 (93)	113 (25)
Szkoła Podstawowa w Krzesku-Królowa Niwa	226 (81)	219 (86)
Gminne Przedszkole w Zbuczynie	(173)	(174)

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Zbuczyn w roku szkolnym 2023/2024.

W tabeli poniżej przedstawione zostały wyniki egzaminu ósmoklasisty uczniów z Gminy Zbuczyn w odniesieniu do średniej dla powiatu siedleckiego oraz województwa mazowieckiego. W porównaniu do Województwa, młodzi mieszkańcy uzyskali niższe wyniki z języka angielskiego oraz wyższe z matematyki i języka polskiego. W porównaniu do uczniów z całego Powiatu lepiej poradzili sobie ze wszystkimi wymienionymi przedmiotami.

Tabela 8. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2025 roku uczniów z Gminy Zbuczyn, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego (dane w %)

wyszczególnienie	język polski	matematyka	język angielski
Gmina	77,1	56,9	64,2
Powiat	71,1	50,2	62,2
Województwo	67,6	55,0	73,6

Źródło: https://mapa.wyniki.edu.pl/

Na tle trendu starzenia się populacji i malejących roczników szkolnych (widocznych w danych GUS i diagnozach powiatowych) można oczekiwać presji na optymalizację sieci oraz dalsze profilowanie oferty (języki, STEM, kompetencje cyfrowe, zawody techniczne). Jednocześnie duże nasycenie wychowaniem przedszkolnym oraz małe klasy w szkołach podstawowych tworzą dobre warunki do jakościowej pracy z uczniem i działań wyrównujących szanse.

[10] W nawiasach zaprezentowano liczbę dzieci w wieku przedszkolnym

Kultura, sport i rekreacja

Cechą wyróżniającą Gminę Zbuczyn w stosunku do pozostałych jednostek powiatu siedleckiego, jest szeroko pojmowana aktywność kulturalna. Jest ona z jednej strony konsekwencją działań instytucji kultury (Gminnego Ośrodka Kultury i Gminnej Biblioteki Publicznej), z drugiej strony jest kreowana oddolnie przez chętnie angażujących się w tego rodzaju wydarzenia mieszkańców. Imprezy kulturalne organizowane na terenie Zbuczyna mają ponadlokalny charakter, budując tym samym poczesne miejsce Gminy Zbuczyn w kalendarzu wydarzeń regionu.

Krzewieniem kultury na terenie Gminy zajmuje się Gminny Ośrodek Kultury w Zbuczynie i działająca w strukturach GOK Gminna Biblioteka Publiczna.

Centralnym miejscem życia kulturalnego jest Gminny Ośrodek Kultury w Zbuczynie, który realizuje szeroki zakres działań: organizuje wydarzenia artystyczne, warsztaty, zajęcia rozwijające kompetencje i pasje dzieci, młodzieży i dorosłych, a także współtworzy lokalne inicjatywy związane z tradycją i dziedzictwem kulturowym. Ważnym uzupełnieniem tej działalności są filie świetlic wiejskich, które w wielu sołectwach pełnią rolę lokalnych centrów społecznych – miejsc spotkań, inicjatyw oddolnych, aktywności kół gospodyń wiejskich, zespołów folklorystycznych czy klubów seniora. Tradycja i dziedzictwo kulturowe wciąż stanowią istotny element tożsamości mieszkańców, a wydarzenia takie jak dożynki, festyny sołeckie czy konkursy i przeglądy artystyczne cieszą się dużym zainteresowaniem.

Gminny Ośrodek Kultury w Zbuczynie w 2024 roku:

- prowadził zespoły artystyczne, sekcje zainteresowań i pracownie specjalistyczne (Zespół Pieśni i Tańcca NIWA, Formacja Tańca Nowoczesnego SLAJD, Akademia Gitary, Akademia Perkusji, Zespół wokalny dla dorosłych Uli Babki, Studio Piosenki, Pracownia plastyczna, Pracownia Rękodzieła Artystycznego, Sekcja teatralna dla dzieci i młodzieży oraz seniorów, Uniwersytet Trzeciego Wieku, Klub Poetycki dla seniorów),
- organizował i prowadził działalność w zakresie edukacji artystycznej dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów (edukacja muzyczna, plastyczna, artystyczna, teatralna, taneczna, wokalna) w formie zajęć artystycznych, warsztatów, wykładów, spotkań z twórcami i rtystami, współpracę z innymi instytucjami kultury i organizacjami społecznymi,
- upowszechniał różne formy twórczości artystycznej, w szczególności muzyki, tańca, teatru, plastyki, malarstwa i rzeźby,

- organizował cykliczne wydarzenia kulturalne, festiwale, przeglądy i konkursy, m. in.: akcję „U nas na podwórku", „Ferie z GOK-iem", zajęcia wakacyjne, Uniwersytet Trzeciego Wieku — wykłady i warsztaty dla seniorów, zajęcia świetlicowe „GOK w świetlicach", Przegląd Kolęd Pastorałek i Piosenek Świątecznych, Konkurs Piosenki Anglojęzycznej AROUND THE MUSIC, Narodowe Czytanie, Konkurs Recytatorski im. Kornela Makuszyńskiego,
- organizował i współorganizował imprezy plenerowe, m. in. Dni Gminy Zbuczyn, Gminne Dożynki. Sekcje, zespoły i grupy artystyczne prowadzone w 2024 roku przez Gminny Ośrodek Kultury dla dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów:
  - ✓ studio piosenki: uczęszczało 38 osób;
  - ✓ pracownia plastyczna: uczęszczały 64 osoby;
  - ✓ zajęcia taneczne: uczęszczało 87 osób, instruktor;
  - ✓ zajęcia akrobatyczne: uczęszczało 60 osób;
  - ✓ zajęcia instrumentalne: gitara: uczęszczało 5 osób;
  - ✓ zajęcia instrumentalne: pianino: uczęszczało 7 osób;
  - ✓ zajęcia instrumentalne: ukulele: uczęszczała 1 osoba;
  - ✓ sekcja teatralna: uczęszczało 5 osób;
  - ✓ pracownia Rękodzieła Artystycznego: uczęszczało 15 osób;
  - ✓ zespół Pieśni i Tańca „NIWA": uczęszczało 43 osoby;
  - ✓ zespół wokalny „UliBabki": uczęszczało 15 osób;
  - ✓ grupa teatralna dla seniorów: uczęszczało 11 osób.

Gminna Biblioteka Publiczna pełni kluczową rolę w dostępie mieszkańców do zasobów edukacyjnych, literatury, wiedzy oraz oferty kulturalnej. Oprócz tradycyjnego udostępniania książek, prowadzi szerokie działania animacyjne i edukacyjne.

W skład Biblioteki wchodzi filia biblioteczna w Czuryłach i filia biblioteczna w Krzesku-Królowa Niwa. Do podstawowych zadań Biblioteki należy zaspakajanie i rozwijanie potrzeb czytelniczych społeczności lokalnej, gromadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych niezbędnych do samokształcenia i rozwoju kulturalnego, prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej, popularyzacja książki i czytelnictwa, współdziałanie z bibliotekami szkolnymi, instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi oraz towarzystwami w celu rozwijania i zaspakajania potrzeb oświatowych i kulturalnych

społeczeństwa. Instytucja pełni funkcję informacyjną, realizuje potrzeby użytkowników z zakresu dostępu do szerokopasmowego Internetu i bezpłatnego ksera.

Do zadań Biblioteki należy:

- gromadzenie i opracowanie materiałów bibliotecznych, służących rozwijaniu czytelnictwa oraz zaspokajaniu potrzeb informacyjnych, edukacyjnych i samokształceniowych,
- udostępnianie zbiorów na miejscu, wypożyczanie na zewnątrz, prowadzenie wymiany międzybibliotecznej,
- organizowanie czytelnictwa i udostępnianie materiałów bibliotecznych ludziom chorym i z niepełnosprawnościami,
- tworzenie i udostępnianie własnych komputerowych baz danych: katalogowych, bibliograficznych i faktograficznych.

Ogółem księgozbiór GBP w Zbuczynie oraz Filii bibliotecznej w Krzesku-Królowa Niwa liczy 35 018 woluminów (książki, zbiory specjalne – audiobooki).

W ramach promocji czytelnictwa oraz działalności kulturalno-oświatowej GBP w Zbuczynie oraz filie organizują: konkursy literackie, czytelnicze, plastyczne, okolicznościowe; wystawy tematyczne; lekcje biblioteczne; spotkania autorskie. Biblioteki włączają się w światowe oraz ogólnopolskie akcje promujące czytelnictwo takie jak: „BookCrosing - uwalniamy książki, dzielimy się z innymi radością czytania", „Narodowe Czytanie", „Cała Polska czyta dzieciom", „Mała książka, wielki człowiek," obchody Tygodnia Bibliotek, promocję patronów roku. Filia biblioteczna w Krzesku- Królowa Niwa koordynuje działalnością Zespołu Pieśni i Tańca „NIWA". Placówki współpracują z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Zbuczynie, bibliotekami szkolnymi, przedszkolami, organizacjami pozarządowymi oraz grupami nieformalnymi działającymi na terenie gminy na rzecz promocji książki i czytelnictwa.

W roku 2024 zarejestrowano 1 000 czytelników w tym aktywnie wypożyczających – 956. Na 100 mieszkańców Gminy przypada 10 czytelników. Liczba wypożyczeń to około 21 167 zbiorów bibliotecznych (książki+ audiobooki + czasopisma), a liczba udostępnień zbiorów bibliotecznych (książki + czasopisma) dokonywanych na miejscu to 1 745.

Poniższy wykres prezentuje dostępne dane w zakresie liczby czytelników bibliotek publicznych na 1 000 ludności w Gminie Zbuczyn, powiecie siedleckim oraz województwie mazowieckim w latach 2022-2024. Na podstawie danych statystycznych można dostrzec, że liczba czytelników w Gminie i Województwie w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców

na przestrzeni analizowanych lat systematycznie wzrastała. W porównaniu do Powiatu, wskaźnik dla Gminy Zbuczyn przyjmował wyższe wartości w każdym analizowanym roku, a w porównaniu do Województwa przyjmował wartości niższe. Należy podkreślić, że Gmina Zbuczyn utrzymuje wskaźnik czytelnictwa na poziomie wyższym niż w 2022 roku, co świadczy o utrzymującym się zainteresowaniu ofertą Biblioteki i jej rosnącej roli w życiu kulturalnym mieszkańców.

Wykres 3. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w Gminie Zbuczyn, powiecie siedleckim oraz województwie mazowieckim w latach 2022-2024

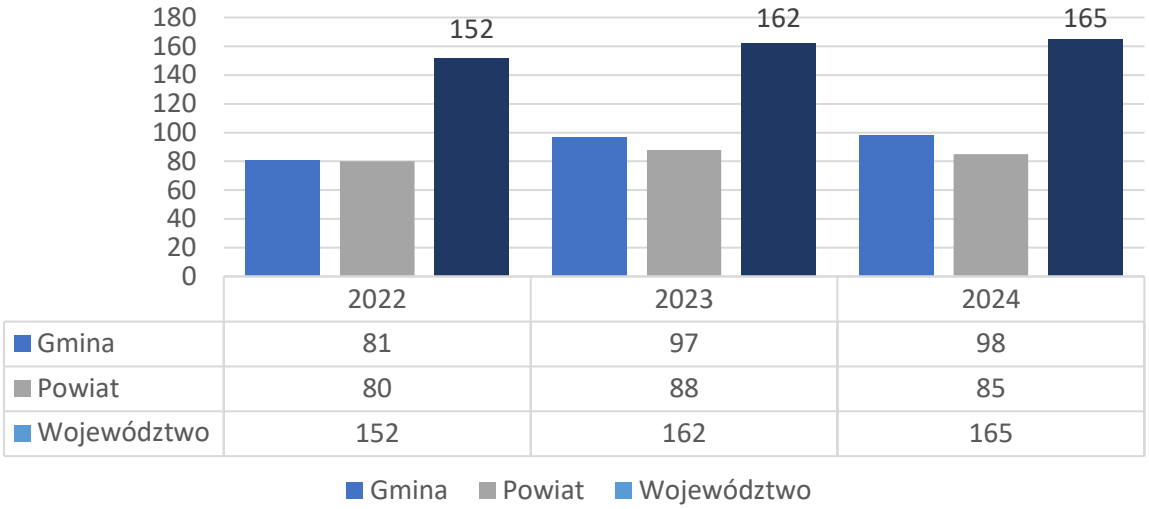

Źródło: https://bdl.stat.gov.pl/layt

Uniwersytet Trzeciego Wieku w Zbuczynie stanowi ważną część lokalnej oferty edukacyjnej, kulturalnej i społecznej skierowanej do seniorów. Jego działalność opiera się na założeniu aktywizacji osób starszych, umożliwiając im rozwój zainteresowań, poszerzanie wiedzy oraz uczestnictwo w życiu społecznym gminy. UTW tworzy przestrzeń, w której seniorzy mogą dzielić się doświadczeniem, integrować się i utrzymywać aktywność zarówno intelektualną, jak i fizyczną.

Uniwersytet Trzeciego Wieku działa od 2012 roku przy Gminnym Ośrodku Kultury w Zbuczynie. W 2024 roku w Uniwersytecie było 160 słuchaczy z terenu Gminy Zbuczyn.

UTW zrzesza ludzi, którzy zakończyli aktywność zawodową, ale nadal chcą realizować pasje, zainteresowania, spełniać swoje marzenia. Udział w Uniwersytecie im to umożliwia poprzez cykliczne wykłady poświęcone różnym zagadnieniom kultury i sztuki, promocji zdrowia, procesom samokształcenia, różnorodne warsztaty usprawniające, plastyczne, a także wyjazdy tematyczne. Prowadzone są stałe zajęcia dla Seniorów takie jak Grupa Teatralna,

Kawiarniany Klub Poetycki czy Sekcja Rękodzieła Artystycznego. Podstawą działalności Uniwersytetu są cykliczne wykłady i spotkania edukacyjne prowadzone przez zaproszonych specjalistów – lekarzy, psychologów, historyków, instruktorów kultury czy lokalnych animatorów. Tematyka zajęć jest szeroka i odpowiada na potrzeby tej grupy – obejmuje zdrowie i profilaktykę, bezpieczeństwo, historię i tradycję regionu, kulturę, sztukę, nowe technologie oraz codzienne funkcjonowanie. Dzięki temu uczestnicy mają możliwość podnoszenia kompetencji i zdobywania nowych umiejętności w przystępnej, przyjaznej formie.

Rozwój sportu i rekreacji w Gminie opiera się na rozbudowanej infrastrukturze sportowej oraz aktywności lokalnych klubów i stowarzyszeń. Gmina dysponuje nowoczesnym kompleksem sportowym w Zbuczynie, boiskiem wielofunkcyjnym, halą sportową oraz licznymi boiskami przyszkolnymi, które służą zarówno mieszkańcom, jak i sportowym sekcjom dzieci i młodzieży. Istotną rolę pełnią kluby sportowe – szczególnie te związane z piłką nożną i aktywnością dzieci – które systematycznie rozwijają zajęcia szkoleniowe, organizują turnieje i angażują rodziców w działalność społeczną. Sport w Gminie Zbuczyn ma charakter zarówno masowy, jak i środowiskowy: obejmuje zajęcia rekreacyjne, amatorskie ligi oraz szkolenia młodzieży. Aktywność sportowa wydaje się być modna wśród mieszkańców Gminy Zbuczyn. Świadczy o tym chociażby aktywne uczestnictwo w sekcjach 3 klubów sportowych. Zgodnie z informacjami oficjalnymi, w Gminie działają następujące kluby:

- Wektra Zbuczyn — Ludowy Klub Sportowy;
- Niwa Tęczki — Klub Sportowy;
- Uczniowski Klub Sportowy Tęcza;
- Uczniowski Klub Sportowy Wiking;
- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy Niwa — działający w miejscowości Krzesk-Królowa Niwa;
- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy Kosem — w miejscowości Izdebki – Kosny;
- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy Orlik — w miejscowości Dziewule.

W ostatnich latach rozwija się także oferta rekreacyjna oparta na aktywności na świeżym powietrzu. Mieszkańcy korzystają z tras spacerowych i rowerowych, miejsc rekreacji przy szkołach i świetlicach, placów zabaw oraz stref aktywności. W wielu sołectwach powstały siłownie plenerowe czy altany rekreacyjne pełniące funkcję miejsc spotkań. Ważną częścią lokalnej aktywności są również wydarzenia integracyjne i rodzinne, promujące zdrowy styl życia, bezpieczeństwo oraz aktywność fizyczną dzieci i dorosłych.

Opieka zdrowotna

Z danych GUS wynika, iż w Gminie Zbuczyn w 2024 roku w ramach podstawowej opieki zdrowotnej udzielono łącznie 48 659 porad. Oznacza to, że na 1 mieszkańca Gminy udzielono około 5 porad.

Tabela 9. Dane statystyczne dotyczące publicznej opieki zdrowotnej Gminy Zbuczyn w porównaniu do powiatu siedleckiego w 2024 roku.

wyszczególnienie	Powiat	Gmina
przychodnie ogółem	35	3
liczba porad w ramach POZ	266 315	48 659

Źródło: https://bdl.stat.gov.pl/

Głównymi podmiotami świadczącymi usługi zdrowotne dla mieszkańców na terenie gminy Zbuczyn są 3 przychodnie lekarskie - dwie z nich znajdują się w Zbuczynie, a jedna w Krzesku – Królowa Niwa. Wszystkie jako ośrodki medyczne obsługują mieszkańców Gminy.

Najbliższy szpital dla mieszkańców Gminy Zbuczyn znajduje się w Siedlcach – jest to naturalny ośrodek medyczny dla całego regionu. To największy i najbliższy szpital z pełnym zakresem usług, m.in.:

- SOR (Szpitalny Oddział Ratunkowy),
- Oddział wewnętrzny, chirurgiczny, ortopedyczny, pediatryczny,
- Ginekologia i położnictwo,
- Kardiologia,
- Diagnostyka szpitalna.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne jest to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. Bezpieczeństwo publiczne umożliwia sprawne funkcjonowanie społeczeństwa.

Bezpieczeństwo publiczne na terenie Gminy Zbuczyn zapewniają instytucje państwowe: Komenda Miejska Policji w Siedlcach – posterunek Komisariatu w Mordach oraz Komenda Miejska PSP w Siedlcach. Z praktycznego punktu widzenia, ważniejsza wydaje się aktywność lokalnych jednostek ochotniczej straży pożarnej, mających swoje siedziby w miejscowościach: Czuryły, Zbuczyn, Modrzew, Rzążew, Grochówka, Dziewule, Krzesk – Królowa Niwa oraz Tęczki. Formacje te są dobrze wyposażone i wyszkolone, czego wyrazem jest włączenie wybranych jednostek OSP z terenu Gminy Zbuczyn w skład Powiatowych Plutonów Ratowniczych, ujętych w strukturach Mazowieckiej Brygady Obwodowej.

Za zapewnienie ładu i bezpieczeństwa odpowiada przede wszystkim Komisariat Policji w Mokobodach, działający w strukturze Komendy Miejskiej Policji w Siedlcach. Policjanci prowadzą działalność patrolową, interwencyjną oraz prewencyjną na terenie całej Gminy, reagując na zgłoszenia dotyczące wykroczeń, drobnej przestępczości, przemocy domowej oraz zagrożeń w ruchu drogowym. Ważnym elementem ich pracy jest monitorowanie bezpieczeństwa na drogach, szczególnie w rejonie dróg krajowych i powiatowych przebiegających przez gminę. Policja uczestniczy również w działaniach profilaktycznych w szkołach i instytucjach lokalnych, obejmujących tematykę bezpieczeństwa dzieci i młodzieży, bezpieczeństwa w Internecie oraz przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy.

Kluczową rolę w systemie bezpieczeństwa pełnią jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, których na terenie Gminy działa kilka, m.in. w Zbuczynie, Krzesku, Dziewulach, Borkach-Kosach i innych miejscowościach. OSP odgrywają znaczącą rolę nie tylko w gaszeniu pożarów, ale także w szeroko rozumianej ochronie ludności. Strażacy uczestniczą w akcjach ratownictwa drogowego, usuwaniu skutków wichur, podtopień, zabezpieczaniu miejsc zdarzeń, poszukiwaniu osób zaginionych oraz interwencjach technicznych. Jednostki dobrze wpisują się w system Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, co umożliwia szybkie i skoordynowane działanie w sytuacjach kryzysowych.

Ważnym komponentem bezpieczeństwa są działania miękkie. Centrum Usług Społecznych koordynuje procedury „Niebieskie Karty" i współpracuje z Zespołem Interdyscyplinarnym (pedagog szkolny, policja, służba zdrowia) w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. Szkoły i GOK prowadzą programy profilaktyczne dotyczące używek (alkohol, narkotyki, dopalacze), agresji rówieśniczej i cyberprzemocy.

Uwarunkowania w zakresie ekonomii społecznej

Na przestrzeni dekad zmieniały się sposoby zarządzania w biznesie i administracji, a co za tym idzie – funkcja jednostki w wewnętrznym systemie. W wyniku koncentracji na wynikach, coraz mniejszą rolę w strukturach organizacyjnych pełnił człowiek, a w efekcie zwiększyła się skala wykluczenia społecznego. Wzrost nierówności społecznych przyczynił się do podejmowania inicjatyw oddolnych przez społeczności najbardziej nimi dotknięte. W odpowiedzi na te wyzwania narodził się ruch spółdzielczy, który umożliwiał grupom społecznym wspólne zaspokajanie podstawowych potrzeb. Kluczowe znaczenie miały wówczas wartości takie jak podmiotowość jednostki i znaczenie indywidualnej pracy. Na tym gruncie ukształtowała się współczesna koncepcja ekonomii społecznej - ukierunkowanej na człowieka i oddziaływanie społeczne, opartej na partycypacyjnym zarządzaniu, gdzie główny nacisk kładzie się na realizację celów społecznych, a nie maksymalizację zysku[11].

Współcześnie ekonomia społeczna funkcjonuje w ramach różnorodnych podmiotów, m.in. organizacji pozarządowych zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, takich jak stowarzyszenia, fundacje czy prowadzone przez nie jednostki reintegracyjne, a także podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ww. ustawy, np. spółdzielni socjalnych, spółek non profit czy stowarzyszeń jednostek samorządu terytorialnego. Obecnie rozwijający się sektor ekonomii społecznej wpisuje się zarówno w politykę gospodarczą, poprzez wzmacnianie przedsiębiorczości mieszkańców Gminy i powiatów oraz konkurencyjności lokalnych podmiotów, jak i politykę społeczną, gdyż odpowiednie wykorzystanie potencjału PES umożliwia aktywizację zawodową, rozwój turystyki, kultury czy mieszkalnictwa, a także reintegrację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

[11] Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej, str. 10

W ramach sektora ekonomii społecznej wyróżnia się tzw. podmioty ekonomii solidarnej, których działalność koncentruje się głównie na wspieraniu aktywizacji zawodowej oraz integracji społecznej. Szczególny nacisk kładą one na proces reintegracji osób narażonych na wykluczenie społeczne, jak również na działania związane z rehabilitacją zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami.

Rysunek 2. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej

Podmioty ekonomii społecznej odgrywają istotną rolę w działaniach na rzecz społeczności lokalnych oraz osób zagrożonych marginalizacją. Ich zaangażowanie w rozwiązywanie problemów społecznych przekłada się na umocnienie pozycji w procesie współtworzenia lokalnej polityki społecznej i współodpowiedzialność za jej kierunki. Dotychczas współpraca instytucji publicznych z tym sektorem opierała się głównie na zlecaniu zadań publicznych oraz realizacji usług społecznych przez fundacje i stowarzyszenia. Jednak wraz z rozwojem ekonomii społecznej pojawia się potrzeba szerszego włączania wszystkich jej przedstawicieli w procesy planowania, diagnozowania potrzeb, tworzenia dokumentów strategicznych, realizacji inicjatyw i monitorowania ich efektów.

Rysunek 3. Obszary współpracy międzyinstytucjonalnej

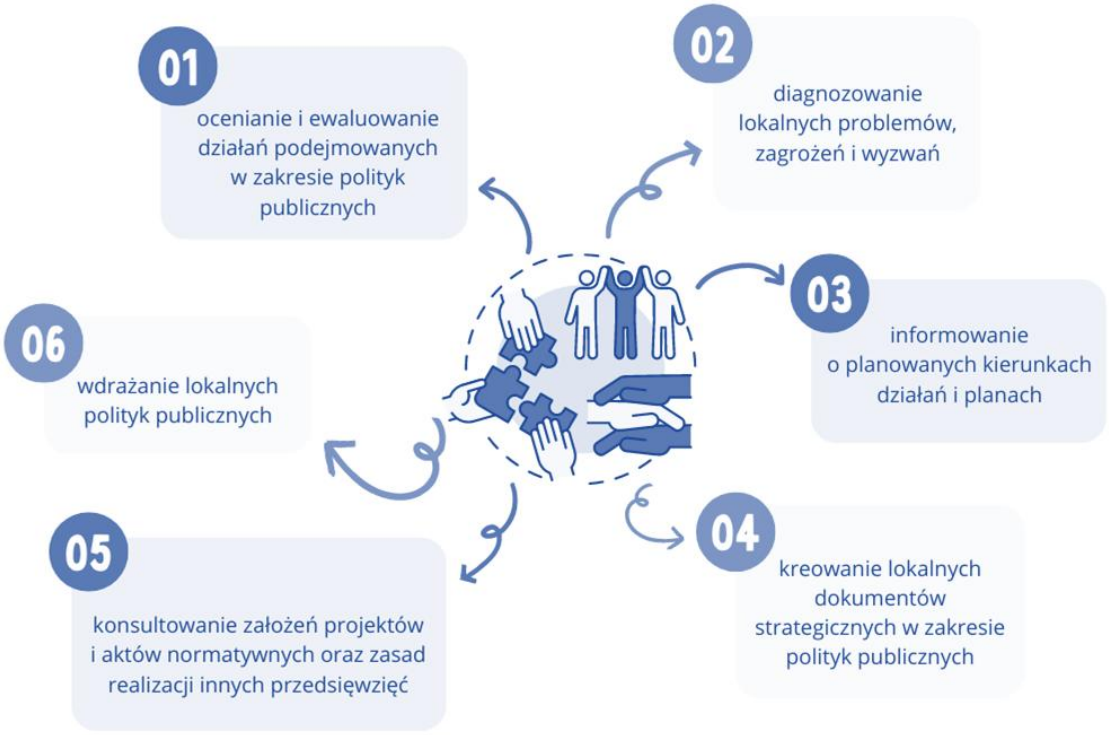

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych, ISP, 2019

Zgodnie z zapisami ustawy o ekonomii społecznej poszerzono katalog zadań publicznych, które mogą być realizowane przez organizacje pozarządowe, umożliwiając im podejmowanie działań na rzecz podmiotów ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstw społecznych. Natomiast ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centra usług społecznych wprowadziła regulacje dotyczące zakresu usług, które mogą być powierzane podmiotom ekonomii społecznej w ramach otwartych konkursów ofert, małych grantów, jak również w oparciu o prawo zamówień publicznych. Korelacja ustawy o ekonomii społecznej, ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie kreuje obraz szerokiego spektrum działalności i inicjatyw możliwych do podjęcia przez PES w ramach realizacji zadań publicznych i usług społecznych, wśród których znajduje się 14 obszarów usług oraz 43 sfery zadań. Wskazane poniżej usługi społeczne ściśle nawiązują do katalogu zadań w ramach pożytku publicznego.

Tabela 10. Zakres usług społecznych i przypisane do nich zadania publiczne

lp.	katalog usług społecznych z zakresu:	zadania publiczne w obszarze:
1.	Polityki prorodzinnej	• działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka
2.	Wspierania rodziny	• wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej • działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży
3.	Systemu pieczy zastępczej	• wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej
4.	Pomocy społecznej	• pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób
5.	Promocji i ochrony zdrowia	• ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej
6.	Wspierania osób niepełnosprawnych	• działalności na rzecz osób niepełnosprawnych
7.	Edukacji publicznej	• nauki, edukacji, oświaty i wychowania
8.	Przeciwdziałania bezrobociu	• promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy
9.	Kultury	• kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego
10.	Kultury fizycznej i turystyki	• wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, turystyki i krajoznawstwa
11.	Pobudzania aktywności obywatelskiej	• działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych • upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji • udzielania nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego • upowszechniania i ochrony praw konsumentów
12.	Mieszkalnictwa	• tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej
13.	Ochrony środowiska	• ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego
14.	Reintegracji zawodowej i społecznej	• działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym • działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości • rewitalizacji • działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 • działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych

Źródło: Opracowanie własne

Wśród zadań publicznych wskazanych do realizacji przez organizacje pozarządowe znajdują się dodatkowo działania w obszarze wzmacniania integralności społeczności lokalnej, zapewnienia bezpieczeństwa, wsparcia grup wykluczonych i mniejszościowych oraz przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

Ważnym aspektem rozróżniającym usługi społeczne od zadań publicznych realizowanych przez PES jest sposób, w jaki dany podmiot otrzymuje je do realizacji. W przypadku zadań publicznych rozróżnia się ich 5, w tym:

- otwarty konkurs ofert,
- „małe granty" (tryb pozakonkursowy),
- zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert przez organ administracji publicznej w razie wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej,
- zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert przez Prezesa Rady Ministrów ze względu na ważny interes społeczny lub publiczny,
- zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu na podstawie samodzielnie złożonej oferty.

Realizacja usług społecznych następuje poprzez zlecanie zadań w formie:

- zlecenia usług,
- zlecenia instytucji,
- bonu na aktywność (regranting),
- kooperacyjnego rozwiązania problemów.

Gmina Zbuczyn wspiera działalność organizacji pozarządowych w różnoraki sposób określony w przyjmowanym corocznie programem współpracy z organizacjami pozarządowymi. Roczny program współpracy Gminy Zbuczyn z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2024 rok, zwany dalej „Programem", został uchwalony Uchwałą nr LXXII/653/2023 Rady Gminy Zbuczyn z dnia 24 października 2023 roku. Głównym celem Programu była realizacja w 2024 roku zadań publicznych Gminy Zbuczyn we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa

w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, prowadzącymi działalność. W roku 2024 w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi podpisano 16 umów i prze kazano dotacje w wysokości 350 339,69 zł. Władze Gminy wzmacniają wpływ czynników społecznych na lokalną rzeczywistość, powołując do życia Młodzieżową Radę Gminy oraz Radę Seniorów Gminy Zbuczyn. Rokrocznie wzrastają również nakłady budżetowe na finansowanie działalności organizacji pozarządowych (ze 178 000 zł w roku 2022 do 400 000 zł w roku 2024). Są one wydatkowane w ramach organizowanych rokrocznie konkursów na realizację zadań publicznych.

Spółdzielnia socjalna „Pomocna" w Zbuczynie działa jako podmiot ekonomii społecznej, którego głównym celem jest reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Spółdzielnia łączy funkcje społeczne z działalnością usługową, tworząc miejsca pracy dla osób mających trudności z odnalezieniem się na otwartym rynku pracy. Działalność „Pomocnej" opiera się na zasadach współpracy, samopomocy i odpowiedzialności społecznej, a uzyskiwane środki są przeznaczane na utrzymanie miejsc pracy oraz dalszy rozwój działalności. Spółdzielnia realizuje swoje zadania na rzecz lokalnej społeczności, wspierając jednocześnie proces usamodzielniania się zatrudnionych osób.

Na terenie Gminy działalność prowadzą następujące organizacje pozarządowe:

1. Koła Gospodyń Wiejskich:

- Koło Gospodyń Wiejskich w Modrzewiu;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Borkach-Wyrkach;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Rówcach;
- Koło Gospodyń Wiejskich „Dziewulanki" w Dziewulach;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Tchórzewie;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Wólce Kamiennej;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Tchórzew-Plewki,
- Koło Gospodyń Wiejskich „Rejwach" w Starym Krzesku;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Smolance;
- Koło Gospodyń Wiejskich „Babki i Pierniki" w Chromnej;
- Koło Gospodyń Wiejskich „Ługowianki" w Ługach Wielkich;
- Koło Gospodyń Wiejskich „Bratki i Stokrotki" w Zdanach;
- Koło Gospodyń Wiejskich „Grodziszczanki";

- Koło Gospodyń Wiejskich w Jasionce;
- Koło Gospodyń Wiejskich „Chojraczki” w Choi;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Borkach-Kosach;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Tarczach „KGT”;
- Koło Gospodyń Wiejskich „MIRABELKI”;
- Koło Gospodyń Wiejskich „Sami Swoi” w Tęczkach;
- Koło Gospodyń Wiejskich „Na Obcasach” w Zbuczynie;
- Koło Gospodyń Wiejskich „Przy Dworku” w Krzesku-Majątku;
- Koło Gospodyń Wiejskich „Karczewianki” w Karczach;
- Koło Gospodyń Wiejskich “Złote Kłosy” w Zawadach.

2. Ochotnicze Straże Pożarne (OSP):

- OSP Zbuczyn;
- OSP Krzesk-Królowa Niwa;
- OSP Dziewule;
- OSP Grochówka
- OSP Czuryły;
- OSP Rzążew;
- OSP Modrzew;
- OSP Tęczki.

Jednostki OSP są stowarzyszeniami z osobowością prawną – pełnoprawnymi NGO.

3. Kluby sportowe – organizacje pozarządowe (wpisane do KRS lub ewidencji):

- Uczniowski Klub Sportowy „Tęcza”;
- Uczniowski Klub Sportowy „Wiking”;
- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „NIWIA” (Krzesk-Królowa Niwa);
- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Kosem” (Izdebki-Kosny);
- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Orlik” (Dziewule).

4. Inne organizacje pozarządowe według KRS:

- „Bractwo Orła i Pogoni”;
- Federacja Organizacji Pozarządowych Wschodnie Mazowsze;
- Fundacja Instytut ART;
- Kółko Rolnicze W Karczach;

- Kółko Rolnicze W Tęczkach;
- Lokalne Stowarzyszenie Gospodarcze Gminy Zbuczyn;
- Regionalne Stowarzyszenie Oświatowe „Razem”;
- Stowarzyszenie „Akacjowy Zakątek W Januszówce”;
- Stowarzyszenie „Już Nie Jesteś Sam”;
- Stowarzyszenie „Optymizm”;
- Stowarzyszenie „Po-Mocni”;
- Stowarzyszenie Aktywny Senior Gminy Zbuczyn;
- Stowarzyszenie Aktywnych Kobiet W Krzesku;
- Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Klub Ludzi Twórczych”;
- Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Kosem”;
- Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Nadzieja”;
- Stowarzyszenie Ludowy Klub Sportowy Wektra Zbuczyn;
- Stowarzyszenie Marcel;
- Stowarzyszenie Mleczna Kraina;
- Stowarzyszenie Wspólnie - Aktywnie – Społecznie;
- Stowarzyszenie Ośrodek Kultury i Aktywności Lokalnej w Krzesku;
- Zrzeszenie Producentów Trzody Chlewnej „Polska Wieprzowina”.

Stowarzyszenie Ośrodek Kultury i Aktywności Lokalnej (SOKIAL) w Krzesku jest organizacją pozarządową, która realizuje i wspiera oddolne inicjatywy obywatelskie oraz animuje współpracę trzech sektorów: publicznego, biznesowego oraz społecznego na rzecz dobra wspólnego. Członkowie stowarzyszenia działają w przekonaniu, że społeczności lokalne posiadają potencjał do rozwiązywania swoich problemów. Stowarzyszenie SOKIAL jest organizacją pozarządową działającą w obszarze pomocy społecznej oraz wsparcia osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Jego aktywność koncentruje się na inicjatywach sprzyjających integracji społecznej, aktywizacji oraz wzmacnianiu samodzielności osób zagrożonych marginalizacją. Stowarzyszenie współpracuje z jednostkami samorządu terytorialnego oraz innymi instytucjami publicznymi, realizując działania o charakterze pomocowym i środowiskowym. Funkcjonuje jako uzupełnienie systemu wsparcia instytucjonalnego, odpowiadając na potrzeby lokalnych społeczności.

Stowarzyszenie „Optymizm” prowadzi działalność w obszarze wsparcia osób z doświadczeniem kryzysów psychicznych oraz ich rodzin. Jego działania ukierunkowane są na poprawę jakości życia, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie funkcjonowania społecznego osób wymagających wsparcia. Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez działania środowiskowe, integracyjne i wspierające, często we współpracy z instytucjami pomocy społecznej i ochrony zdrowia. Istotnym elementem działalności jest budowanie postaw akceptacji oraz zwiększanie świadomości społecznej w zakresie zdrowia psychicznego.

Do wydarzeń współorganizowanych z instytucjami rządowymi oraz organizacjami pozarządowymi zaliczyć można:

- Orszak Trzech Króli w Krzesku-Królowa Niwa;
- Turniej Piłki Nożnej- charytatywny Turniej Piłki Nożnej w hali sportowej Szkoły Podstawowej w Zbuczynie. Współorganizator: Ochotnicza Straż Pożarna w Czuryłach;
- „Wrzuć cukierka do pudełka, radość dzieci będzie wielka” - zbiórka słodyczy na rzecz dzieci z domów dziecka organizowana przez ECSJ Eurolingua Siedlce;
- Eliminacje gminne Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej ,,Młodzież Zapobiega pożarom";
- Przekazanie samochodu OSP Rzążew;
- „Zawołani po imieniu” - obchody rocznicy;
- 233. Rocznica Uchwalenia Konstytucji 3 Maja, obchody w Krzesku- Królowa Niwa;
- Szosowy Wyścig Rowerowy Dookoła Gminy Zbuczyn „Jadziem Miśki”;
- Gminny Dzień Dziecka w Czuryłach;
- Zajęcia animacyjne prowadzone przez instruktorów GOK w ramach półkolonii dla szkół: Borki-Kosy Krzesk-Królowa Niwa, Zbuczyn, Borki-Wyrki, Ługi Wielkie, Czuryły, Izdebki-Kosny. W spotkaniach wzięło udział ok.400 uczniów;
- 100- lecie szkoły w Tchórzewie – występ Zespołu Wokalnego Ulibabek, nagłośnienie wydarzenia;
- Międzynarodowe Warsztaty Językowe prowadzone przez fundację Global Volunteers;

- Gminne Zawody Sportowo-Pożarnicze na boisku przy Szkole Podstawowej w Zbuczynie;
- III Półmaraton Zbucki;
- XIV Bieg Niepodległości Ulicami Zbuczyna;
- Sesje Rady Gminy, Sesje Młodzieżowej Rady Gminy, Sesje Rady Seniorów Gminy Zbuczyn.

Warto również zaznaczyć, że na terenie Gminy funkcjonują 3 parafie, które pełnią istotną rolę w życiu lokalnej społeczności. Oprócz funkcji religijnych stanowią one ważne ośrodki integracji mieszkańców, sprzyjające budowaniu więzi społecznych oraz wzmacnianiu lokalnej tożsamości. Parafiami działającymi na terenie gminy Zbuczyn są:

- Parafia Matki Boskiej Częstochowskiej w Krzesku;
- Parafia Św. Stanisława BM w Zbuczynie;
- Parafia Matki Boskiej Anielskiej w Dziewulach.

W Gminie Zbuczyn w 2024 roku zarejestrowanych było łącznie 837 podmiotów gospodarki narodowej, w tym 37 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 1 fundacja. Na przestrzeni lat 2022-2024 liczba fundacji utrzymywała się, natomiast w przypadku stowarzyszeń i organizacji społecznych ich liczba spadła 38 w 2022 roku do 37 w 2024 roku. Szczegółowe dane przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 11. Ogólna liczba podmiotów gospodarki narodowej, fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w Gminie Zbuczyn na przestrzeni lat 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej, w tym:	802	806	837
fundacje	1	1	1
stowarzyszenia i organizacje społeczne	38	38	37

Źródło: https://bdl.stat.gov.pl/

Kolejny wykres przedstawia liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców w Gminie Zbuczyn, powiecie siedleckim oraz województwie mazowieckim w latach 2022-2024. Wskaźnik dla Gminy Zbuczyn w 2022 roku wyniósł 4,4 w 2023 roku – 4,5, z kolei w 2024 roku – 5,2. Wartości dla Gminy Zbuczyn były w większości wyższe względem Powiatu i niższe względem Województwa. Rozpatrując dane uwarunkowania, zauważyć można stopniowy wzrost omawianego wskaźnika we wszystkich analizowanych jednostkach. Szczegółowe dane przedstawiono na kolejnym wykresie.

Wykres 4. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców w Gminie Zbuczyn, powiecie siedleckim i województwie mazowieckim na przestrzeni lat 2022-2024

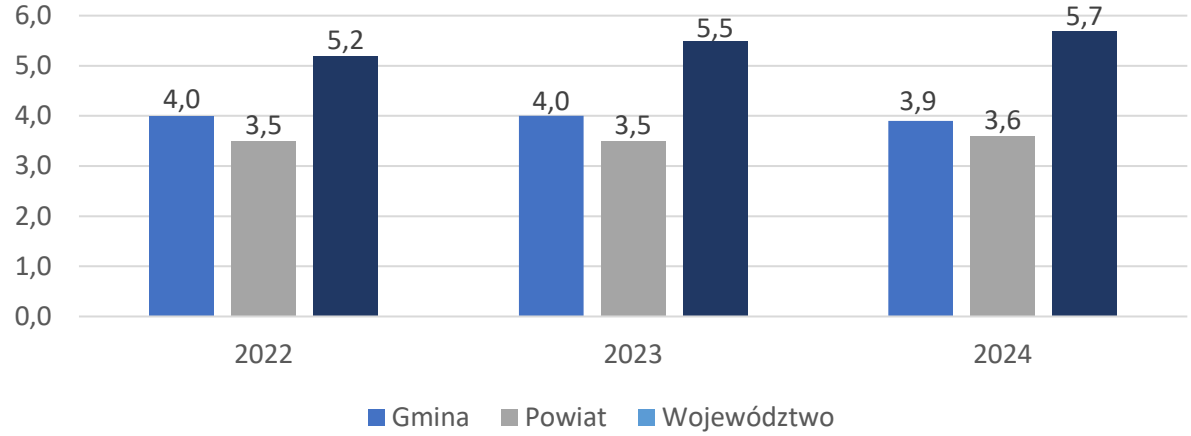

Źródło: https://bdl.stat.gov.pl/

Gminny system pomocy społecznej

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości[12].

Gmina Zbuczyn realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej za pośrednictwem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (GOPS), będącego główną instytucją odpowiedzialną za wspieranie mieszkańców w trudnej sytuacji życiowej. Z dniem 1 stycznia 2025 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbuczynie został przekształcony w Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie (CUS), w celu zapewnienia mieszkańcom lepszego dostęp do zróżnicowanych usług społecznych[13].

Grono instytucji działających w tym obszarze uzupełniają Środowiskowy Dom Samopomocy typu „A" i „B" w Tchórzewie oraz Dzienny Dom „Senior+" w Zbuczynie.

CUS organizuje i finansuje szeroki wachlarz usług adresowanych do osób znajdujących się – z różnych przyczyn – w trudnej sytuacji życiowej. Wśród beneficjentów jego działań są w szczególności osoby starsze, z niepełnosprawnością, rodziny wielodzietne, osoby samotne oraz zagrożone wykluczeniem społecznym.

Zakres świadczonej pomocy społecznej obejmuje przewidziane stosownymi przepisami prawa świadczenia o charakterze pieniężnym (zasiłki, stypendia, finansowanie składek zdrowotnych, świadczenia rodzinne, alimentacyjne), jak i niepieniężnym. Wśród tych drugich

[12] Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1214)
[13] Ze względu na zmianę nazwy z GOPS na CUS w 2025 r. w dokumencie głównie używa się głównie nazwy CUS

wskazać należy usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, opiekę wytchnieniową, dofinansowanie do posiłków w szkołach, organizację prac społecznie użytecznych, wspieranie zatrudnienia socjalnego.

Docenić należy również działalność funkcjonującego w strukturach CUS Dziennego Domu „Senior+" w Zbuczynie. Dom jest placówką pobytu dziennego, posiada 16 miejsc dla osób nieaktywnych zawodowo zamieszkujących teren Gminy Zbuczyn w wieku przekraczającym 60 lat. Celem Dziennego Domu „Senior+" w Zbuczynie jest udzielenie pomocy w czynnościach dnia codziennego, zapewnienie minimum jednego posiłku, w szczególności gorącego, inne usługi wspomagające, dostosowane do potrzeb seniorów, poprawę jakości życia seniorów w Gminie Zbuczyn i wspierają ich aktywizację społeczną. Główne wyzwania w obszarze pomocy społecznej w Gminie Zbuczyn to rosnąca liczba osób starszych wymagających wsparcia, ograniczone zasoby finansowe oraz konieczność ciągłego dostosowywania oferty pomocowej do zmieniających się potrzeb społeczności. Problemy te są dodatkowo komplikowane przez trudności w zapewnieniu odpowiedniego poziomu usług opiekuńczych oraz brak wystarczającej liczby wykwalifikowanych pracowników socjalnych.

W 2024 roku pomocą społeczną objęte były 182 rodziny, w 2023 roku było to 187 rodzin, natomiast w 2022 roku – 150 rodzin. W przypadku liczby osób w rodzinach, które korzystały z pomocy społecznej – w ostatnim roku poddanym analizie było to 489, w 2023 roku – 537 osób, natomiast w roku 2022 – 462. Zarówno liczba rodzin objęta pomocą jak i liczba osób w rodzinie korzystająca z pomocy społecznej wahała się na przestrzeni analizowanych lat.

Wykres 5. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w Gminie Zbuczyn w latach 2022 - 2024

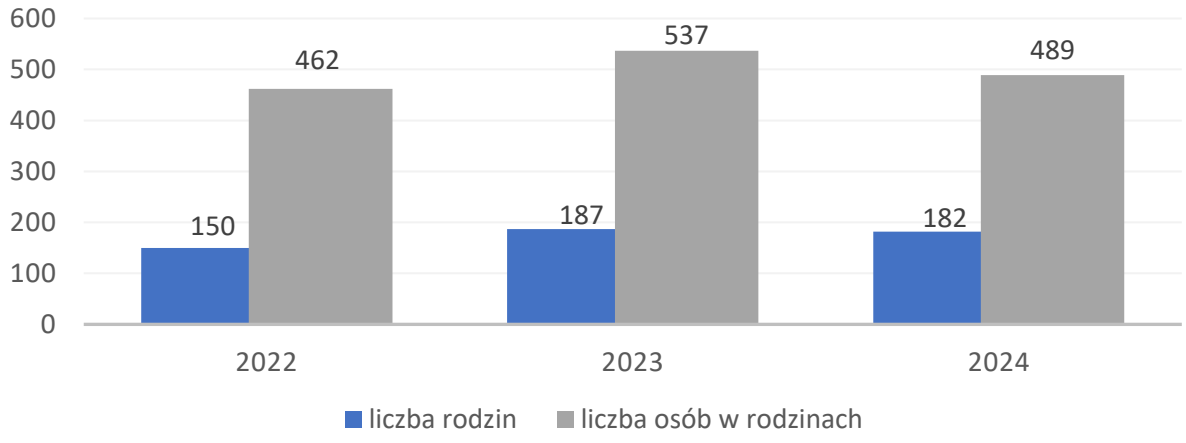

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 ,2023 i 2024 rok

Liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej na 1 000 mieszkańców określana jest jako wskaźnik deprywacji lokalnej. Na przestrzeni lat 2022-2024 wartość tego wskaźnika w Gminie Zbuczyn początkowo uległa wzrostowi, a następnie delikatnie zmniejszyła się: w 2022 roku było to 2,2%, w 2023 roku – 2,4% i w ostatnim roku poddanym analizie również 2,3%.

Wykres 6. Wskaźnik deprywacji lokalnej na przestrzeni lat 2022, 2023 i 2024

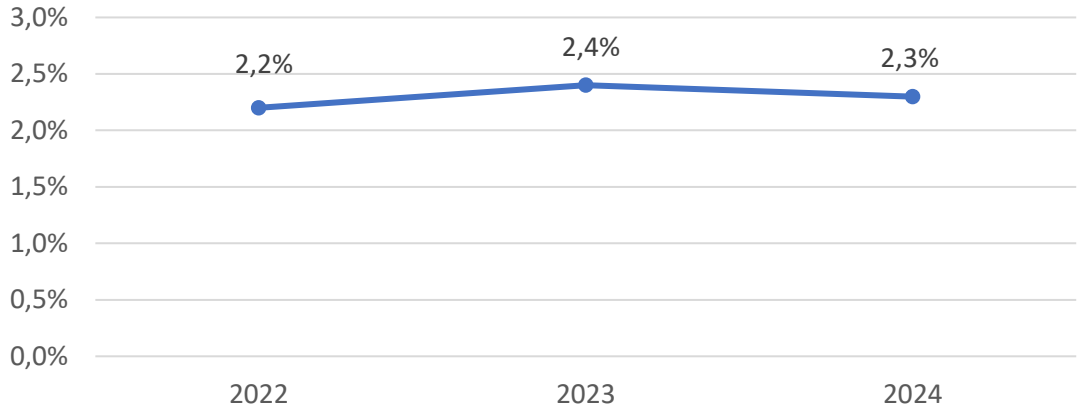

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023, 2024 rok

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na ekonomiczne grupy wieku i płeć. Z danych tych wynika, iż w 2024 roku z tego typu pomocy korzystało 121 osób w wieku produkcyjnym oraz 32 osoby w wieku poprodukcyjnym. Korzystających z pomocy społecznej mężczyzn było ponad dwukrotnie mniej co kobiet (liczba mężczyzn – 43, liczba kobiet – 110). Szczegółowe dane przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 12. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2022-2024

wiek	2022		2023		2024	
	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
produkcyjny	43	86	39	98	35	86
poprodukcyjny	11	12	8	15	8	24
ogółem	54	98	47	113	43	110

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

W 2024 roku świadczenia pieniężne zostały udzielone 52 mieszkańcom Gminy Zbuczyn, natomiast świadczenie niepieniężne 180 osobom. Na przestrzeni omawianych lat widoczny jest spadek liczby osób pobierających świadczenia pieniężne oraz stabilizację osób pobierających świadczenia niepieniężne. Dane statystyczne przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń niepieniężnych i pieniężnych w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
świadczenie niepieniężne	161	179	180
świadczenie pieniężne	61	58	52

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

W 2024 roku najczęstszym powodem przyznawania pomocy społecznej w Gminie Zbuczyn była potrzeba ochrony macierzyństwa – z tego powodu pomoc otrzymało 61 rodzin oraz niepełnosprawność – 52 rodziny. Na trzecim miejscu pod względem liczby rodzin, którym udzielono pomocy społecznej znajdowała się długotrwała lub ciężka choroba (50 rodzin) oraz ubóstwo (również 50 rodzin). Na czwartym miejscu znalazła się potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietności (22 rodziny), 17 rodzin skorzystało z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, 13 – z powodu alkoholizmu, a 10 z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej. Szczegółowe dane znajdują się na wykresie.

Wykres 7. Powody udzielania świadczeń w 2024 roku (liczba rodzin)

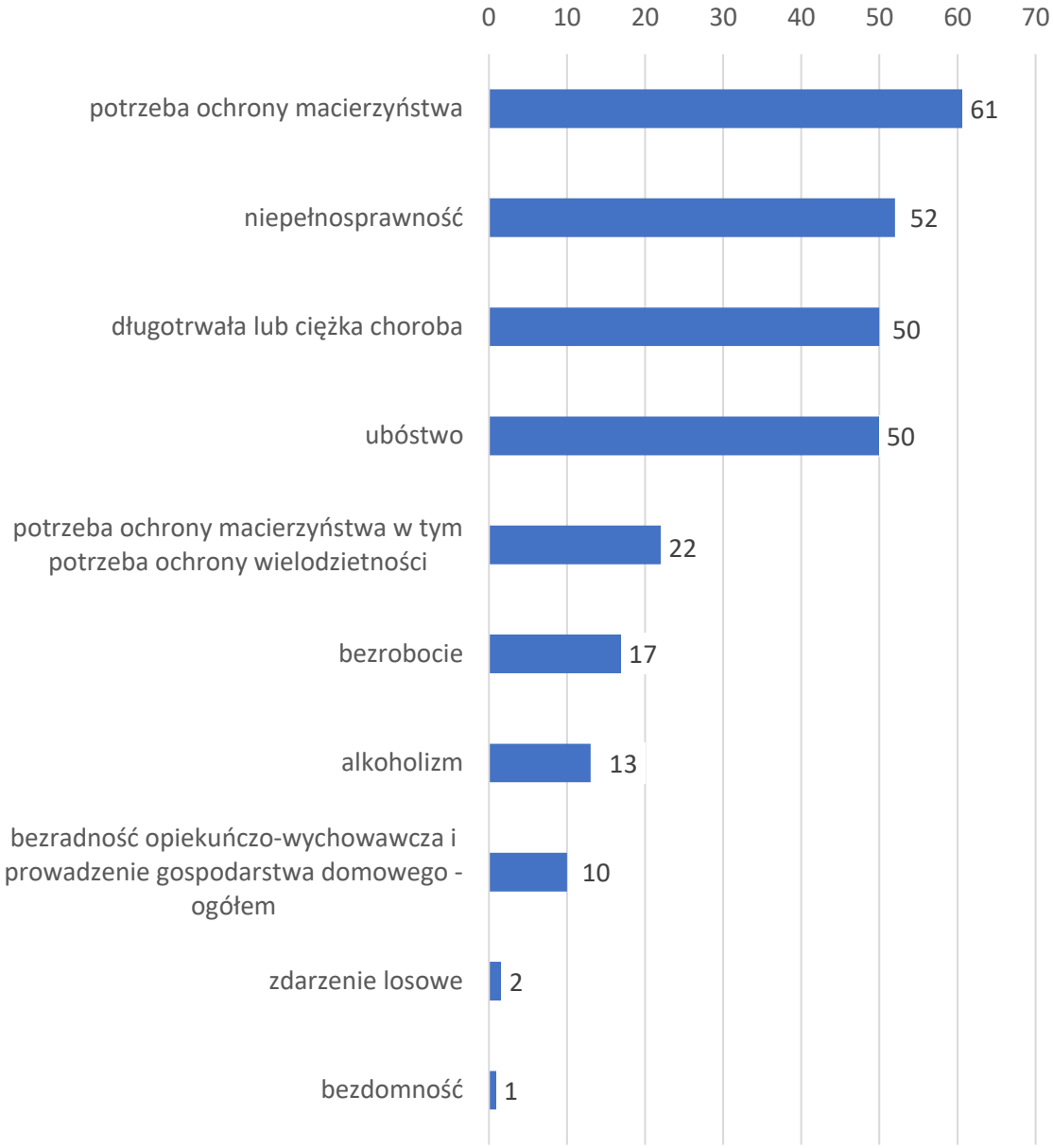

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 rok

Podsumowując, gminny system polityki społecznej w Gminie Zbuczyn tworzy spójna sieć instytucji, programów, świadczeń i działań ukierunkowanych na wspieranie mieszkańców w różnych obszarach życia. Jego trzon stanowi Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który odpowiada za realizację ustawowych zadań pomocy społecznej, wsparcie rodzin, działania profilaktyczne oraz koordynację lokalnych usług społecznych. CUS prowadzi pracę socjalną, udziela świadczeń finansowych i niepieniężnych oraz kieruje osoby i rodziny do usług specjalistycznych, takich jak asystentura, opieka środowiskowa czy wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami. Ośrodek pełni również funkcję koordynacyjną, łącząc działania instytucji edukacyjnych, zdrowotnych, organizacji pozarządowych i służb publicznych.

Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Pomoc społeczna to nie tylko wsparcie finansowe osób i rodzin potrzebujących pomocy, ale także pomoc instytucjonalna, świadczona przez placówki pomocy społecznej.

Gminnemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Zbuczynie powierzono koordynowanie i monitorowanie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie**.** Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2022 – 2026 został uchwalony uchwałą Nr LII/474/2022 Rady Gminy Zbuczyn z dnia 29 marca 2022 r. Podstawowym celem programu jest zmiana zachowań i postaw ofiar przemocy oraz zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy dlarodzin, w których stosowana jest przemoc. Nadrzędnym celem projektu jest podejmowanie działań profilaktycznych, ograniczenie problemu przemocy w rodzinie i skutków jej stosowania. Adresatami programu są: rodziny i osoby dotknięte bezpośrednio zjawiskiem przemocy, osoby stosujące przemoc, rodziny i osoby zagrożone zjawiskiem przemocy, przedstawiciele instytucji i służb pracujących z osobami i rodzinami zagrożonymi bądź dotkniętymi przemoc.

Przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Zbuczynie w 2024 roku działał **Zespół Interdyscyplinarny**.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbuczynie w 2024 roku prowadził także **Punkt Interwencyjno-Konsultacyjny** w ramach, którego pomocy udzielał prawnik, psycholog i terapeuta.

W 2024 roku przy CUS w Zbuczynie działała grupa wsparcia dla osób współuzależnionych i doświadczających przemocy w rodzinie. W jego strukturach funkcjonuje także **Dzienny Dom „Senior+”,** a od 2019 roku na terenie Gminy działa **Środowiskowy Dom Samopomocy typu „A i B” w Tchórzewie**.

Analiza wyników badań przeprowadzonych wśród dorosłych mieszkańców Gminy Zbuczyn

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem uzależnień z perspektywy dorosłych mieszkańców Gminy Zbuczyn, a także skala zjawiska przemocy. Dodatkowo zbadano takie kwestie jak rynek pracy, ubóstwo, wykluczenie społeczne, niepełnosprawność, zdrowie psychiczne oraz sytuacja osób starszych.

Struktura badanej próby

W badaniu diagnozującym problemy społeczne na terenie Gminy Zbuczyn wzięło udział 64 mieszkańców mających powyżej 18 lat. Poniżej przedstawiona została struktura badanej próby ze względu na płeć. Można zauważyć, że pod względem liczby wypełnionych ankiet, w badaniu zdecydowaną przewagę miały kobiety – stanowiły one 89,1% ogółu, zaś mężczyźni – 10,9%.

Wykres 8. Płeć: N[14]=64

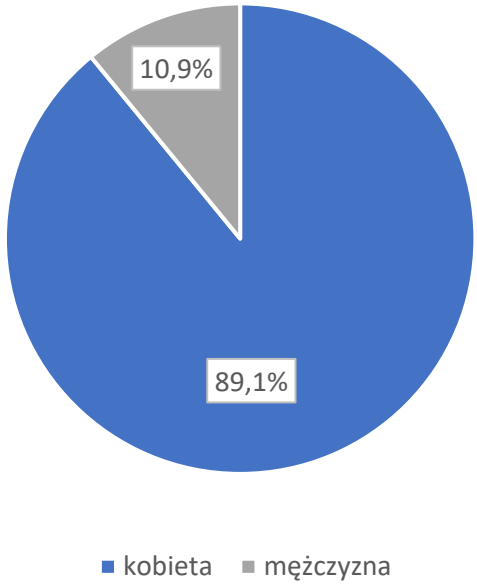

[14] *N oznacza wielkość próby badawczej, tzn. liczbę respondentów odpowiadających na pytanie.*

Analiza struktury badanej grupy pokazuje, iż respondenci byli zróżnicowani pod względem wieku. Najliczniejszą grupę stanowili ankietowani mający 36-45 lat (57,8%) oraz 46-55 lat (18,8%). Wśród osób biorących udział w badaniu byli również mieszkańcy mający 26-35 lat (17,2%) i osoby w wieku 56-65 lat (3,1%). Najmniejszą grupę badawczą stanowiły osoby do 25 roku życia oraz osoby powyżej 65 roku życia (po 1,6%).

Wykres 9. Wiek: N=64

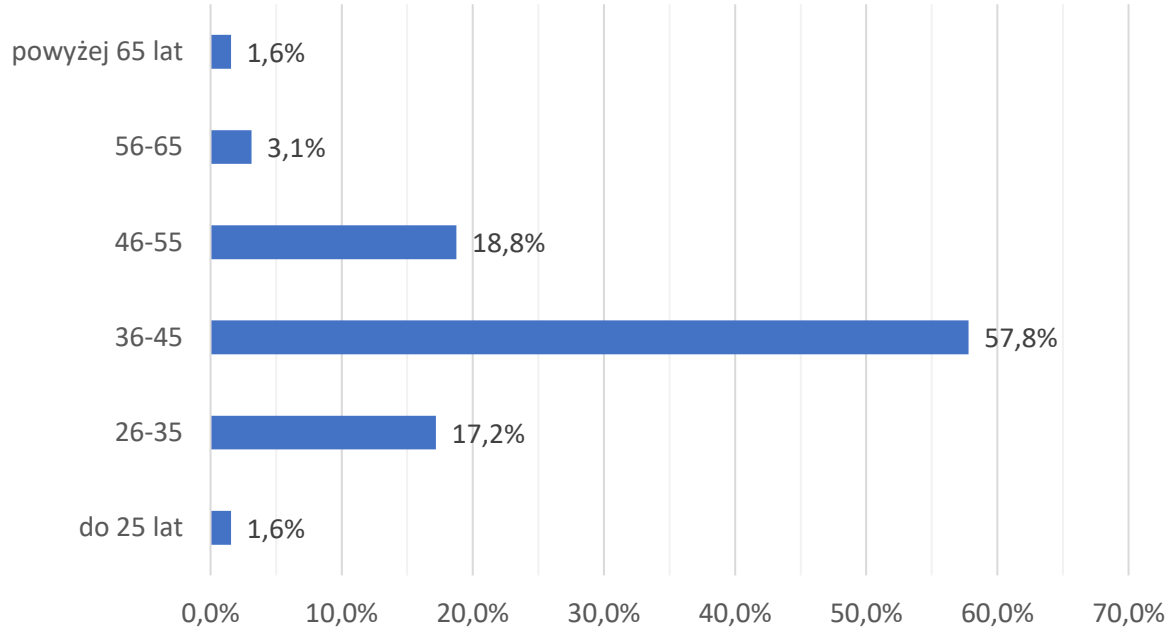

Na poniższym wykresie zaprezentowane zostało wykształcenie respondentów. Największy udział w badaniu mieli dorośli mieszkańcy legitymujący się wykształceniem wyższym (67,2%) oraz średnim lub pomaturalnym (26,6%), natomiast 6,3% kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci z wykształceniem zawodowym. Ponadto żadna z osób biorących udział w badaniu zakończyła edukację na poziomie podstawowym i gimnazjalnym.

Wykres 10. Wykształcenie: N=64

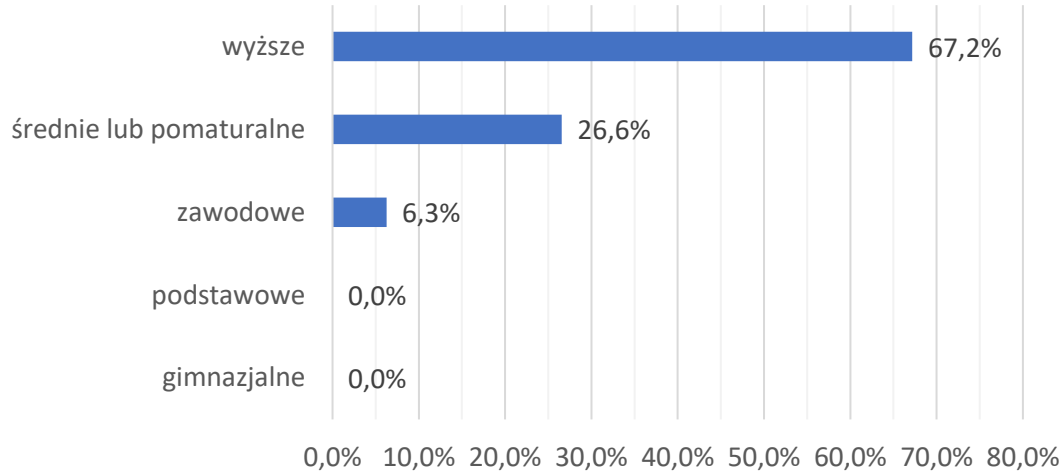

Problemy społeczne

Respondenci w pierwszej kolejności zostali poproszeni o wskazanie głównych problemów w sferze społecznej na obszarze Gminy Zbuczyn. Za najważniejsze problemy uznano: uzależnienia wśród osób dorosłych (60,9%), zaburzenia zdrowia psychicznego i fizycznego (35,9%) i samotność/izolację osób starszych (26,6%). Następnie badani wskazywali na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (23,4%) oraz sięganie po substancje psychoaktywne przez dzieci i młodzież (21,9%). W opinii 20,3% uczestników badania takim problemem jest przemoc domowa. Na bezrobocie wskazało 12,5% respondentów, a niewiele mniej, bo 10,9%, jako problem zaznaczyło niepełnosprawność. Na ubóstwo wskazało 1,6% mieszkańców Gminy. Wśród respondentów 7,8% nie zauważa żadnych problemów wymienionych w kafeterii odpowiedzi, a 6,3% wymieniło inne problemy, takie jak: mała oferta sportowa dla dorosłych, brak akceptacji dla osób z niepełnosprawnościami/z innością, trudności z wychowaniem dzieci w dzisiejszym świecie, rozwarstwienie społeczne, konflikty wartości, zanik autorytetu, materializm, egoizm czy sięganie/dostęp dzieci i młodzieży do wyrobów alkoholowych i tytoniowych typu e papierosy.

Wykres 11. Jakie Pana/i zdaniem problemy społeczne najczęściej dotykają mieszkańców Gminy Zbuczyn? N=64

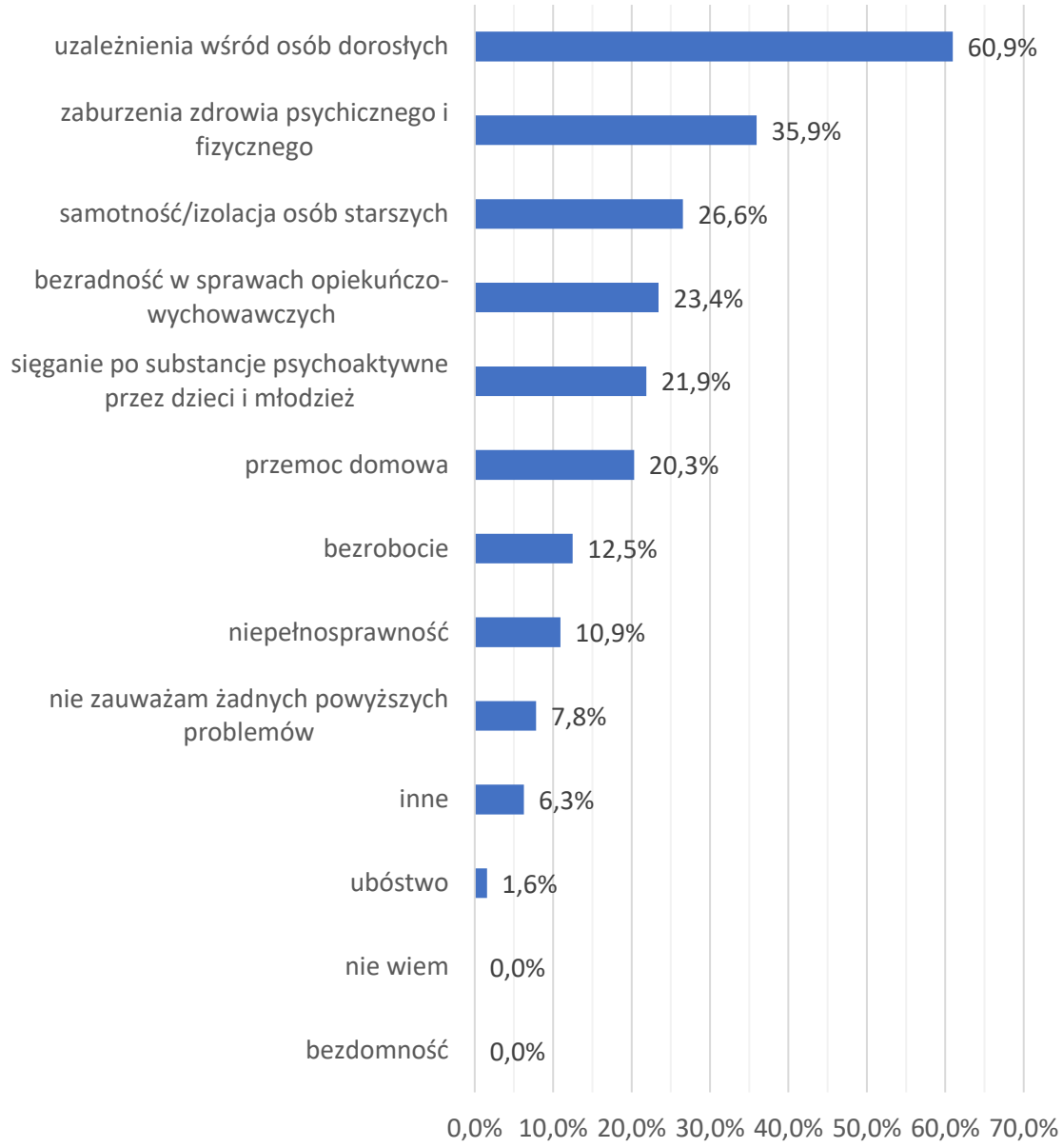

**Pytanie wielokrotnego wyboru – odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Problem alkoholowy

W niniejszym bloku tematycznym dorosłych mieszkańców Gminy poproszono o określenie z jaką częstotliwością spożywają alkohol. Całkowitą abstynencję zadeklarowało 28,1% ankietowanych, natomiast 37,5% badanych sięga po alkohol okazjonalnie, czyli kilka razy w roku. 17,2% respondentów wskazało, że takie sytuacje mają miejsce kilka razy w miesiącu, 6,3% – raz w miesiącu i tyle samo raz w tygodniu. Ponadto kolejne 4,7% ankietowanych pije alkohol kilka razy w tygodniu, a żaden z respondentów nie zadeklarował, że spożywa alkohol codziennie.

Wykres 12. Jak często spożywa Pan/i alkohol? N=64

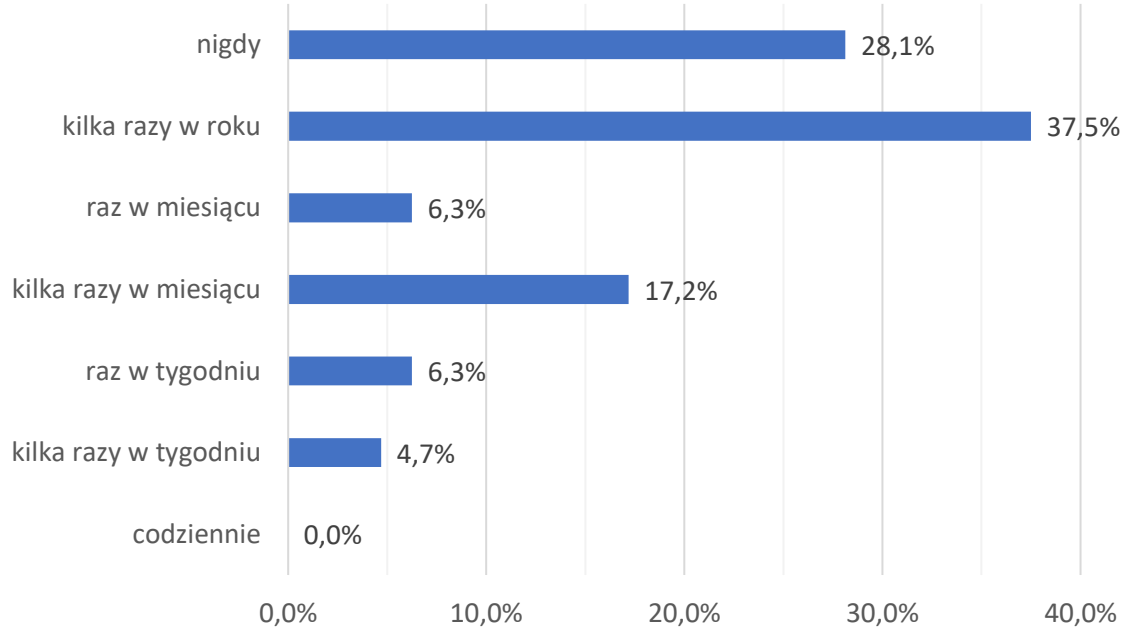

Kolejne pytanie dotyczyło sytuacji, w której respondenci stracili kontrolę nad ilością spożywanego alkoholu. Większość z nich podała, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy nie zdarzyło im się upić (37 osób, tj. 80,4%). 4 respondentów wskazało, że taka sytuacja wystąpiła 1 raz lub 2-5 razy (po 8,7%). 1 osobie zdarzyło się to 6-10 razy (1,3%).

Tabela 14. Ile razy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i stracić kontrolę nad ilością spożywanego alkoholu (tzn. upić się)? N=46

Odpowiedź	%	Liczba odp.
1 raz	8,7	4
2-5 razy	8,7	4
6-10 razy	2,2	1
powyżej 10 razy	0,0	0
ani razu	80,4	37

Ważnym elementem badania jest również określenie skali prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu na terenie Gminy. Wśród badanych 42 osoby przyznały, że nie zdarzyła im się taka sytuacja (93,3%), a 3 osoby potwierdziły, że zdarzyło się to raz (6,7%).

Tabela 15. Czy w ciągu ostatnich 30 dni zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem mechanicznym po spożyciu alkoholu? N=45

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie zdarzyła mi się taka sytuacja	93,3	42
raz mi się to zdarzyło	6,7	3
zdarzało mi się to sporadycznie	0,0	0
zdarzało mi się to często	0,0	0
nie posiadam prawa jazdy	0,0	0

W jednym z pytań ankietowani zostali poproszeni o wyrażenie swojej opinii na temat wpływu spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na rozwój dziecka. Zebrany materiał badawczy wykazał, że zdecydowana większość jest świadoma negatywnych konsekwencji takiego zachowania (98,4%). Tylko nieliczni respondenci nie posiadają wiedzy w tym zakresie (1,6%), a nikt z nich nie uznał, że picie alkoholu przez kobietę w ciąży nie ma wpływu na rozwój dziecka.

Wykres 13. Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma negatywny wpływ na rozwój dziecka? N=64

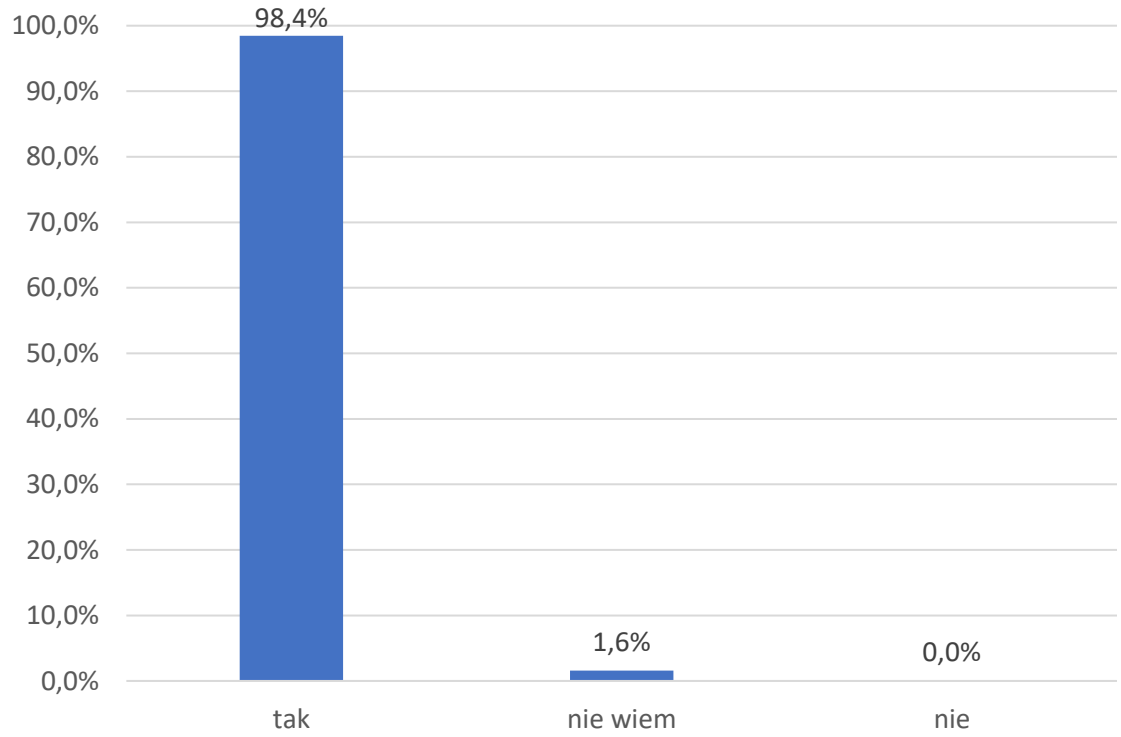

Problem nikotynowy

Kolejny analizowany obszar miał na celu określenie skali sięgania po wyroby nikotynowe przez dorosłych mieszkańców Gminy Zbuczyn.

Wśród respondentów palenie tradycyjnych papierosów jest wyraźnie częstsze niż używanie e-papierosów. Aż 85,9% respondentów deklaruje, że nigdy nie sięga po e-papierosy, podczas gdy w przypadku papierosów odsetek odpowiedzi „nigdy" wynosi 79,7%. Codziennie pali papierosy 7,8% badanych, a e-papierosy – 4,7%. Palenie okazjonalne jest również częstsze dla papierosów tradycyjnych: łącznie 12,5% ankietowanych sięga po nie z różną częstotliwością od „kilka razy w roku" (7,8%) po „kilka razy w tygodniu" (1,6%), podczas gdy w przypadku e -papierosów analogiczne odpowiedzi stanowią około 9,4%. Wyniki wskazują więc, że to papierosy tradycyjne pozostają głównym nałogiem tytoniowym.

Wykres 14. Jak często pali Pan/i papierosy i e-papierosy? N=64

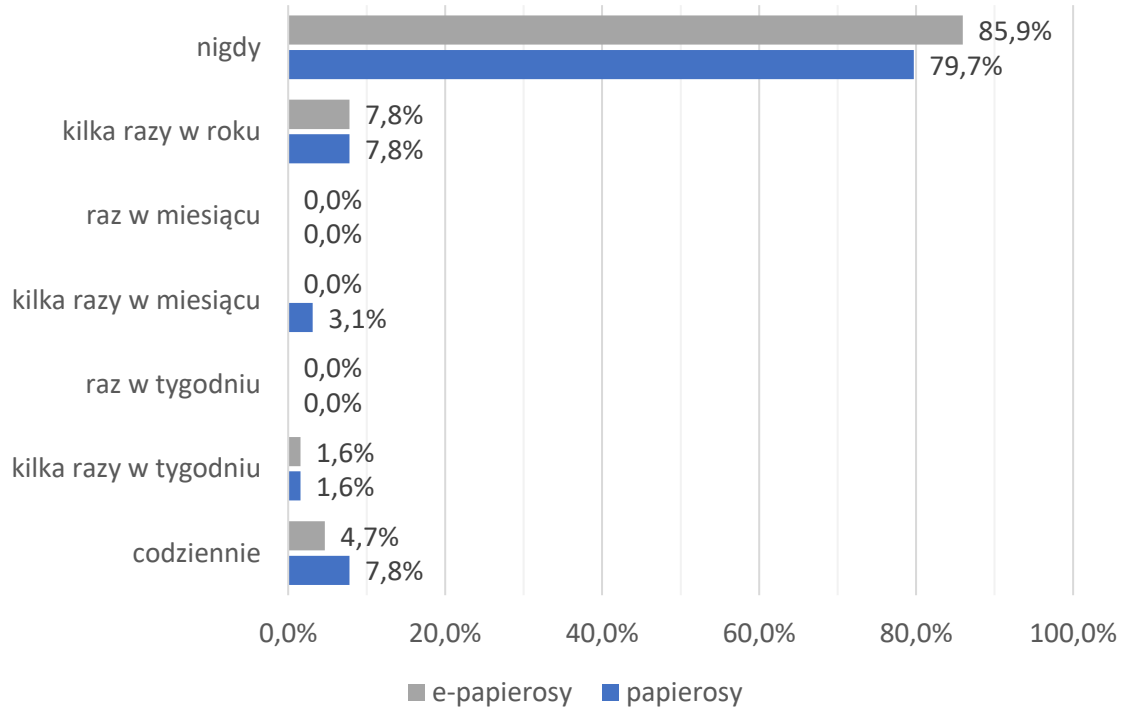

Problem narkotykowy

Kolejna część badania miała na celu określenie rozpowszechnienia środków psychoaktywnych wśród dorosłych mieszkańców Gminy Zbuczyn. Jak wynika z analizy materiału badawczego, wszyscy respondenci zgodnie wskazali, że nie zażywają środków psychoaktywnych w celu odurzenia.

Wykres 15. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)? N=64

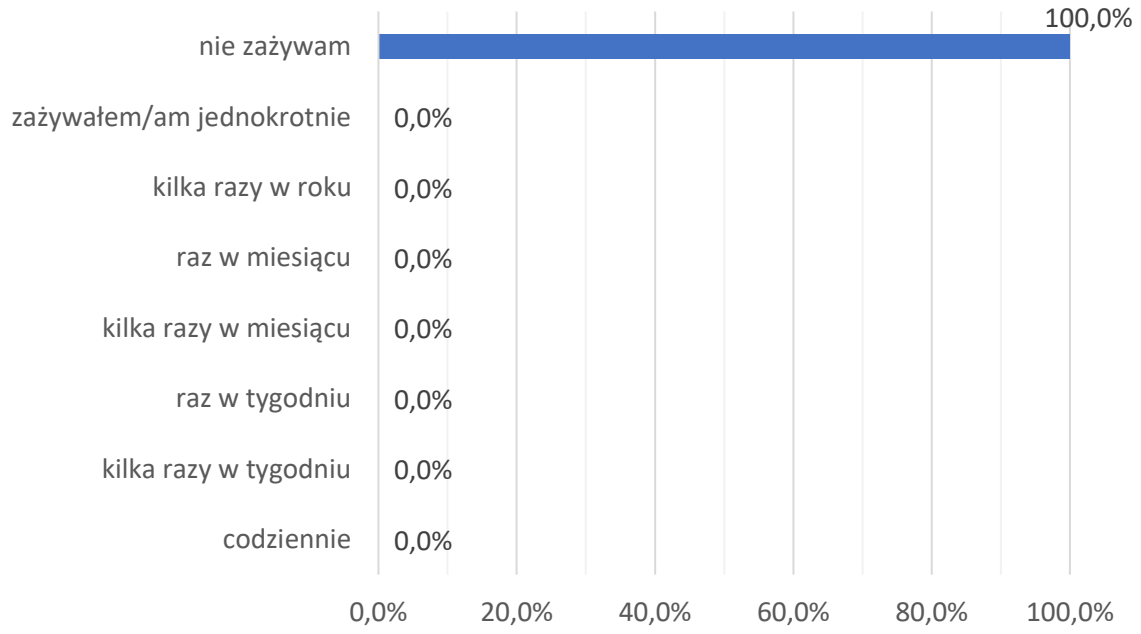

Badani mieszkańcy Gminy zostali w dalszej kolejności zapytani o skalę nadużywania alkoholu, narkotyków oraz nadmiernego podejmowania się czynności, przez osoby w ich otoczeniu. Jak wynika z odpowiedzi respondentów:

- 90,6 % zna w swoim otoczeniu osoby nadużywające alkoholu, w tym 7,8% – jedną osobę, 50,0% – kilka takich osób, a 17,2% – wiele takich osób.
- 43,7% ankietowanych zna w swoim otoczeniu osoby nadużywające narkotyków, w tym 9,4% zna jedną taką osobę, 12,5% – kilka osób.
- 43,7% badanych zna w swoim otoczeniu osoby podejmujące się nadmiernie różnego rodzaju czynności, w tym 4,7% – jedną taką osobę, 21,9% – kilka takich osób, a 6,3% – wiele takich osób.

Wykres 16. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto nadużywa alkoholu, narkotyków lub w sposób zdecydowanie nadmierny podejmuje się pewnych czynności (np. zakupy, korzystanie z Internetu i/lub urządzeń elektronicznych, uprawianie sportu, praca, oglądanie treści pornograficznych itp.)? N=64

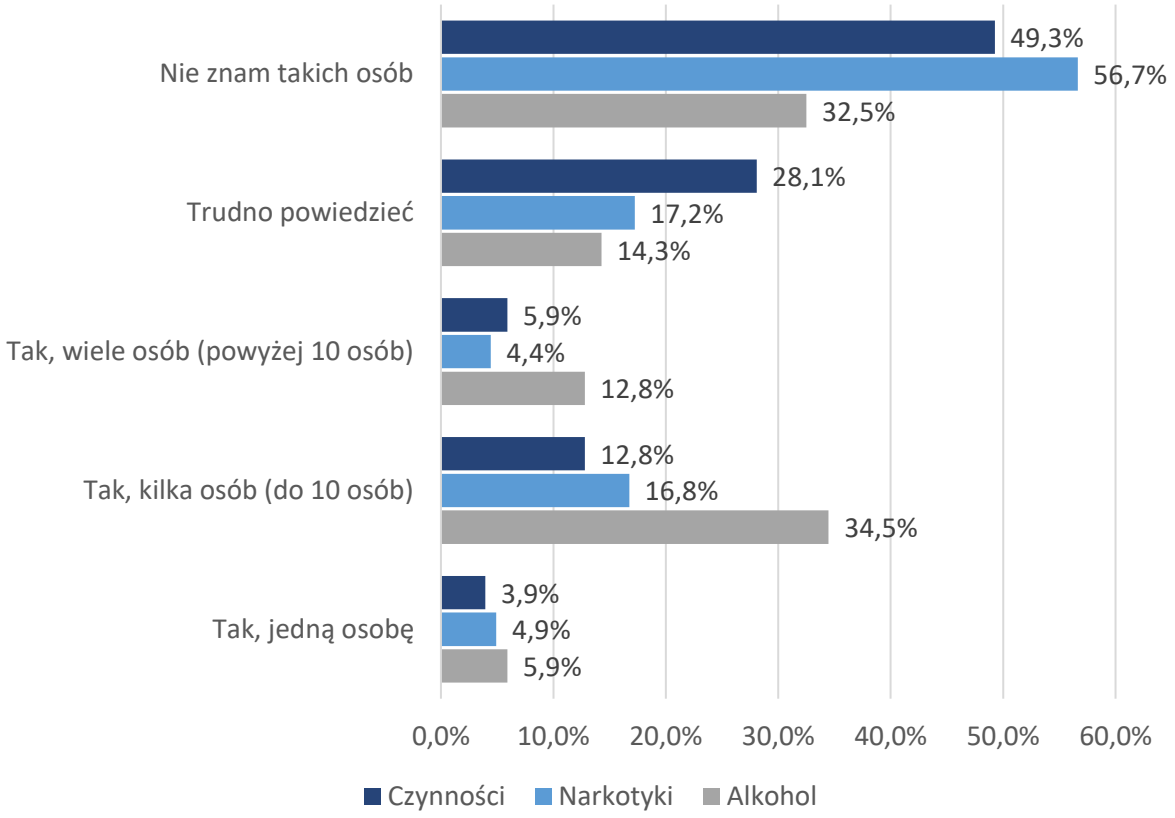

Problem przemocy

W kolejnej części raportu oszacowana została skala występowania problemu przemocy wśród dorosłych mieszkańców Gminy Zbuczyn. Respondenci zostali poproszeni o stwierdzenie, czy w swoim otoczeniu znają osoby, które doświadczają przemocy w swoim domu. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, znajomość takich osób potwierdziło 68,7% badanych, spośród których 17,2% stwierdziło, iż zna jedną taką osobę, i tyle samo respondentów podało, że zna kilka osób dotkniętych przemocą domową (do 10 osób), a 3,1% badanych zna wiele takich osób (więcej niż 10 osób). Należy zauważyć, iż 31,3% uczestników badania nie jest pewnych, czy zna taką osobę, a jednoznacznie zaprzeczyło temu tyle samo badanych.

Wykres 17. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto doświadcza przemocy w swoim domu? N=64

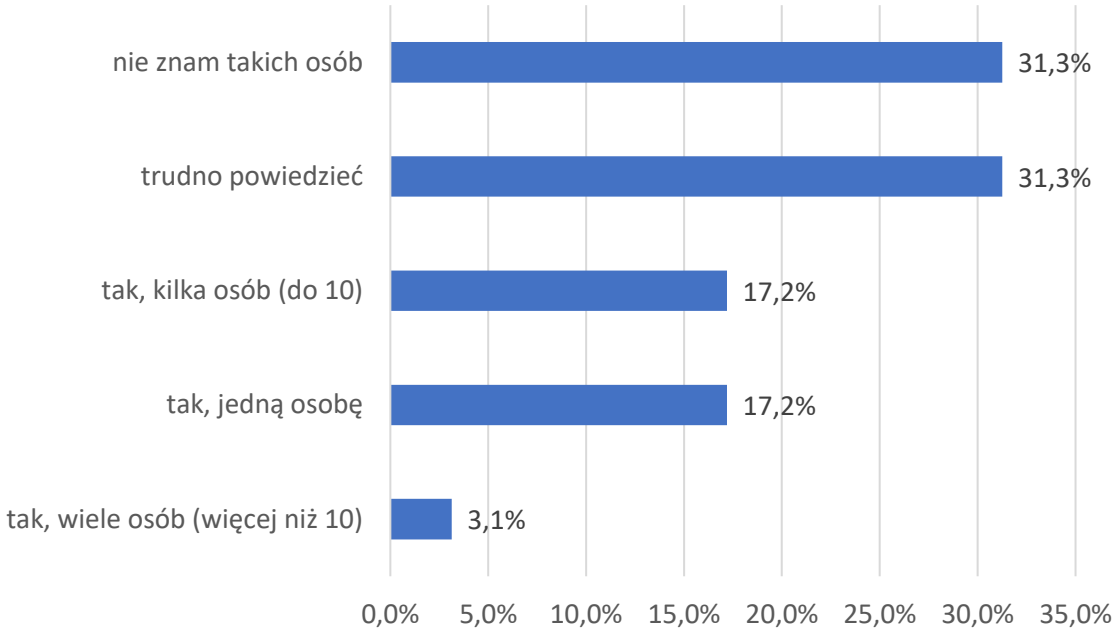

Skala problemu przemocy na terenie Gminy została oszacowana również dzięki deklaracjom respondentów w zakresie doświadczania przez nich samych tego problemu. Analiza uzyskanych odpowiedzi wskazuje, że w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie przemocy doznało 12,5% dorosłych mieszkańców, spośród których 7,8% doświadczyło jej 2-5 razy, 1,6% – więcej niż 10 razy, 3,1% – raz. Wśród badanych nikt nie zadeklarował doświadczenia przemocy od 6 do 10 razy, a 85,7% przyznało, że nigdy nie doświadczyło zjawiska przemocy.

Wykres 18. Jak często, w okresie 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy? N=64

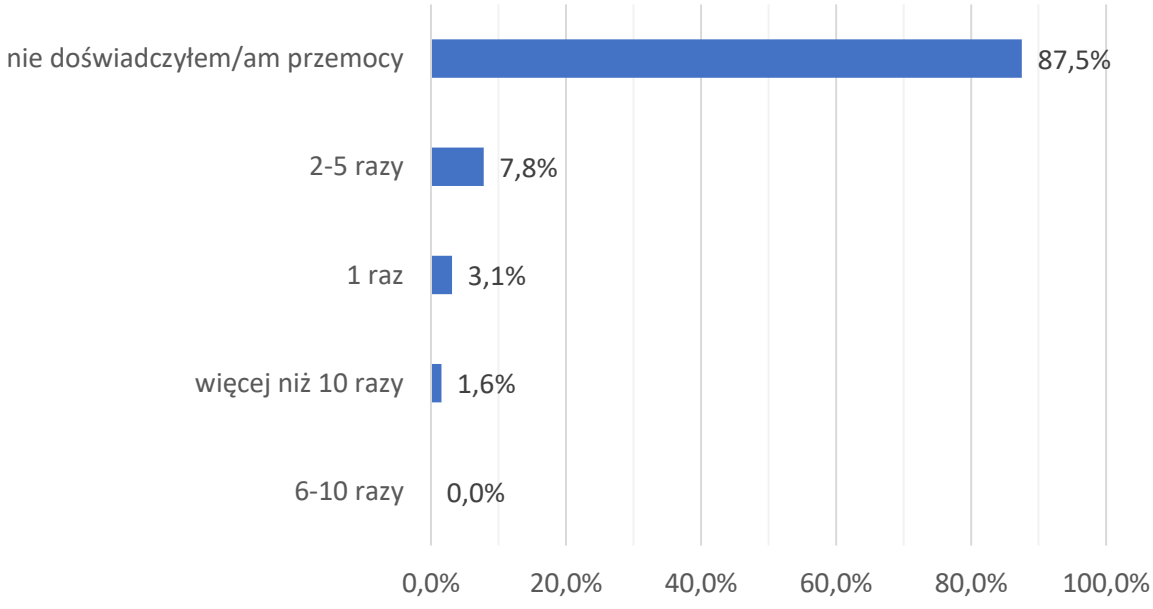

Mieszkańcy, którzy przyznali, że doznali przemocy, zostali następnie poproszeni o określenie jej rodzaju. Z deklaracji ankietowanych wynika, że wszyscy ankietowani doświadczyli przemocy psychicznej, z kolei na przemoc fizyczną wskazały 2 osoby tj. 25,0%. Przemocy ekonomicznej doświadczyła 1 osoba, czyli 12,5% badanych. Na przemoc seksualną wskazały 2 osoby, czyli 25,0% respondentów, a na zaniedbanie 5 osób badanych, tj. 62,5%.

Tabela 16. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=8

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna	100,0	0
przemoc fizyczna	25,0	2
zaniedbanie	62,5	5
przemoc seksualna	25,0	2
przemoc ekonomiczna	12,5	1
nie wiem	0,0	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W dalszej części respondentów poproszono o wskazanie osób, które stosowały wobec nich przemoc. Spośród badanych 7 osób (87,5%) wskazało, że doświadczyło przemocy ze strony partnera lub partnerki. Mniejszy odsetek tj. 25,0% przyznał, że osobami stosującymi przemoc byli rodzice. Dwie badane osoby nie udzieliły odpowiedzi na to pytanie.

Tabela 17. Kto stosował wobec Pana/i przemoc? N=8

Odpowiedź	%	Liczba odp.
partner/partnerka życiowy/a	87,5	7
rodzice	25,0	2
rodzeństwo	0	0
dziadkowie	0	0
Dziecko/dzieci	0	0
Dalsi członkowie rodziny	0	0
Inne osoby, jakie?	0	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W kolejnym pytaniu respondenci zostali poproszeni o wskazanie, czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zastosowali oni przemoc wobec drugiej osoby. Zebrane w procesie badawczym dane pokazują, iż do takich zachowań przyznało się 11% badanych, spośród których 6,3% stosowało je wobec dziecka/dzieci, a 4,7% względem partnera/partnerki. Zdecydowana większość mieszkańców Gminy Zbuczyn nie stosowała przemocy w analizowanym okresie (89,1%).

Wykres 19. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji, gdzie zastosował/a Pan/i przemoc domową N=64

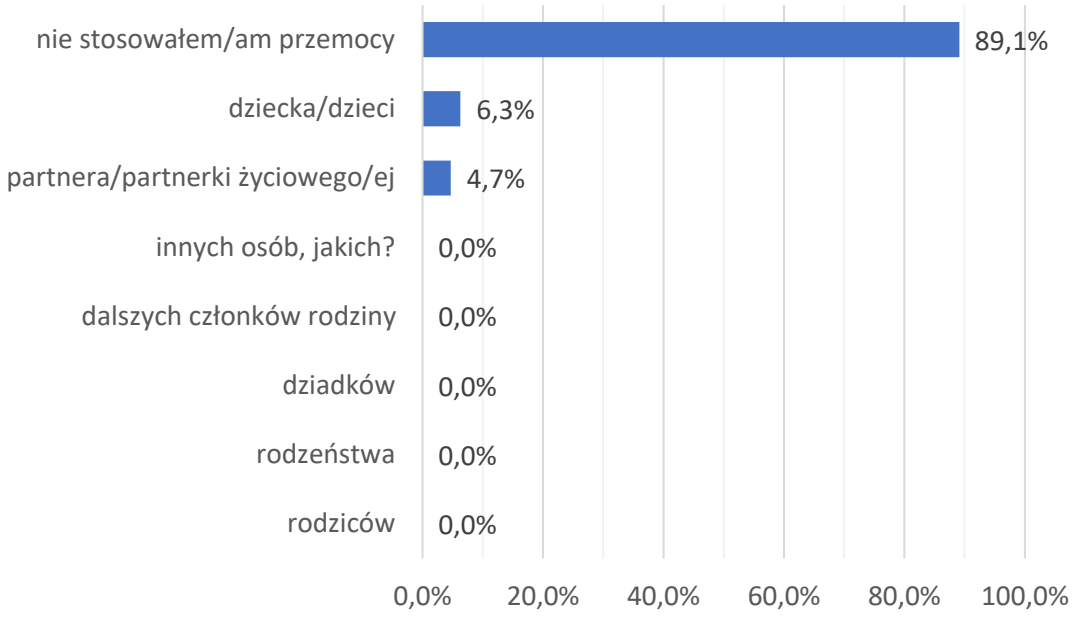

Istotnym aspektem badania dotyczącego problemów społecznych w Gminie Zbuczyn była również opinia mieszkańców na temat stosowania kar fizycznych w stosunku do dzieci jako metody wychowawczej. W świetle ich odpowiedzi można stwierdzić, iż blisko połowa badanych nie popiera przemocy jako metody wychowawczej (46,9%), 29,7% ankietowanych uważa, że nie powinna być ona stosowana, jednakże są sytuacje, w których jest konieczna, a w opinii 1,6% respondentów kary fizyczne wobec dzieci mogą być stosowane, jeśli rodzic uzna, że są skuteczne. Jednocześnie aż 21,9% ankietowanych stwierdziło, że trudno jest im określić swoje stanowisko w tej sprawie.

Wykres 20. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych (np. klaps) jest metodą wychowawczą, która: N=64

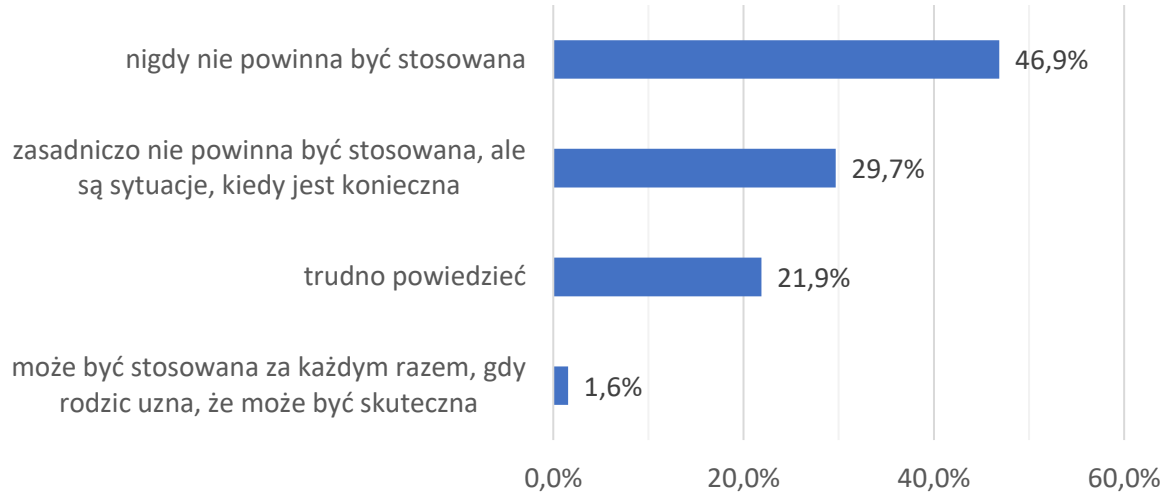

Kolejne pytanie z zakresu problemu przemocy ujęte w kwestionariuszu ankiety dotyczyło zjawiska cyberprzemocy i miało na celu oszacowanie skali jej występowania wśród dorosłych mieszkańców Gminy Zbuczyn. Ankietowani zostali poproszeni o wskazanie, czy zdarzyło im się kiedykolwiek doświadczyć oraz stosować cyberprzemoc. Z deklaracji badanych wynika, że takiego problemu doświadczyło 18,8% badanych, a 4,7% miało trudności z odpowiedzią na to pytanie. Do stosowania cyberprzemocy nie przyznał się żaden z ankietowanych mieszkańców, a 3,1 % nie potrafiło jednoznacznie określić swojego zdania w tym aspekcie, udzielając odpowiedzi „trudno powiedzieć".

Wykres 21. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy doznał/a oraz stosował/a Pan/i cyberprzemoc (np. wyzywanie, podszywanie się, ośmieszanie/poniżanie, grożenie/ straszenie, szantażowanie, wyłudzanie pieniędzy, rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmów)? N=64

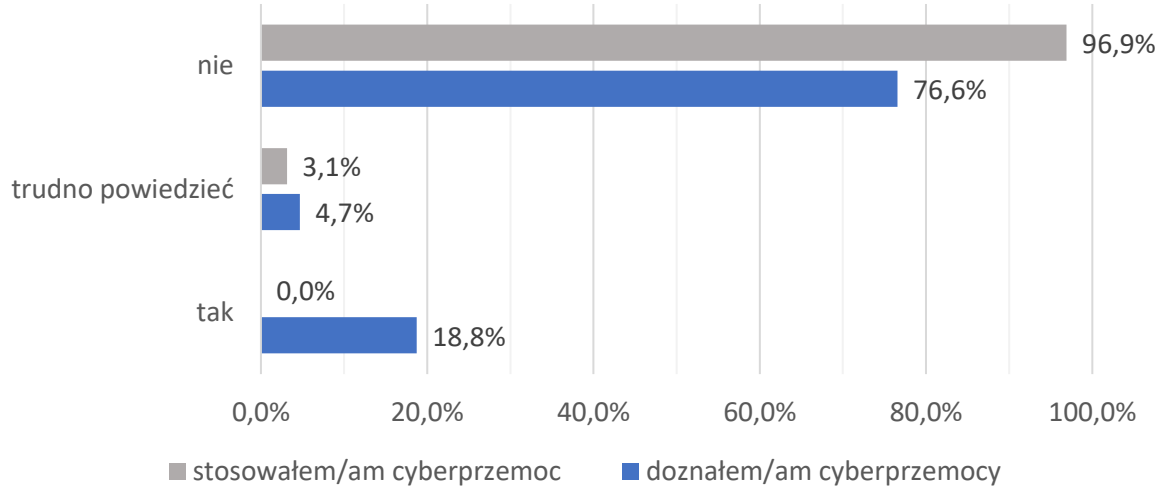

Korzystanie z urządzeń elektronicznych

W następnym obszarze tematycznym zapytano mieszkańców o korzystanie z urządzeń elektronicznych i Internetu. Ankietowani zostali poproszeni o wskazanie, jaką ilość czasu poświęcają na to w ciągu dnia. Jak wynika z deklaracji wszyscy respondenci korzystają z tego typu urządzeń i Internetu przy czym 28,1% respondentów robi to do 1 godziny dziennie, a 54,7% wskazało na przedział od 1 do 3 godzin. Korzystanie z urządzeń pomiędzy 3 a 5 godzinami dziennie zadeklarowało 12,5% respondentów, 3,1% respondentów poświęca na to znaczną ilość czasu, tj. powyżej 5 godzin do 7 godzin, z kolei 1,6% – powyżej 7 godzin.

Wykres 22. Ile godzin poświęca Pan/i na korzystanie z urządzeń elektronicznych i Internetu (np. komputer, tablet, telefon komórkowy, konsola do gier) w ciągu dnia, w którym ich Pan/i używa (nie wliczając w to godzin pracy)? N=64

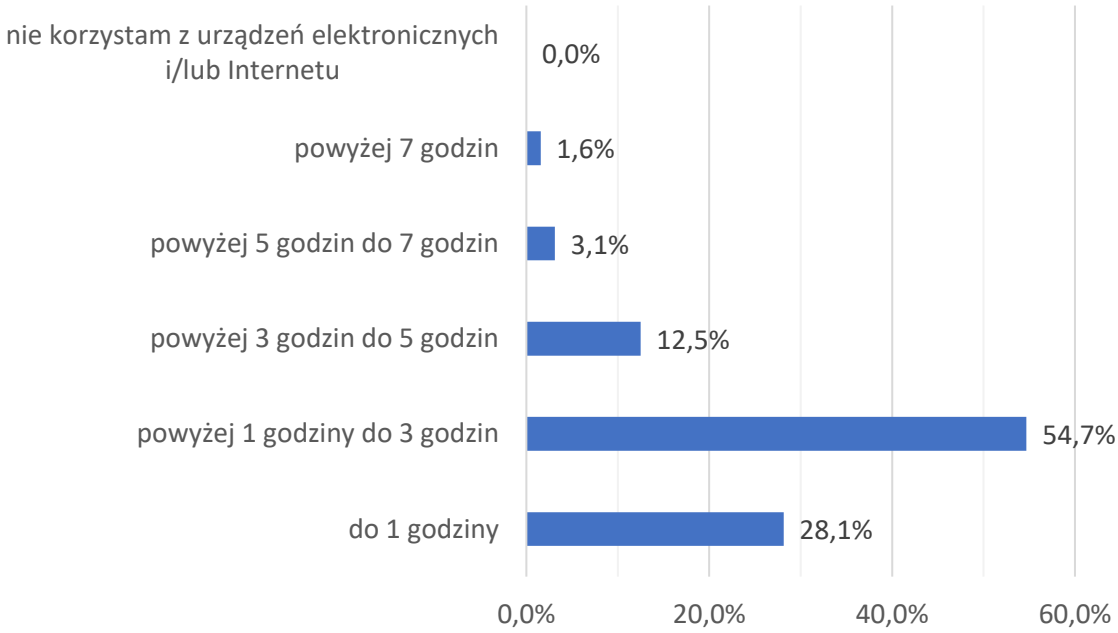

Odpowiadając na kolejne pytanie mieszkańcy, którzy korzystają z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu określili, czy zdarza się im poświęcać na to dłużej niż wstępnie zakładali. Jak wynika z zebranego materiału badawczego, 33 respondentów odpowiedziało twierdząco na to pytanie (52,4%), natomiast 10 mieszkańców wskazało, że w ich przypadku takie sytuacje się nie zdarzają (15,9%). 7 ankietowanych stwierdziło, że nie przewiduje określonego czasu (11,1%), a 13 osób biorących udział w badaniu miało trudność w określeniu takich sytuacji (20,6%).

Tabela 18. Czy zdarza się Panu/i korzystać z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu dłużej niż wstępnie Pan/i zakładał/a? N=64

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	52,4	33
nie	15,9	10
trudno powiedzieć	20,6	13
nie przewiduję określonego czasu	11,1	7

Uczestnictwo w grach hazardowych

W dalszej części badania określona została skala podejmowania zachowań hazardowych przez pełnoletnich mieszkańców. Ankietowani udzielili odpowiedzi na pytanie, czy w okresie ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie grali w gry, w których wygraną/przegraną były pieniądze. Jak wskazuje zebrany materiał badawczy, styczność z nimi miało 9,4% respondentów, wśród których 6,3% grało od 2 do 10 razy, z kolei 3,1% osób przyznało się do grania w tego typu gry więcej niż 10 razy.

Wykres 23. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grał/a Pan/i w gry, w których wygraną/ przegraną były pieniądze (np. zdrapki, lotto, gra na automatach, zakłady bukmacherskie itp.)? N=64

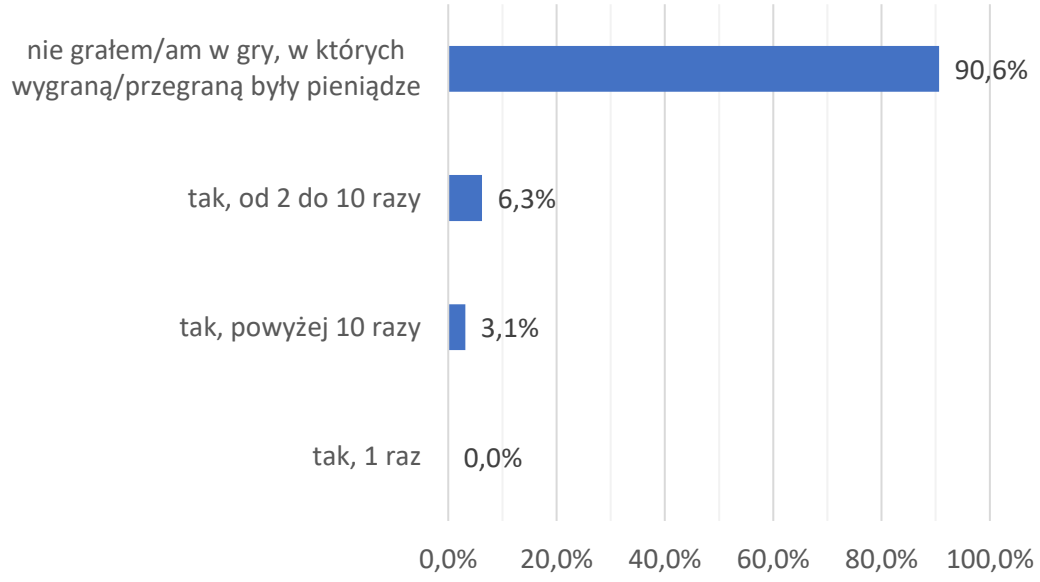

Kolejne pytanie dotyczyło motywacji, które kierowały mieszkańcami korzystającymi z gier hazardowych, a mianowicie odnosiło się do tego, czy badani kiedykolwiek grali w tego typu gry z powodu trudności finansowych lub w celu poprawy swojej sytuacji ekonomicznej. 4 ankietowanych potwierdziło zaistnienie takiej sytuacji w swoim życiu (66,7%), a 2 osoby temu zaprzeczyły (33,3%).

Tabela 19. Czy kiedykolwiek grał/a Pan/i w gry, w których wygraną/przegraną były pieniądze, aby rozwiązać finansowe trudności lub poprawić swoją sytuację ekonomiczną? N=6

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	66,7	4
nie	33,3	2
trudno powiedzieć	0,0	0

Inne uzależnienia behawioralne

W dalszej części badania przeprowadzonego wśród dorosłych mieszkańców Gminy Zbuczyn respondenci udzielili również istotnych informacji na temat problemów natury behawioralnej. Zakupoholizm i pracoholizm są przykładami uzależnień behawioralnych, które w okresie ostatnich lat zwiększyły swoją skalę, w szczególności wśród rozwiniętych i sprawnie funkcjonujących społeczeństw, dlatego pytania ujęte w kwestionariuszu ankiety skierowanej do respondentów dotyczyły również występowania tych problemów wśród lokalnej społeczności. Zaburzenia odżywiania również stanowiły jeden z obszarów objętych badaniem, co pozwoliło na zidentyfikowanie ich postrzegania i skali w kontekście innych trudności doświadczanych przez respondentów. Uzyskane wyniki przedstawiają się następująco:

- 84,4% badanych często myśli o obowiązkach zawodowych poza godzinami pracy,
- 34,4% ankietowanych ma wyrzuty sumienia po spożyciu bardziej kalorycznego posiłku,
- 21,9% osób biorących udział w badaniu zawsze zajada stres i intensywne emocje,
- 15,6% mieszkańców przyznało, że zdarza im się kupować przedmioty, których nie potrzebują i na które nie posiadają odpowiednich środków finansowych.

Wykres 24. Proszę o ustosunkowanie się do poniższych stwierdzeń: N=64

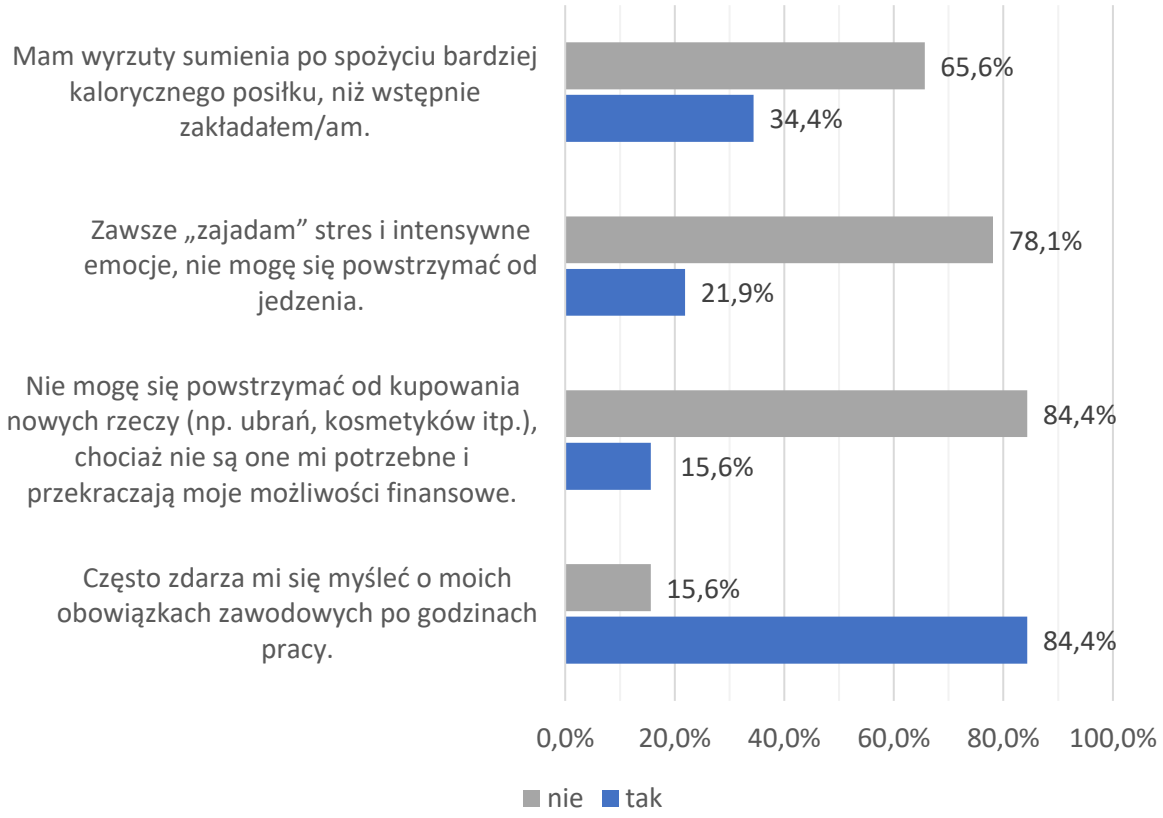

Rynek pracy

W poniższym bloku tematycznym zostanie poruszona kwestia zatrudnienia wśród mieszkańców Gminy Zbuczyn. W pierwszym pytaniu badani mieli określić z jakimi trudnościami mogą się borykać osoby bezrobotne, poszukujące zatrudnienia na terenie Gminy. Większość mieszkańców uważa, że problem w tym zakresie stanowi niewystarczająca liczba miejsc pracy w Gminie (45,3%) oraz brak ofert pracy dostosowanych do kompetencji czy nieadekwatne wynagrodzenia (po 40,6%). Następnie ankietowani wskazywali na brak kwalifikacji zawodowych (35,9%). Respondenci podkreślali również niewystarczającą liczbę organizowanych kursów, staży, szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe (21,9%). Ponadto część respondentów uważa, że takim problemem jest ograniczony dostęp do doradztwa zawodowego (12,5%). Po 3,1% ankietowanych nie posiada wiedzy w tym zakresie, i uważa żadna ze wskazanych w kafeterii odpowiedzi nie jest odpowiednia. 4,7% respondentów wskazało na inne czynniki nie precyzując jednak jakie.

Wykres 25. Jakie trudności najczęściej napotykają osoby bezrobotne szukające pracy na terenie Gminy Zbuczyn? N=64

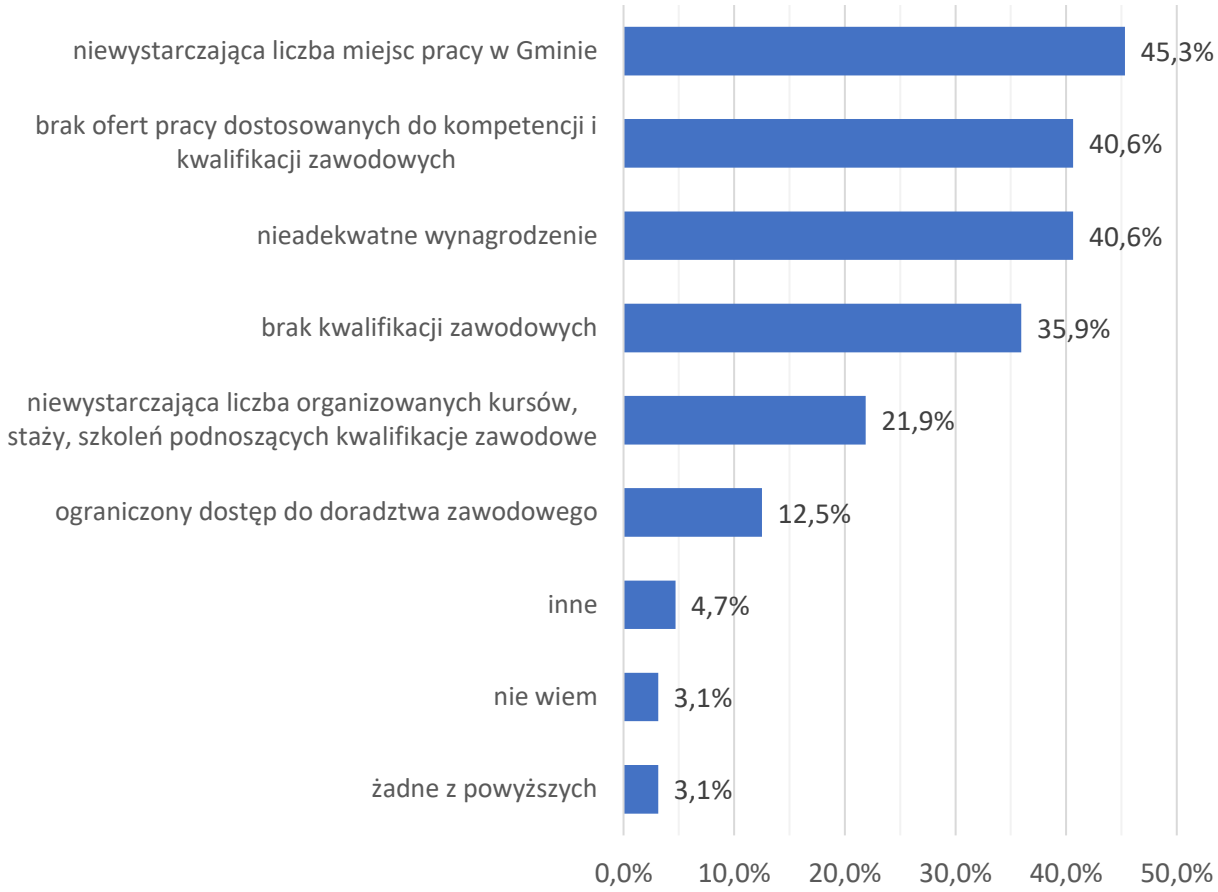

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Ubóstwo i wykluczenie społeczne

Następne pytanie dotyczyło tego, czy respondenci doświadczyli w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem trudności w zakresie zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych ze względu na niewystarczające zasoby finansowe. 73,4% osób odpowiedziało przecząco na to pytanie, 15,6% badanych przyznało, że doznało w okresie ostatniego roku takich problemów, z kolei 10,9% respondentów miało trudności w udzieleniu jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 26. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy miał/a Pan/i trudności w zakresie zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych ze względu na niewystarczające zasoby finansowe? N=64

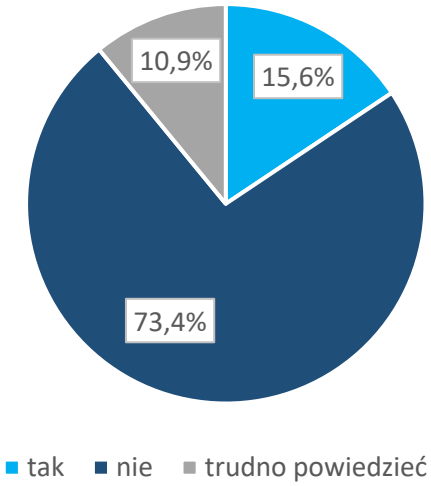

W kolejnym pytaniu, mieszkańcy mieli wskazać, jakie ich zdaniem grupy społeczne są najbardziej narażone na wykluczenie społeczne na terenie Gminy Zbuczyn. Najczęściej badani wskazywali na osoby dotknięte problemem uzależnień (59,4%) oraz osoby uzyskujące niskie dochody (48,4%). Niewiele mniej ankietowanych wskazało na osoby starsze (35,9%) oraz osoby z niepełnosprawnością (32,8%) Najmniejsza część odpowiedzi padła na osoby bezrobotne (20,3%), osoby bezdomne (7,8%). Trudności w udzieleniu odpowiedzi miało 6,3% ankietowanych, a 1,6% ankietowanych wskazało na inne grupy społeczne nie precyzując jednak odpowiedzi.

Wykres 27. Jakie grupy osób są Pana/i zdaniem najbardziej narażone na wykluczenie społeczne na terenie Gminy? N=64

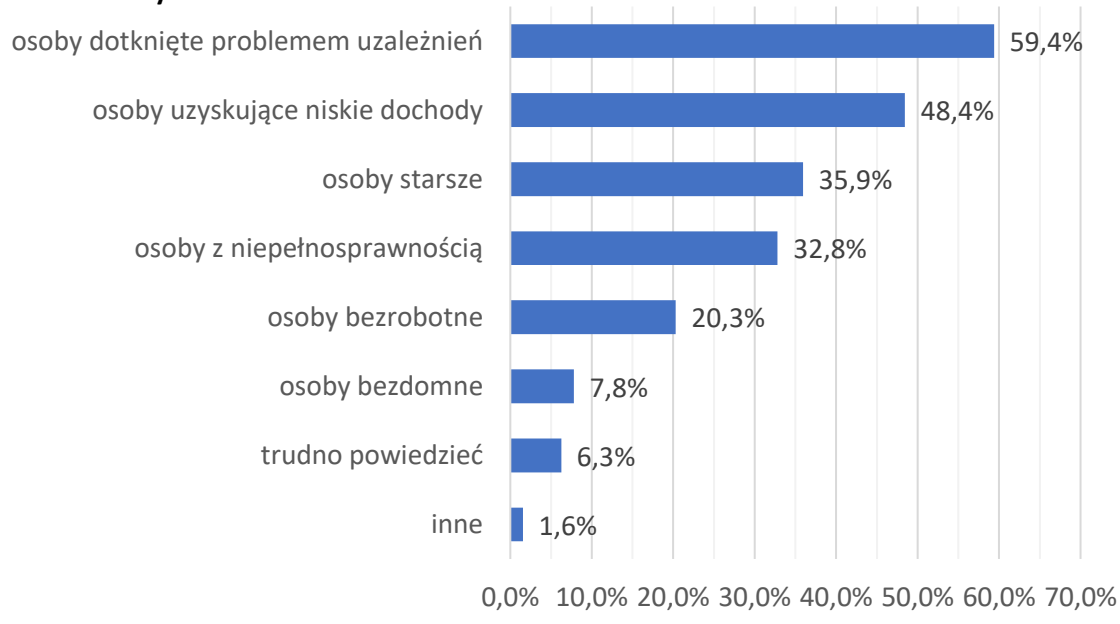

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Sytuacja osób starszych i osób z niepełnosprawnościami

Mieszkańcy zostali poproszeni o ocenę stopnia dostosowania infrastruktury technicznej Gminy Zbuczyn do osób o ograniczonej mobilności. 31,3% respondentów uważa, że jest ona dostosowana w niewielkim stopniu, a 50,0% – w średnim. 15,6% respondentów twierdzi, że w Gminie jest wiele miejsc przystosowanych do osób z niepełnosprawnością, a 3,1% badanych nie posiada wiedzy w tym zakresie.

Wykres 28. W jakim stopniu infrastruktura techniczna w Pana/i Gminie (instytucje publiczne, szkoły, ulice, przychodnie itp.) dostosowana jest do osób z niepełnosprawnościami tak, aby umożliwić im samodzielne funkcjonowanie? N=64

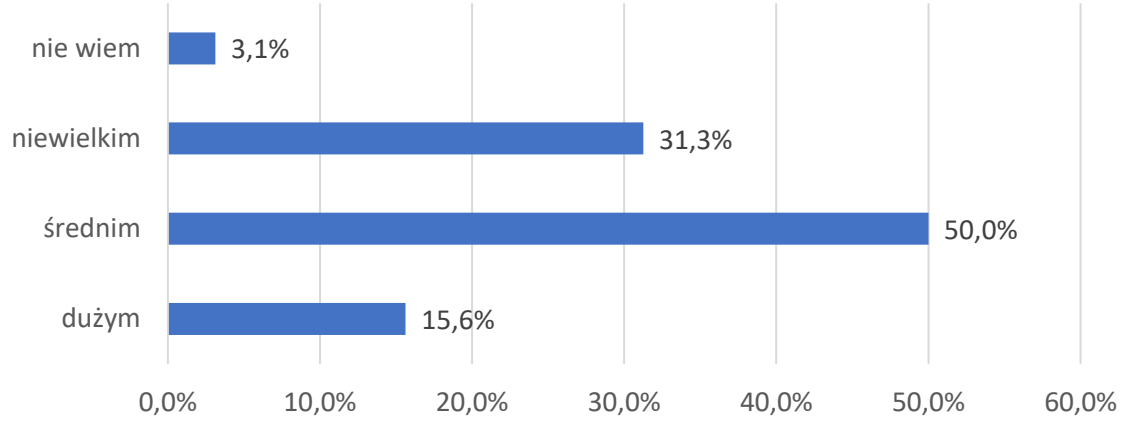

Zdaniem ponad połowy badanych mieszkańców, najważniejszymi problemami osób starszych w Gminie Zbuczyn są problemy zdrowotne (60,9%) oraz niewystarczające środki do życia (59,4%) i samotność, izolacja (59,4%). 25,0% wskazało na brak wsparcia ze strony rodziny, a 20,3% na ograniczony dostęp do placówek zapewniających całodobową opiekę. W opinii 4,7% ankietowanych takim problemem są bariery architektoniczne niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego. Brak wiedzy w tym zakresie zadeklarowało 3,1% respondentów.

Wykres 29. Jakie Pana/i zdaniem są najważniejsze problemy osób starszych w Gminie? N=64

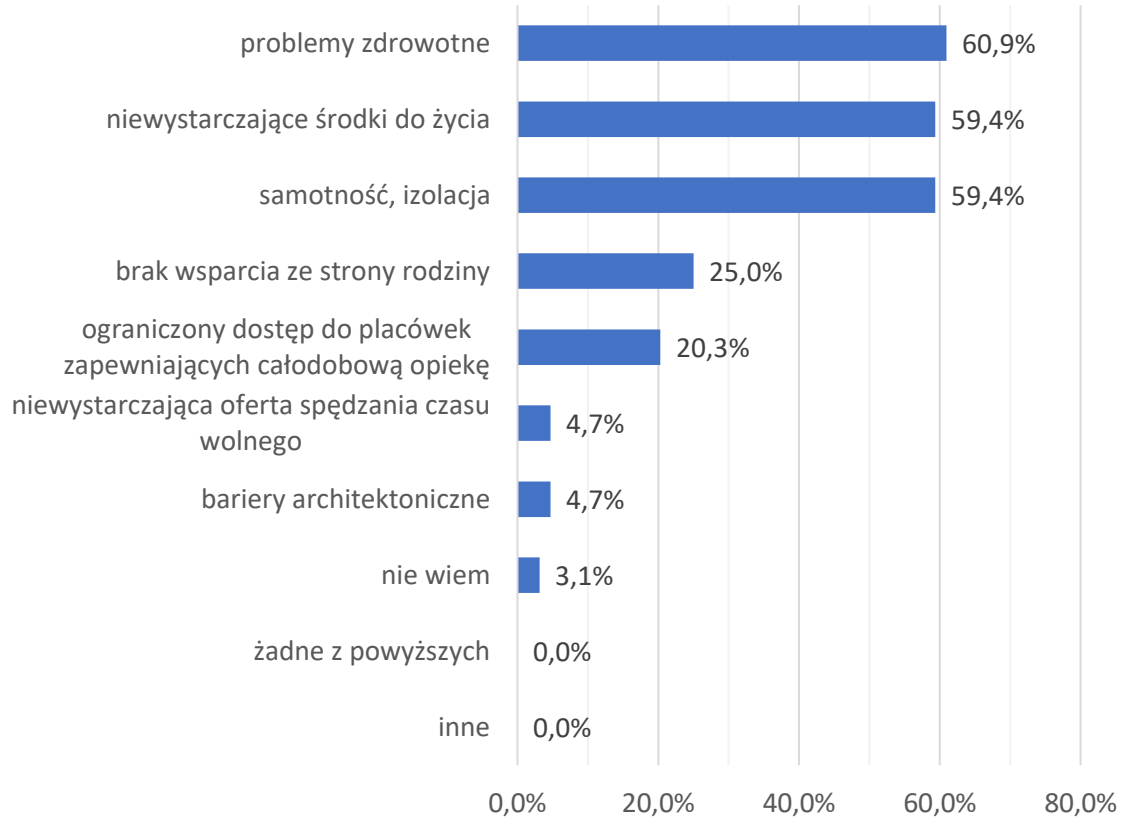

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W badaniu ankietowym poproszono również o wskazanie najistotniejszych problemów dotyczących osób z niepełnosprawnościami. Zdaniem 48,4% badanych głównym problemem jest samotność/izolacja. Na niewystarczające środki do życia wskazało 45,3% badanych, a 32,8% jest zdania, że poważnym problemem jest brak ofert pracy. Na bariery architektoniczne wskazało 28,1% badanych, a 15,6% było zdania, że trudnością jest brak wsparcia ze strony rodziny. Ograniczony dostęp do placówek zapewniających całodobową opiekę wybrało 14,1% respondentów. Kolejne 15,6% wskazuje brak ofert spędzania czasu wolnego, 7,8% nie posiada wiedzy w tym zakresie, a 1,6% badanych zaznaczyło odpowiedź „żadne z powyższych".

Wykres 30. Jakie Pana/i zdaniem są najważniejsze problemy osób z niepełnosprawnościami w Gminie Zbuczyn? N=64

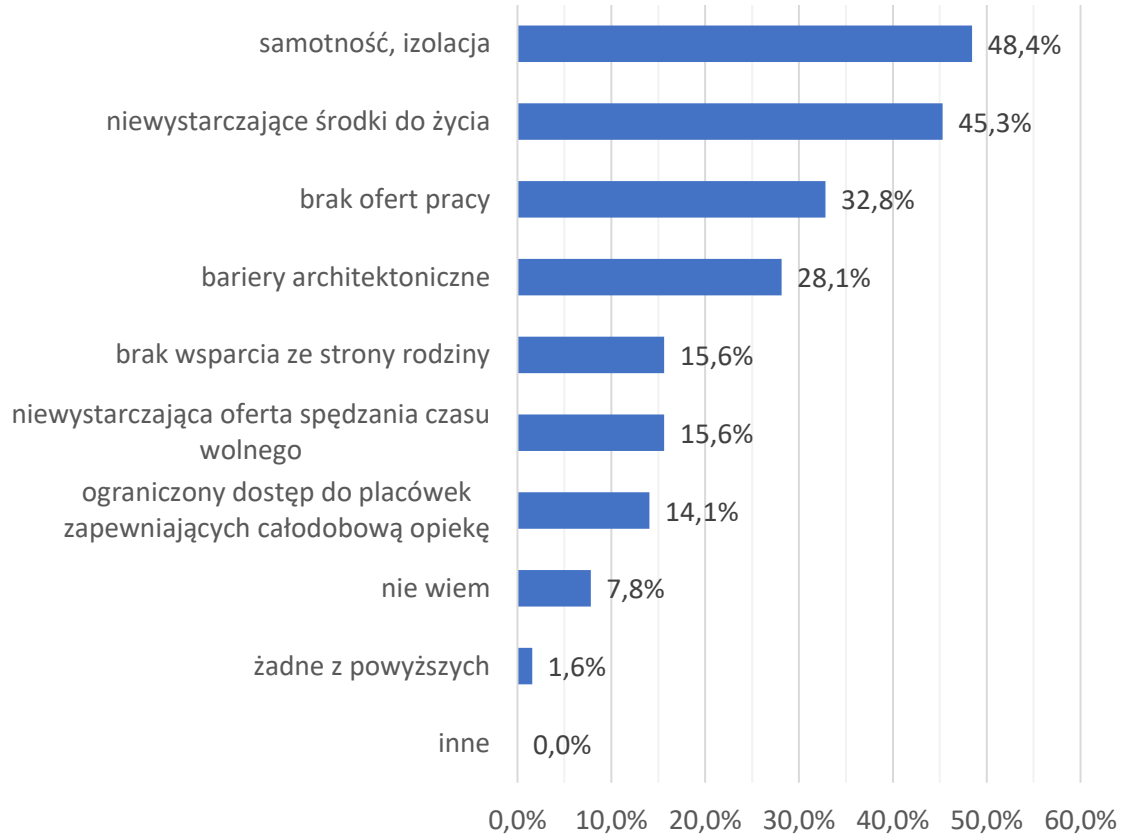

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Zdrowie psychiczne

W pytaniu dotyczącym zdrowia psychicznego badani mieszkańcy Gminy Zbuczyn mieli określić, czy w czasie ostatnich 12 miesięcy utrzymywały się u nich przynajmniej przez 2 tygodnie wymienione stany. Poniżej znajduje się szczegółowy opis wyników:

- osłabienie koncentracji dotyczyło 71,9% osób i była to najczęściej wybierana odpowiedź,
- obniżenie nastroju zgłosiło 57,8% badanych – to częsty objaw, pojawiający się u ponad połowy ankietowanych,
- zaburzenia snu zadeklarowało 59,4% badanych – problemy ze snem są powszechne i mogą wynikać z przewlekłego stresu lub innych trudności emocjonalnych,
- niska samoocena wystąpiła u 51,6% respondentów – to znaczący odsetek, pokazujący, że co druga osoba zmagała się z obniżoną oceną własnej wartości,

- poczucie lęku zgłosiło 48,4% uczestników – prawie połowa doświadczyła długotrwałego lęku,
- myśli samobójcze wystąpiły u 1,6% osób.

Wykres 31. Czy w czasie ostatnich 12 miesięcy utrzymywały się u Pana/i takie stany jak (przynajmniej przez 2 tygodnie): N=64

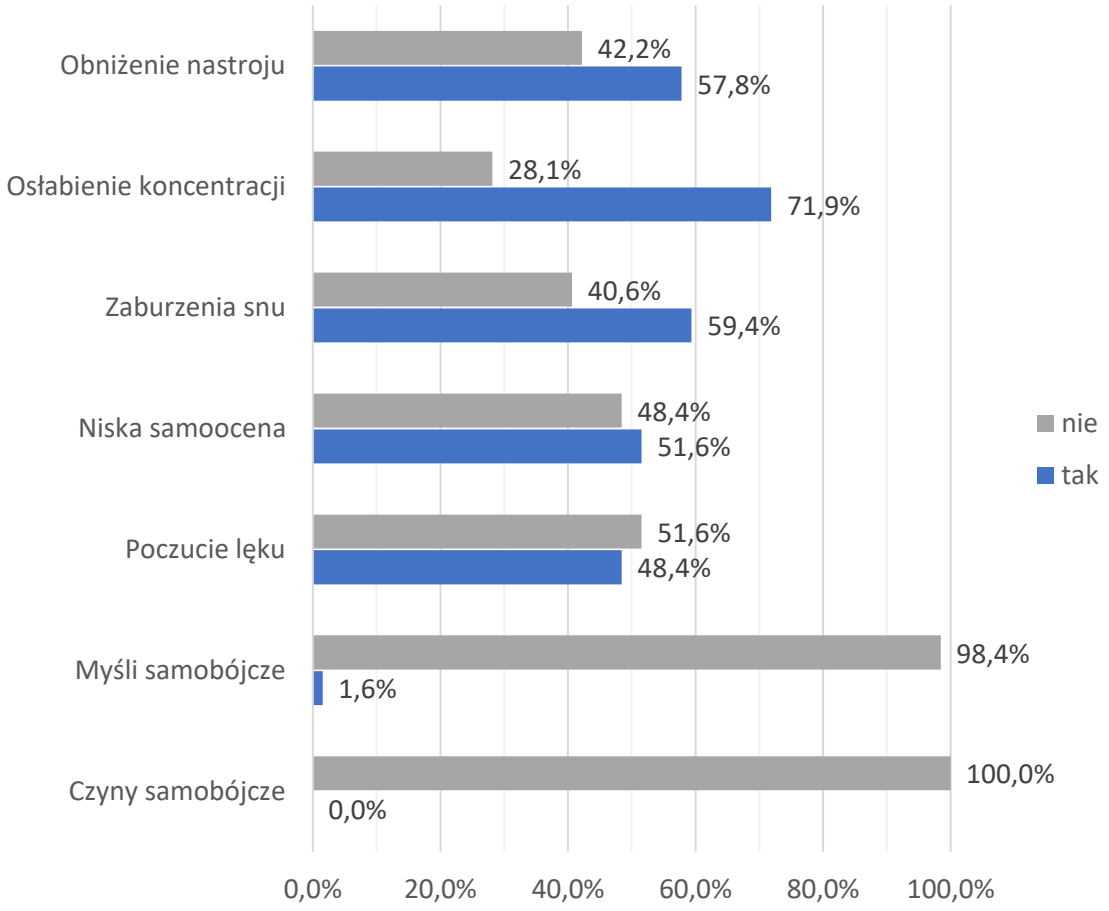

Kolejno zapytano badanych o ocenę dostępności usług społecznych na terenie Gminy. Zdecydowana większość badanych (60,9%) ocenie je raczej dobrze, 10,9% bardzo dobrze, a 4,7% oceniło je bardzo źle. Na odpowiedź raczej źle wskazała jedynie jedna osoba (1,6%). 15,6% respondentów miało trudność z odpowiedzią na to pytanie, a 6,3% wybrało odpowiedź nie wiem.

Wykres 32. Jak ocenia Pan/Pani dostępność usług społecznych na terenie Gminy? N=64

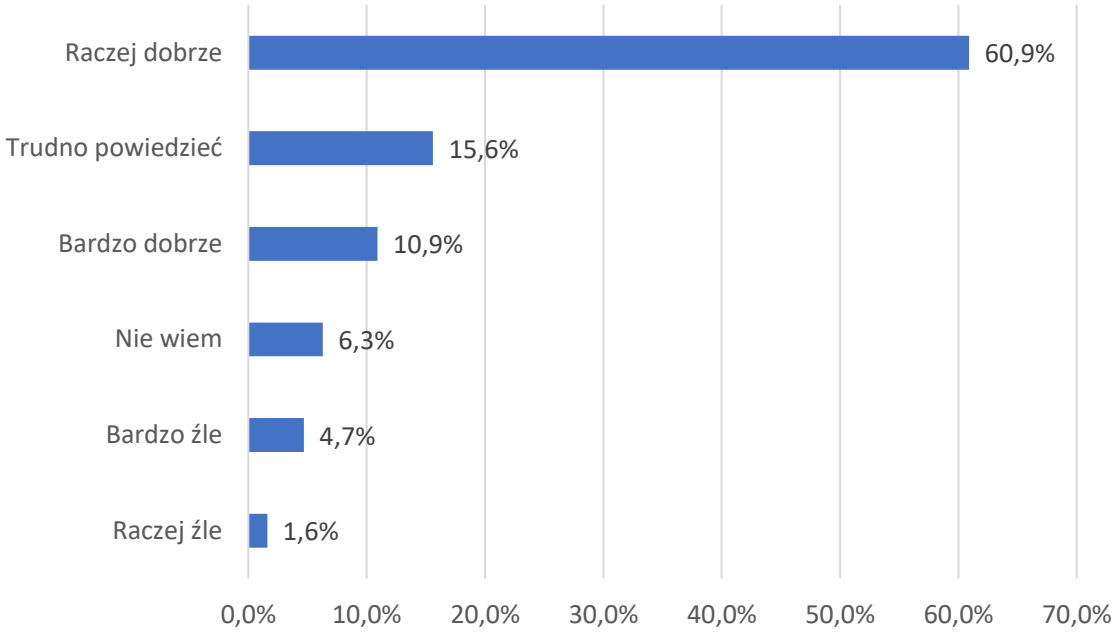

Kolejno badanych zapytano o to jakich usług społecznych brakuje w Gminie Zbuczyn. Najczęściej wybieraną odpowiedzią, na którą wskazało 75,0% respondentów były usługi związane z polityką prorodzinną i wspieraniem rodzin. Co druga badana osoba zaznaczyła, że brakuje usług związanych ze sportem i rekreacją, z zakresu ochrony zdrowia oraz usług opiekuńczych i wsparcia w codziennym funkcjonowaniu dla seniorów, osób niepełnosprawnych i przewlekle chorych. Na usługi dotyczące kultury, rynku pracy oraz edukacji wskazało odpowiednio po 25,0% badanych.

Tabela 20. Jakich usług społecznych według Pana/i najbardziej brakuje na terenie Gminy? N=4

Odpowiedź	%	Liczba odp.
usług związanych z polityką prorodzinną i wspieraniem rodzin	75,0	3
usług związanych ze sportem i rekreacją	50,0	2
usług z zakresu ochrony zdrowia	50,0	2
usług opiekuńczych i wsparcia w codziennym funkcjonowaniu dla seniorów, osób niepełnosprawnych i przewlekle chorych	50,0	2
usług związanych z kulturą	25,0	1
usług związanych z rynkiem pracy i integracją społeczną	25,0	1
usług edukacyjnych	25,0	1
usług związanych z mieszkalnictwem	0,0	0
innych	0,0	0

Analiza wyników badania przeprowadzonego wśród uczniów

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem uzależnień i przemocy z perspektywy dzieci i młodzieży. Pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety, miały na celu oszacowanie występujących wśród uczniów problemów związanych ze spożywaniem alkoholu, zażywaniem narkotyków, sięganiem po papierosy i e-papierosy, przemocą domową, rówieśniczą, cyberprzemocą oraz uzależnieniami behawioralnymi, a także poznanie oceny młodych mieszkańców na temat swojego zdrowia psychicznego oraz zaburzeń odżywiania.

Struktura badanej próby

Uczniowie z gminy Zbuczyn wypełnili 210 kwestionariuszy ankiet. Poniższy rysunek przedstawia strukturę badanej próby ze względu na płeć. Możemy zauważyć, że w badaniu diagnozującym problemy społeczne niewielką przewagę liczebną miały dziewczynki – stanowiły one 54,8% ogółu, zaś chłopcy wypełnili 45,2% kwestionariuszy.

Wykres 33. Płeć: N=208

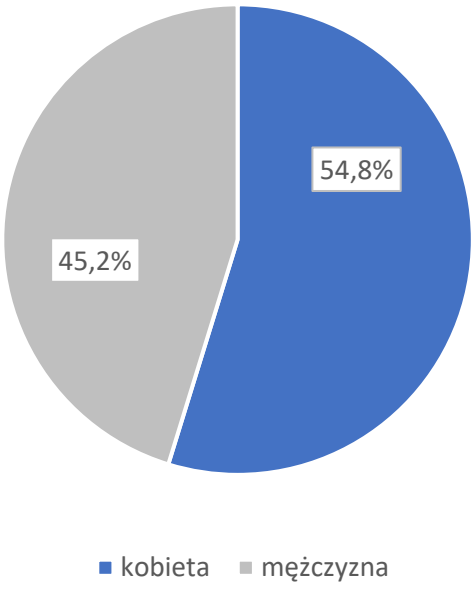

Wśród uczniów biorących udział w badaniu, najwięcej kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci mający 12-13 lat (40,5%), natomiast 25,7% stanowili uczniowie w wieku 14-15 lat. Pozostali ankietowani mieścili się w przedziale wiekowym 10-11 lat (33,8%).

Wykres 34. Wiek: N=208

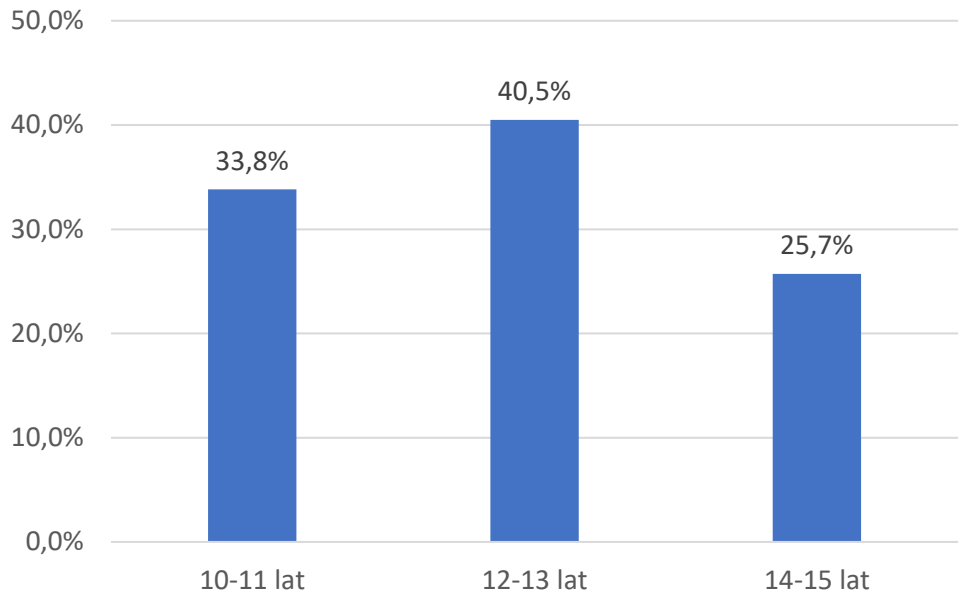

Poniższy wykres prezentuje strukturę badanej próby w podziale na przynależność do danej klasy. 34,8% uczniów biorących udział w badaniu uczęszczało wówczas do V klasy, po 21,0% ankiet wypełnili uczniowie z klasy VI i VII, natomiast 23,3% badanych to uczniowie klas VII.

Wykres 35. Klasa: N=208

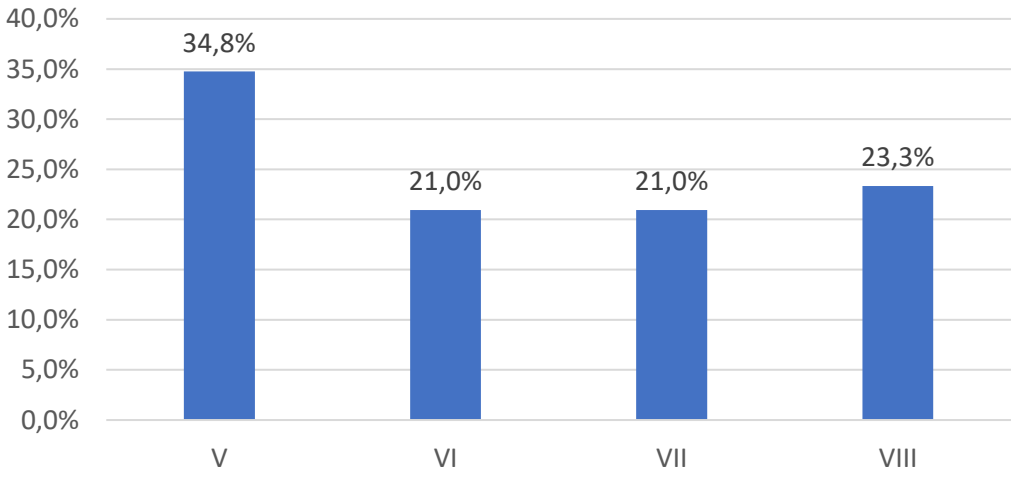

Problem alkoholowy

Jeden z analizowanych obszarów dotyczył spożywania alkoholu przez uczniów z Gminy Zbuczyn. Pierwsze z pytań zawartych w kwestionariuszu ankiety dotyczących tego obszaru tematycznego odnosiło się do częstotliwości spożywania go przez młodych mieszkańców Gminy. Zebrany materiał badawczy wskazuje, że kontakt z alkoholem miało 20,2% respondentów, wśród których 7,2% spożyło go jednokrotnie, 5,8% miało z nim kontakt kilka razy (do 10 razy) a 2,4% wiele razy (powyżej 10 razy). 4,8% pije go regularnie (przynajmniej raz w tygodniu).

Wykres 36. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się pić alkohol? N=208

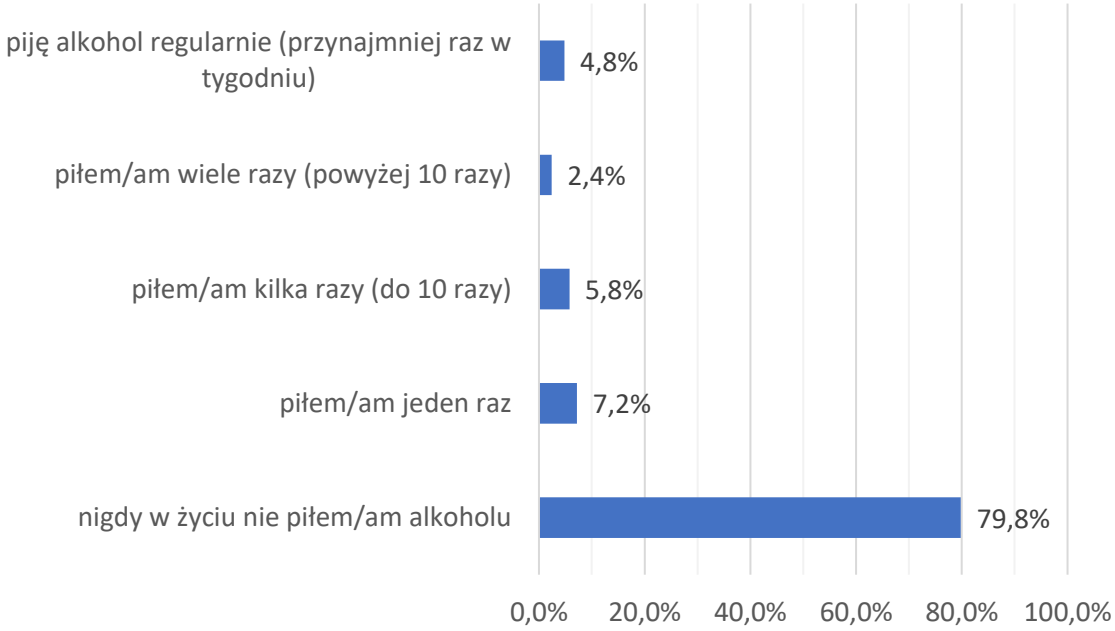

Kolejne pytanie zadane uczniom miało na celu oszacowanie częstotliwości spożywania przez nich alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających niniejsze badanie ankietowe. Jak wynika z udzielonych przez młodych mieszkańców Gminy odpowiedzi, kontakt z alkoholem w podanym okresie miało 15 uczniów będących po inicjacji alkoholowej (37,5%), wśród których 6 osób sięgnęło po niego 1-2 razy (15,0%), jedna osoba 5-7 razy, a 8 respondentów – więcej niż 7 razy (20,0%).

Tabela 21. Ile razy piłeś/aś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni? N=40

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie piłem/am alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni	62,5	25
1 – 2 razy	15,0	6
3 – 4 razy	0,0	0
5 – 7 razy	2,5	1
więcej niż 7 razy	20,0	8

Problem nikotynowy

W badaniu przeprowadzonym wśród uczniów z gminy Zbuczyn podjęto się także określenia skali i częstotliwości sięgania przez nich po wyroby nikotynowe. Z deklaracji młodych respondentów wynika, że kontakt z tradycyjnymi wyrobami tytoniowymi miał odsetek 8,2% ankietowanych, wśród których po 2,9% sięgnęło po nie jednokrotnie lub robi to regularnie/codziennie, a 1,4% zrobiło to kilka razy (do 10 razy). W przypadku papierosów elektronicznych, kontakt z nimi miało 17,3% respondentów, z czego 5,8% paliło je jednokrotnie, 3,9% – kilka razy (do 10 razy), 3,4% – wiele razy (powyżej 10 razy), a 4,3% robi to regularnie/codziennie.

Wykres 37. Ile razy zdarzyło Ci się: N=208

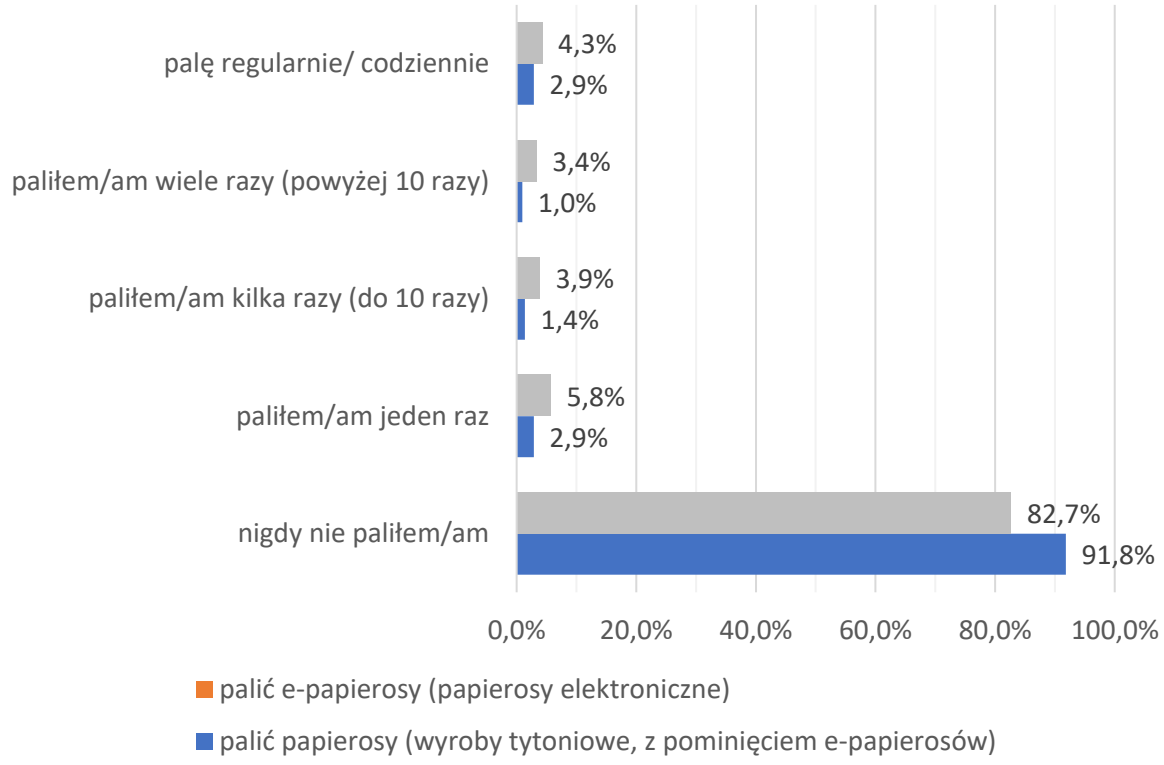

Problem narkotykowy

Kolejny z analizowanych dotyczył powszechności zażywania narkotyków, dopalaczy oraz innych środków psychoaktywnych przez uczniów zamieszkujących Gminę. W celu określenia skali występowania tego problemu respondentów zapytano o to, ile razy w życiu zdarzyło im się sięgnąć po tego typu substancje. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, zdecydowana większość uczniów nie zażywała środków psychoaktywnych (93,3%), natomiast po inicjacji narkotykowej jest 6,7% uczniów, wśród których po 1,4% wskazało na ich jednokrotne zażycie lub wielokrotny kontakt, a 1,0% sięgnęło po nie kilka razy (do 10 razy). 2,9% badanych zażywa je regularnie/codziennie.

Wykres 38. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się zażywać środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)? N=208

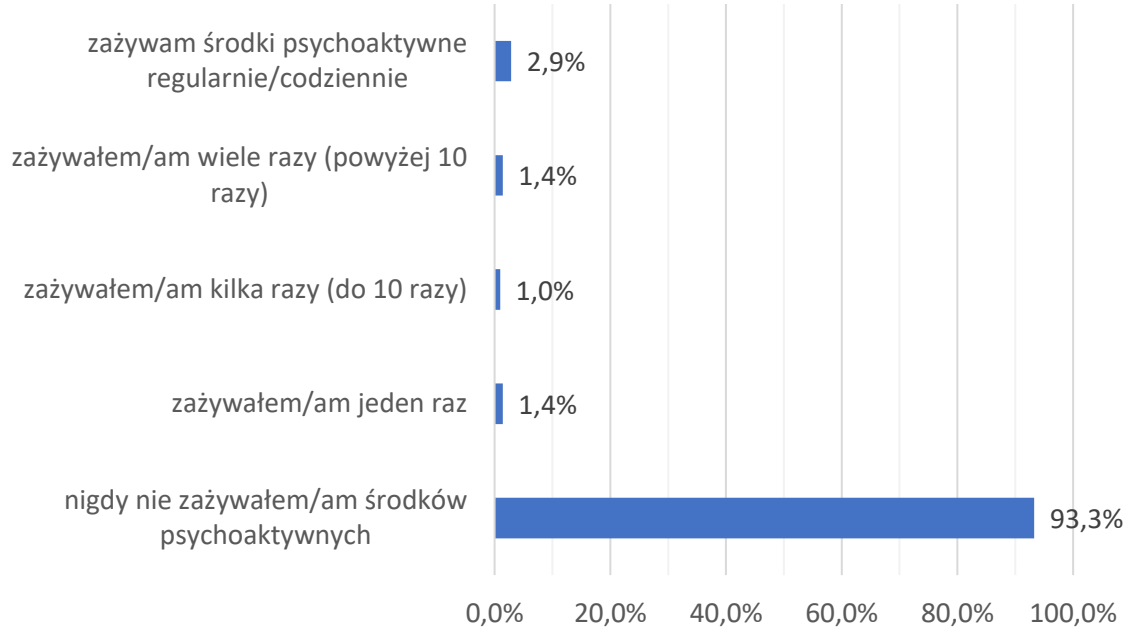

Badanych, którzy sięgnęli kiedykolwiek wcześniej po substancje psychoaktywne zapytano o to, jak często zażywali narkotyki, dopalacze lub leki w celu odurzenia w ciągu ostatnich 30 dni. 6 uczniów zaprzeczyło, jakoby w ciągu ostatniego miesiąca miało styczność z tego typu substancjami (42,9%), 5 uczniów zrobiło to więcej niż 7 razy (35,7%), a 2 od 5-7 razy (14,3%).

Tabela 22. Jak często zażywałeś/aś narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia w ciągu ostatnich 30 dni? N=15

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie zażywałem/am narkotyków/dopalaczy/leków w celu odurzenia w ciągu ostatnich 30 dni	42,9	6
1 – 2 razy	7,1	1
3 – 4 razy	0,0	0
5 – 7 razy	14,3	2
więcej niż 7 razy	35,7	5

Ankietowanych zapytano także o to, po jakie konkretnie substancje sięgali badani. 8 osób wskazało na marihuanę (72,7%) po 4 uczniów zażywało amfetaminę, mefedron, dopalacze i leki w celu odurzenia (po 36,4%), natomiast 3 respondentów wskazało na inne substancje tj. fentanyl, heroina, klej czy leki na ból głowy.

Tabela 23. Jakie były to substancje? N=15

Odpowiedź	%	Liczba odp.
amfetamina	36,4	4
dopalacze	36,4	4
marihuana	72,7	8
mefedron	36,4	4
leki w celu odurzenia	36,4	4
inne	27,3	3

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W następnej części badania uczniowie zostali poproszeni o ocenę dostępności narkotyków, dopalaczy, alkoholu, papierosów i e-papierosów w swojej miejscowości. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, największą dostępnością cechują się alkohol i papierosy, które są łatwe do zdobycia dla średnio co trzeciego ucznia. Zebrany materiał badawczy wykazał, że:

- alkohol jest łatwy do zdobycia dla 30,3% badanych, a trudny dla 14,2%,
- papierosy są łatwe do zdobycia dla 27,4% respondentów, a trudne dla 16,8%,
- e-papierosy są łatwe do zdobycia dla 28,4% młodych mieszkańców, a trudne dla 15,9%.
- narkotyki są łatwe do zdobycia dla 8,2% ankietowanych, a trudne dla 22,6%,
- dopalacze są łatwe do zdobycia dla 7,2% uczniów, a trudne dla 20,7%.

Wykres 39. Gdybyś chciał/a zdobyć narkotyki, dopalacze, alkohol, papierosy, e-papierosy w swojej miejscowości byłoby to: N=208

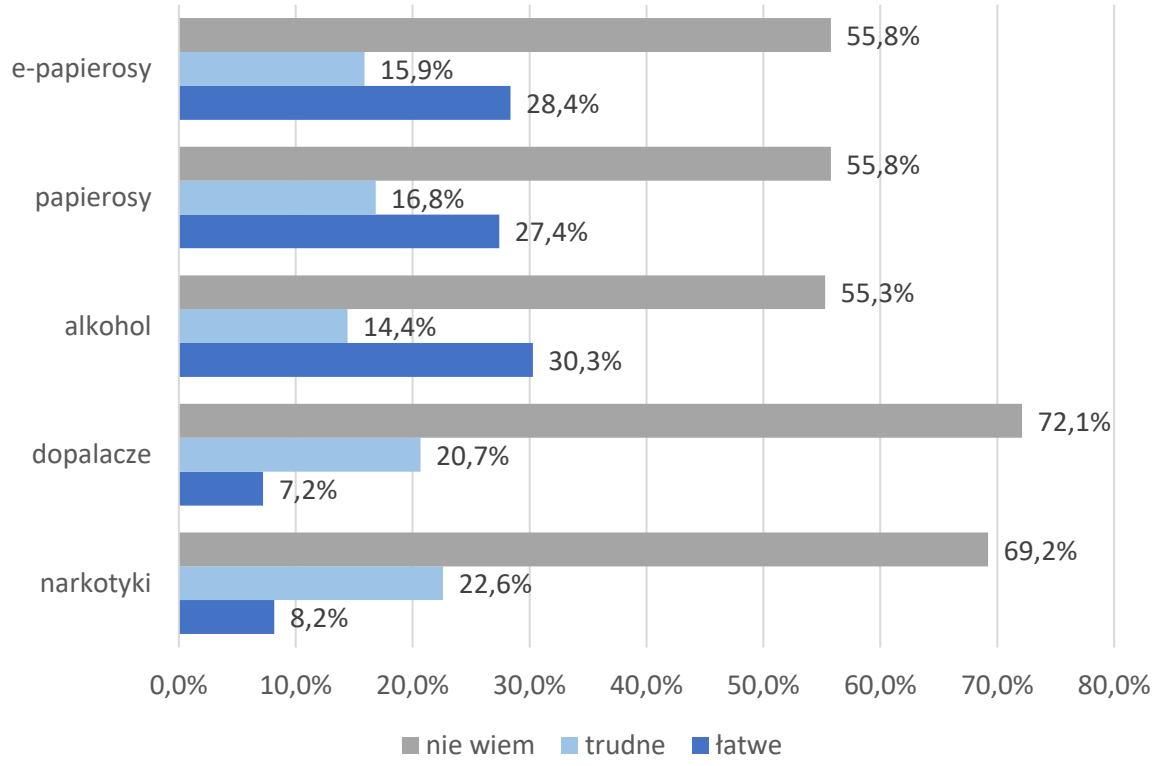

Problem przemocy

W kolejnej części raportu z badania ankietowego oszacowana została skala problemu przemocy wśród uczniów zamieszkujących gminę Zbuczyn. Zbadaniu poddane zostały kwestie związane zarówno z przemocą domową, jak i rówieśniczą oraz przemocą w Internecie, czyli cyberprzemocą. Odpowiedzi respondentów na pierwsze pytanie wskazują, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie, 17,8% młodych mieszkańców Gminy doświadczyło tego problemu. 26,9% ankietowanych nie potrafiło jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 40. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy? N=208

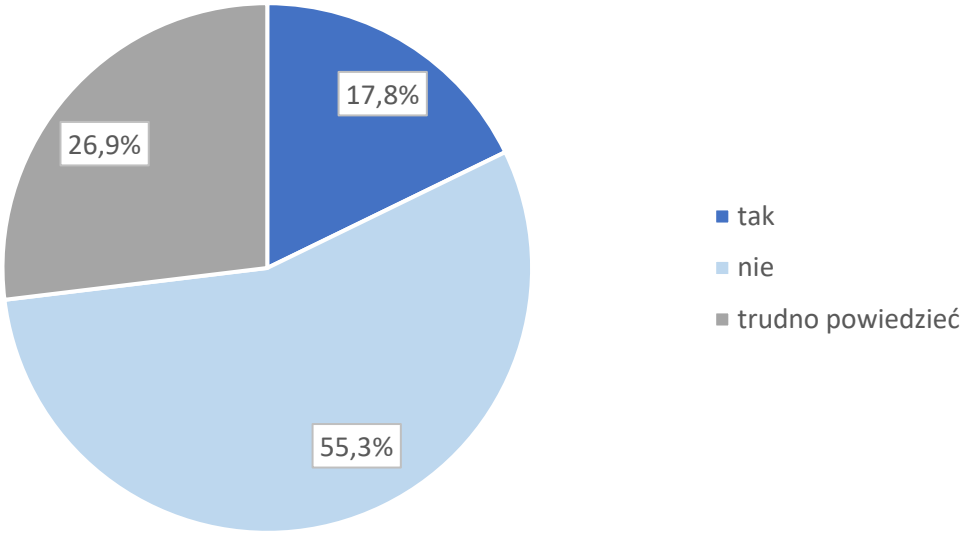

Podczas badania diagnozującego problem przemocy określono również, jakie osoby stosowały przemoc wobec uczniów dotkniętych tym problemem. Z deklaracji młodych respondentów wynika, że najczęściej doświadczali oni przemocy ze strony uczniów ze swojej szkoły (23 osoby, tj. 65,7%) oraz kolegów/koleżanek spoza szkoły (8 osób, tj. 22,9%). 8 wskazań dotyczyło rodziców (22,9%), odpowiedzi 14 respondentów dotyczyło rodzeństwa (40,0%), a 4 dalszych członków rodziny (11,4%). Natomiast 7 uczniów wyróżniło inne osoby, w tym ojczyma i nauczycieli.

Tabela 24. Kto stosował wobec Ciebie przemoc? N=37

Odpowiedź	%	Liczba odp.
uczniowie z mojej szkoły	65,7	23
rodzeństwo	40,0	14
rodzice	22,9	8
koledzy/koleżanki spoza szkoły	22,9	8
inne osoby	20,0	7
nieznajoma osoba	20,0	7
dalsi członkowie rodziny	11,4	4

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W celu zidentyfikowania charakteru doświadczanej przez uczniów przemocy zostali oni poproszeni o wskazanie formy zachowań przemocowych jakich doświadczyli. Najczęściej wskazywano na przemoc fizyczną (21 osób, tj. 63,6%) oraz psychiczną (16 osób, tj. 48,5%). 9 uczniów doznało przemocy seksualnej (27,3%), z kolei 5 osób – zaniedbania (15,2%).

Tabela 25. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś? N=37

Odpowiedź	%	Liczba odp.
ktoś mnie bił, kopał, szarpał, dusił, popychał, spoliczkował itp.	63,6	21
ktoś mnie przezywał, groził mi, upokarzał, straszył, wyśmiewał itp.	48,5	16
ktoś mnie dotykał w miejsca, w które sobie tego nie życzyłem/am, ktoś mówił o moim ciele w sposób który mnie zawstydzał itp.	27,3	9
nie miałem/am zapewnionej opieki, kiedy byłem/am chory/a, wsparcia i pomocy od rodziców/opiekunów, kiedy miałem/am problemy, dostawałem/am zbyt mało jedzenia, dlatego przez dłuższy czas byłem/am głodny/a itp.	15,2	5

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W następnej kolejności uczniowie zostali zapytani również o to, czy im samym zdarzyło się w ciągu ostatnich 12 miesięcy zastosować przemoc wobec innych osób. Do takiego zachowania przyznało się 20,7% uczniów, a 18,3% badanych wybrało odpowiedzieć *trudno powiedzieć.*

Wykres 41. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji, w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby? N=208

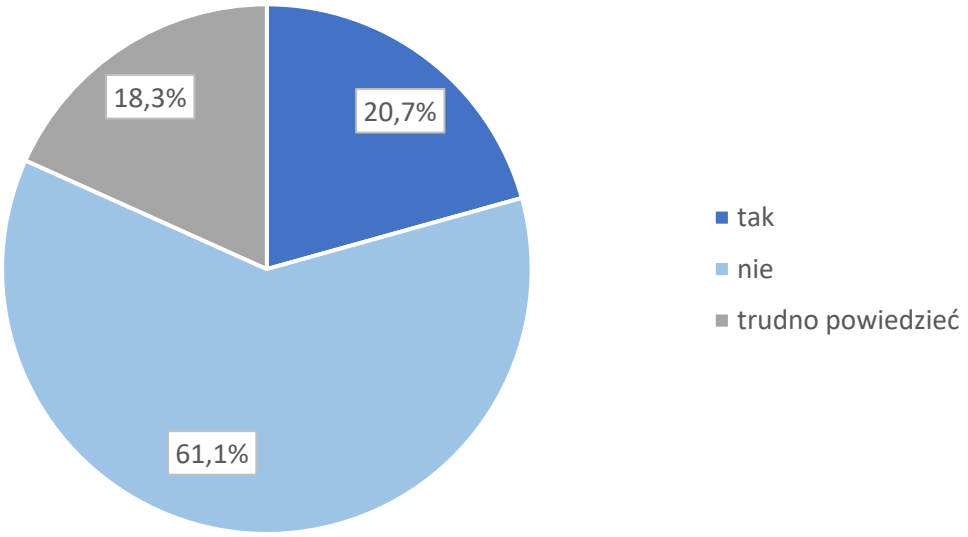

Badani uczniowie w dalszej kolejności zostali poproszeni o określenie rodzaju przemocy, jaką zastosowali. Z odpowiedzi respondentów wynika, że przemoc psychiczną zastosowało 25 uczniów (64,1%), fizyczną – 21 osób (53,9%), natomiast przemocy seksualnej dopuściło się 5 respondentów (12,8%).

Tabela 26. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś? N=43

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przezywałem/am kogoś, groziłem/am komuś, upokarzałem/am kogoś, straszyłem/am, wyśmiewałem/am itp.	64,1	25
biłem/am kogoś, kopałem/am, szarpałem/aśm dusiłem/am, popychałem/am, spoliczkowałem/am itp.	53,9	21
dotykałem/am kogoś w miejsca, w które ta osoba tego sobie nie życzyła, mówiłem/am o czyimś ciele w sposób który go zawstydzał itp.	12,8	5

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W dalszej kolejności analizie poddane zostały odpowiedzi uczniów na pytanie o to, wobec kogo zdarzyło im się stosować przemoc. Ponad połowa ankietowanych przyznała się do przemocy skierowanej wobec rodzeństwa – wskazały na to 22 osoby, tj. 52,4%, natomiast niewiele mniej, bo 12 respondentów, wskazało na kolegów/koleżanki spoza szkoły (28,6%). Na uczniów ze swojej szkoły wskazało 16 osób (38,1%). Dodatkowo 8 uczniów wskazało na nieznajomych (19,1%), a 4 badanych wyróżniło inne osoby, w tym m.in. *ojczyma, zwierzęta czy przyjaciół* (9,5%).

Tabela 27. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc? N=43

Odpowiedź	%	Liczba odp.
kolegów/koleżanek spoza szkoły	28,6	12
rodzeństwa	52,4	22
rodziców	7,1	3
Dalszych członków rodziny	11,9	5
Uczniów ze szkoły	38,1	16
Nieznajomych osób	19,1	8
innych osób	9,5	4

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W kolejnym pytaniu poproszono uczniów o określenie, czy w ich szkole dochodzi do sytuacji przemocowych między uczniami oraz o określenie częstotliwości występowania tego problemu. Zdaniem 42,3% osób takie zjawisko nie występuje w szkole, do której uczęszczają. Obecność przemocy w swojej szkole potwierdził natomiast odsetek 57,7% respondentów, w tym 26,0% spośród nich stwierdziło, że ma to miejsce od 1-3 razy w roku, 9,6% uważa, że dzieje się to 4-6razy w roku, a zdaniem 19,2% ankietowanych do takich sytuacji dochodzi więcej niż 9 razy w ciągu roku szkolnego. 2,9% badanych uznało, że do przemocy między uczniami w szkole dochodzi od 7 do 9 razy w trakcie roku szkolnego.

Wykres 42. Jak często w ciągu ostatniego roku szkolnego obserwowałeś/aś problem przemocy między uczniami w swojej szkole? N=208

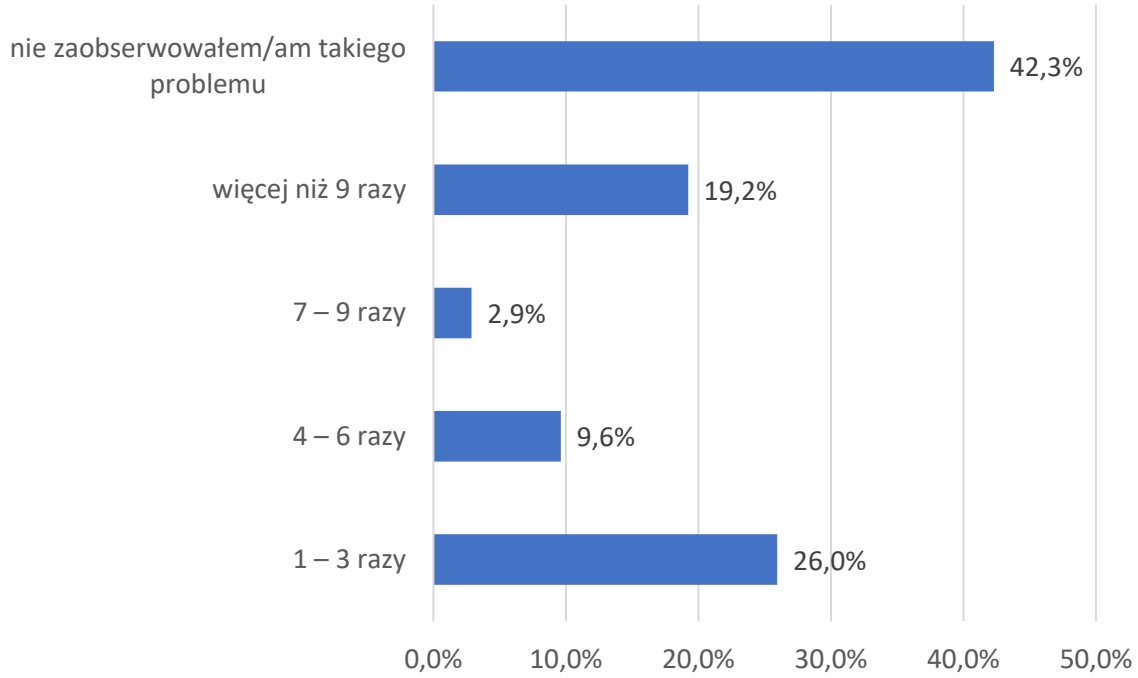

Ostatnie pytanie w zakresie problemu przemocy w Internecie dotyczyło skali doznawania oraz stosowania cyberprzemocy. Jak wynika z odpowiedzi udzielonych przez młodych respondentów, tego problemu doświadczył odsetek 13,0% z nich, natomiast przemoc w Internecie zastosował odsetek 5,8% ankietowanych. Znaczna część badanych miała również problem z określeniem, czy kiedykolwiek miała styczność z tym zjawiskiem, gdyż na odpowiedź „trudno powiedzieć" padło 10,6% odpowiedzi w przypadku stosowania cyberprzemocy i 13,9% w zakresie doświadczenia jej.

Wykres 43. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy doznawałeś/aś oraz stosowałeś/aś cyberprzemoc (np. wyzywanie, podszywanie się, ośmieszanie/poniżanie, grożenie/ straszenie, szantażowanie, wyłudzanie pieniędzy, rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmów)? N=208

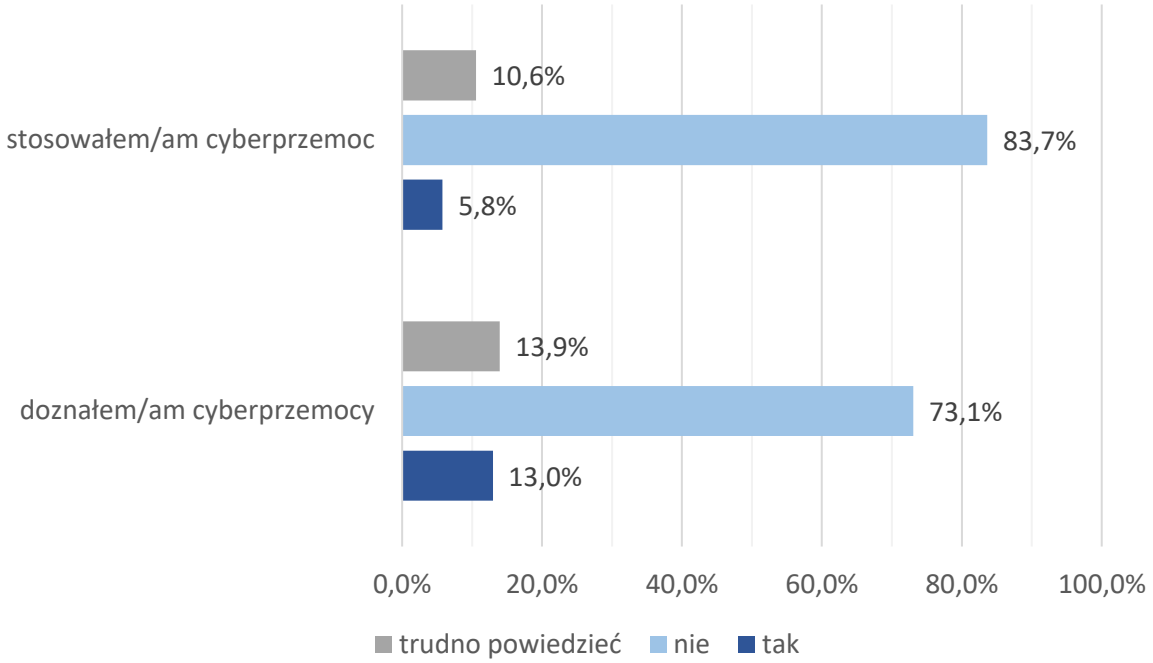

Korzystanie z urządzeń elektronicznych

Kolejny obszar tematyczny badania miał na celu zweryfikowanie, jak często uczniowie z gminy Zbuczyn korzystają z urządzeń elektronicznych. Pierwsze pytanie odnosiło się do tego, czy młodzi mieszkańcy korzystają z tego typu urządzeń oraz Internetu. Jak wynika z odpowiedzi młodych mieszkańców Gminy, część z nich poświęca na korzystanie z urządzeń elektronicznych i Internetu duże ilości czasu w ciągu dnia, gdyż 6,7% odpowiedzi padło na przedział od 5 do 7 godzin dziennie, a 14,4% na powyżej 7 godzin. Dodatkowo, 26,0% uczniów zadeklarowało, iż korzysta z nich pomiędzy 3 a 5 godzinami w ciągu dnia. Powyżej 1 do 3 godzin dziennie z urządzeń korzysta 38,0%, a 11,5% ankietowanych poświęca na korzystanie z urządzeń do 1 godziny dziennie. Ponadto, 1,4% uczniów nie korzysta z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu codziennie, a kolejne 1,9% nie robi tego w ogóle.

Wykres 44. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu? N=208

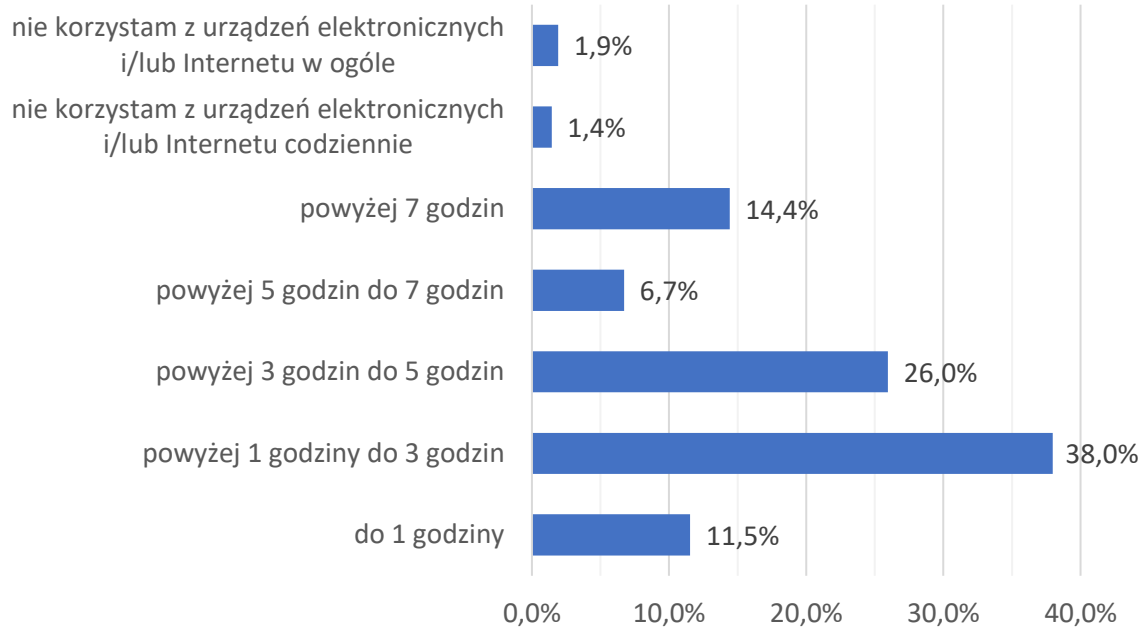

W ostatnim pytaniu bloku tematycznego dotyczącego korzystania z urządzeń elektronicznych, uczniowie zostali zapytani o to, czy zdarzyło im się kłamać w celu ukrycia prawdziwej ilości czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu, np. przed rodzicami. Takie zachowanie potwierdziło 91 badanych (45,0%), w tym 16 uczniów stwierdziło, że zdarza im się to bardzo często (7,9%), 9 ankietowanym – często (4,5%), 43 osobom – czasami (21,3%), natomiast 23 respondentów skłamało w tej sprawie jeden raz (11,4%). 8 osób pominęło odpowiedź na to pytanie.

Tabela 28. Czy zdarza Ci się kłamać, aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu np. przed rodzicami? N=202

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak, bardzo często	7,9	16
tak, często	4,5	9
tak, czasami	21,3	43
tak, jednokrotnie	11,4	23
nie	55,0	111

Uczestnictwo w grach hazardowych

W celu określenia skali i zasięgu problemu grania w gry na pieniądze przez uczniów, respondentom zadano pytanie o to, czy zdarzyło im się uprawiać hazard w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie. Zebrany materiał badawczy wykazał, że w omawianym okresie podejmowało się tego 25,5% badanych. Wśród tych osób 8,7% grało w nie 1 raz, 4,8% robiło to 2-10 razy, a 12,0% wskazało na więcej niż 10 razy. Dwie osoby pominęły odpowiedź na to pytanie.

Wykres 45. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grałeś/aś w gry, w których można było wygrać/przegrać pieniądze (np. zdrapki, lotto, gra na automatach, zakłady bukmacherskie itp.)? N=208

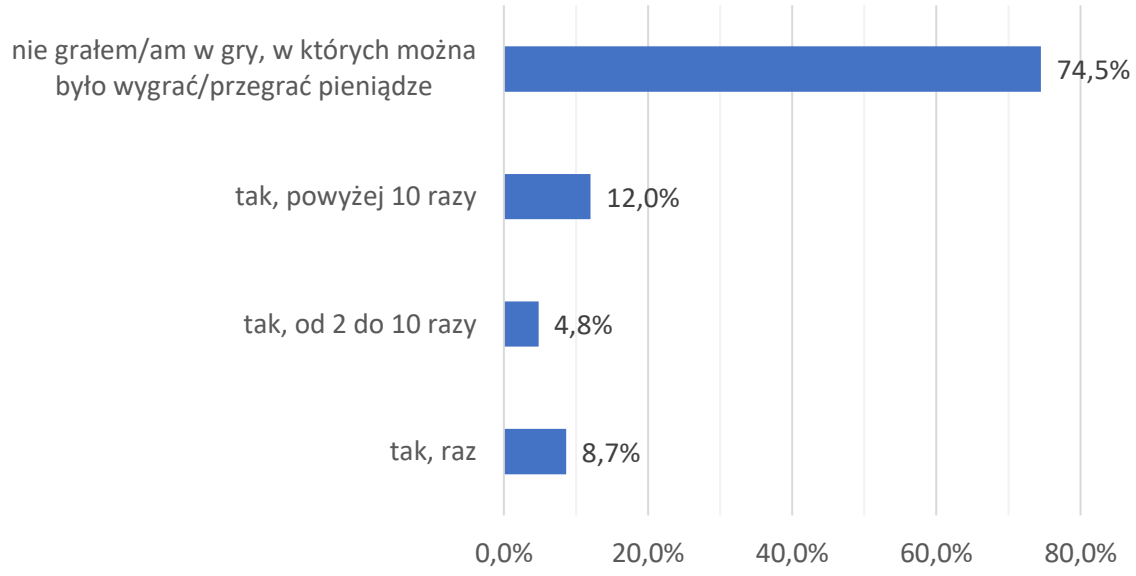

Zdrowie psychiczne

W przedostatniej części badania przeprowadzonego wśród młodych mieszkańców Gminy Zbuczyn, zostali oni poproszeni o subiektywną ocenę swojego stanu zdrowia psychicznego. Pytanie skierowane do uczniów miało na celu identyfikację problemów zdrowia psychicznego i negatywnych stanów, jakich doświadczyli w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie, które utrzymywały się u nich przynajmniej przez 2 tygodnie. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, 52,4% respondentów w tym okresie doznało obniżenia nastroju, 41,4% miało niską samoocenę, a 46,6% – osłabioną koncentrację. Ponadto 33,7% badanych doznawało zaburzeń snu, a 25,0% odczuwało lęk. Niepokojący jest fakt, że wśród dzieci i młodzieży z terenu Gminy występują również czyny autoagresywne (8,2%) oraz myśli samobójcze (14,4%).

Wykres 46. Czy w czasie ostatnich 12 miesięcy utrzymywały się u Ciebie takie stany jak (przynajmniej przez 2 tygodnie): N=208

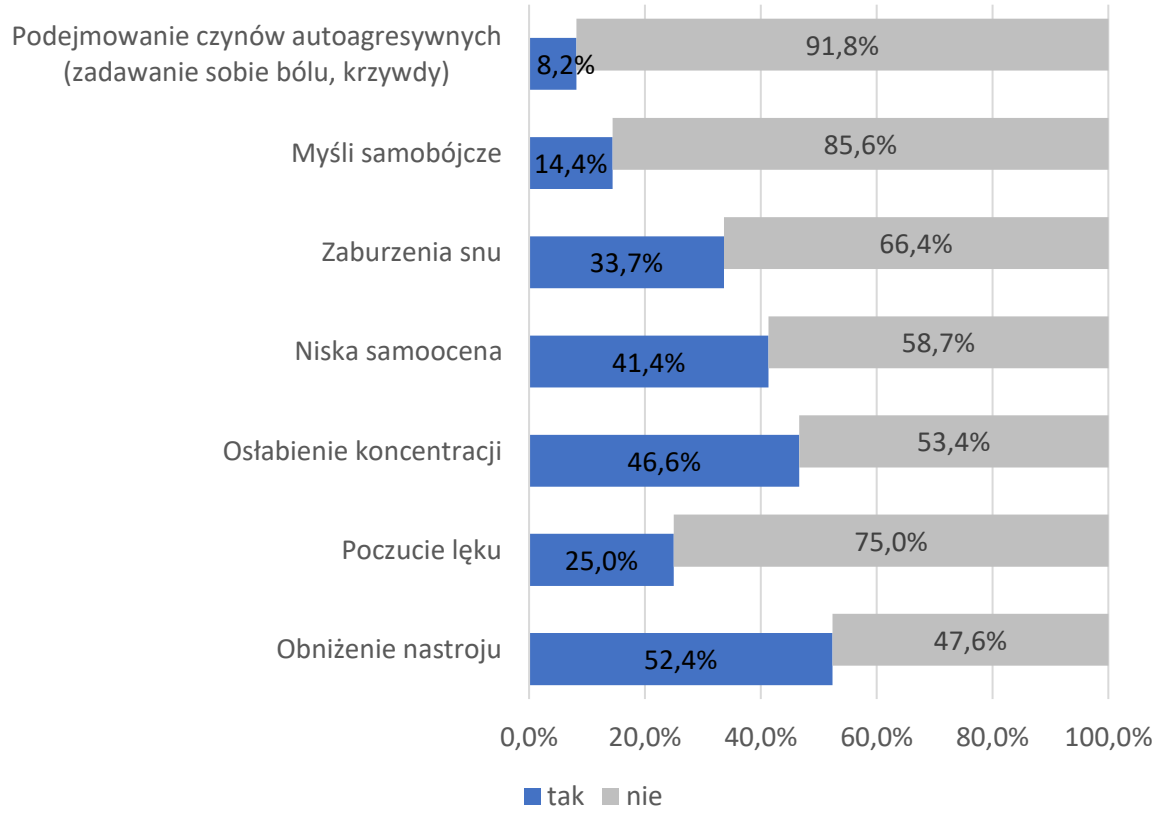

Zaburzenia odżywiania

Ostatnia część badania przeprowadzonego wśród uczniów z Gminy Zbuczyn dotyczyła zaburzeń odżywiania, z którymi zmaga się coraz więcej młodych osób. W pytaniu uczniowie mieli wskazać, które spośród wskazanych w kafeterii odpowiedzi ich zdaniem są zaburzeniami odżywiania. 37,0% osób wskazało na anoreksję, 30,8% uczniów zaznaczyło napadowe objadanie się, 25,5% - bulimię, a w opinii 6,3% respondentów można do nich zaliczyć ortoreksję. 32,7% uczestników badania nie wie, czym są zaburzenia odżywiania, a co piąty ankietowany miał trudności w odpowiedzi na zadane pytanie (20,7%). Należy zaznaczyć, iż część ankietowanych błędnie wskazała na zaburzenia jelit (10,6%), alergie pokarmowe (6,7%) oraz cukrzycę (9,6%). 1,4% uczniów wskazało na inne aspekty.

Wykres 47. Które z poniższych odpowiedzi Twoim zdaniem można zaliczyć do zaburzeń odżywiania? N=208

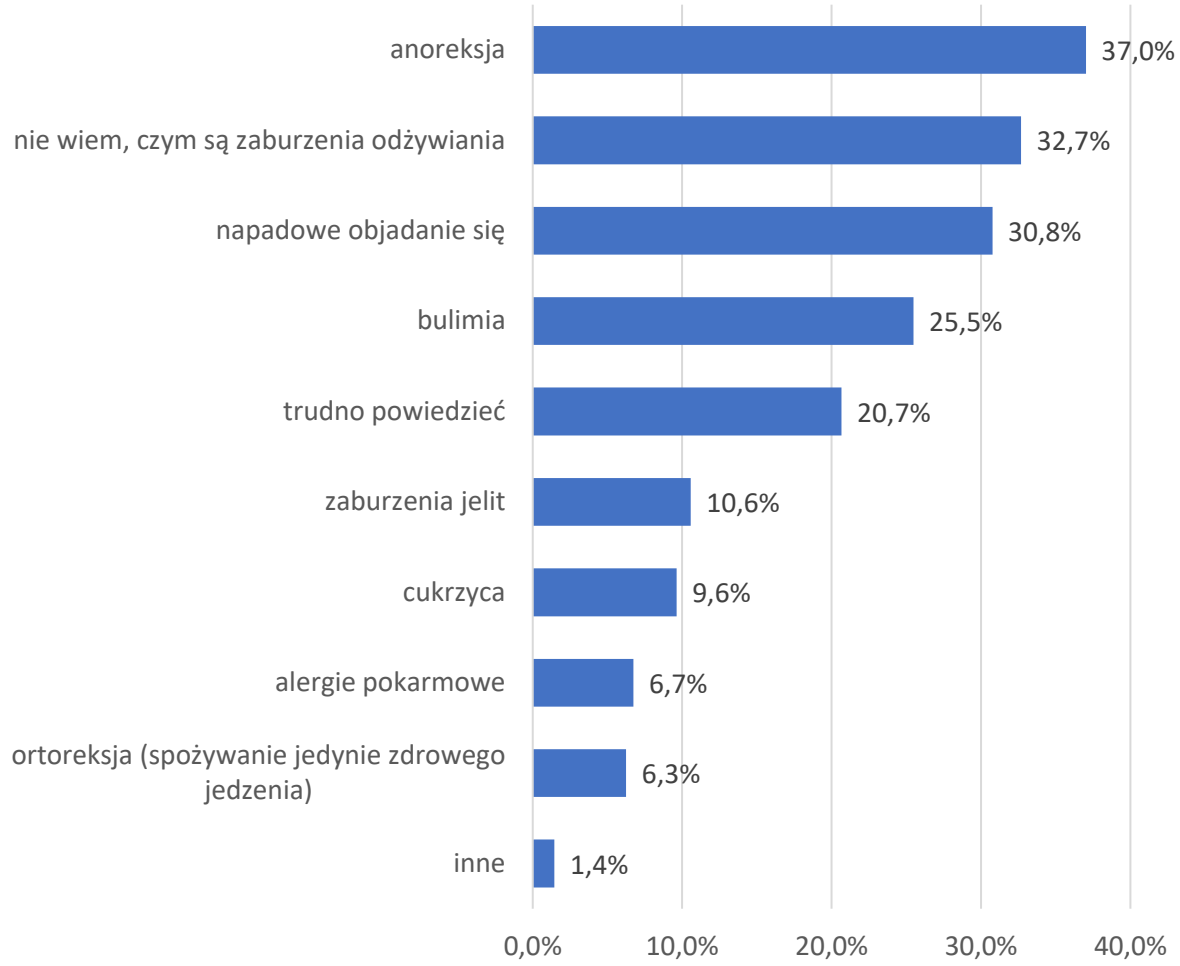

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Sytuacja społeczna Gminy Zbuczyn

W oparciu o dane udostępnione Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie, Główny Urząd Statystyczny, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz inne podmioty, dokonano szczegółowej diagnozy sytuacji społecznej. Analizy te obejmują opis kluczowych problemów, ich zasięg oraz ocenę dotychczas podejmowanych działań interwencyjnych w odniesieniu do poszczególnych obszarów wskazanych w Strategii.

Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wspieranie rodzin mających trudności w pełnieniu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych polega na realizacji zaplanowanych działań, których celem jest przywrócenie im zdolności do samodzielnego radzenia sobie z wyzwaniami. Działania te są realizowane za zgodą rodziny oraz z jej aktywnym zaangażowaniem, uwzględniając zarówno zasoby własne, jak i dostępne zewnętrzne formy wsparcia. Wsparcie rodziny polega w szczególności na:

1. wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
2. rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
3. podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
4. pomocy w integracji rodziny,
5. przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
6. dążeniu do reintegracji rodziny,
7. pracy z rodziną,
8. pomocy w opiece i wychowaniu dziecka (w tym pomocy finansowej).

Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie pełni kluczową rolę w zakresie wspierania rodzin, które borykają się z trudnościami życiowymi. Jednostka ta prowadzi działania mające na celu zaspokojenie podstawowych potrzeb rodzin oraz zapewnienie im warunków umożliwiających życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Podstawowym celem pomocy społecznej jest pomoc osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, której nie są one wstanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wśród szczegółowych celów pomocy społecznej można wyróżnić:

- umożliwienie człowiekowi życia w warunkach odpowiadających godności człowieka,
- wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb bytowych,
- wspieranie zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin i ich integracji ze środowiskiem,
- zapobieganie sytuacjom, w których niezbędne jest udzielenie pomocy społecznej (prewencja).

W celu realizacji zadań CUS współpracuje z różnymi podmiotami i instytucjami w szczególności z:

- organami samorządu Gminy;
- Powiatowym Urzędem Pracy;
- Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie;
- placówkami służby zdrowia;
- organizacjami społecznymi, stowarzyszeniami;
- sądami, prokuraturą, policją i placówkami oświatowymi;
- zakładami ubezpieczeń społecznych;
- Kościołem;
- innymi podmiotami wspierającymi działalność pomocy społecznej.

Celem działania CUS jest integracja, rozwój i poszerzenie dostępności usług społecznych, uwzględniających potrzeby członków samorządowych wspólnot terytorialnych – osób, rodzin oraz grup społecznych. Skupienie polityki społecznej w jednym miejscu, aktywizacja i zwiększenie ilości usług dla mieszkańców Gminy Zbuczyn.

Zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w której występują trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, należy zapewnić wsparcie w formie przydzielenia asystenta rodziny. Dla asystenta rodziny celem jest wsparcie rodzin z problemami wychowawczymi. Każda Gmina ma obowiązek udzielania pomocy rodzinie, która przeżywa trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W sytuacji, gdy ośrodek pomocy społecznej otrzyma informację o rodzinie, w której występują problemy z opieką i wychowaniem małoletnich dzieci, zleca przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego. Kierownik Ośrodka Pomocy na wniosek pracownika socjalnego lub Sądu przydziela rodzinie asystenta rodziny.

W 2022 roku CUS w Zbuczynie zatrudniał 1 asystenta rodziny, z którego pomocy korzystało 13 rodzin. W 2023 roku zatrudniony był również 1 asystent, a z jego pomocy skorzystało także 13 rodzin. W roku 2024 roku pomocą 1 asystenta objętych było 10 rodzin.

Tabela 29. Asystenci rodziny oraz liczba rodzin objętych ich wsparciem na przestrzeni lat 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba asystentów rodziny	1	1	1
liczba rodzin	13	13	10

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

W roku 2024, jak i w dwóch latach poprzednich w Gminie Zbuczyn nie było rodzin wspierających, to znaczy takich, które mają za zadanie pomóc rodzinie w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych (zakres działania obejmuje udzielanie wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce racjonalnego gospodarowania budżetem rodzinnym oraz prowadzenia gospodarstwa domowego).

Na kolejnym wykresie zaprezentowana została średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2022-2024. Można zauważyć, że ze świadczeń tych w 2022 roku korzystało 236 rodzin, w roku 2023 – 136, z kolei w 2024 roku – 118 rodzin. W omawianym okresie dostrzegalny jest zatem systematyczny spadek średniomiesięcznej liczby rodzin korzystających z tego typu świadczeń, co ma związek ze spadkiem wskaźnika przyrostu naturalnego na przestrzeni ostatnich lat, ale również niezmieniającym się w ostatnich latach poziomem kryterium dochodowego.

Wykres 48. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2022-2024

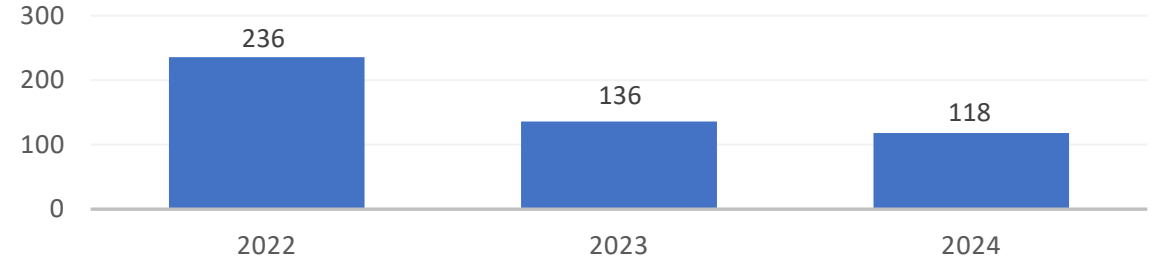

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

W przypadku, gdy jeden z rodziców uchyla się od płacenia alimentów na rzecz dzieci, obowiązek ten jest realizowany z funduszu alimentacyjnego. Bazując na przedstawionych poniżej danych można dostrzec, że liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w omawianym okresie była na podobnym poziomie: w 2022 roku były to 34 osoby, w 2023 roku – 25, z kolei w 2024 roku – 23 osoby.

Wykres 49. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2022-2024

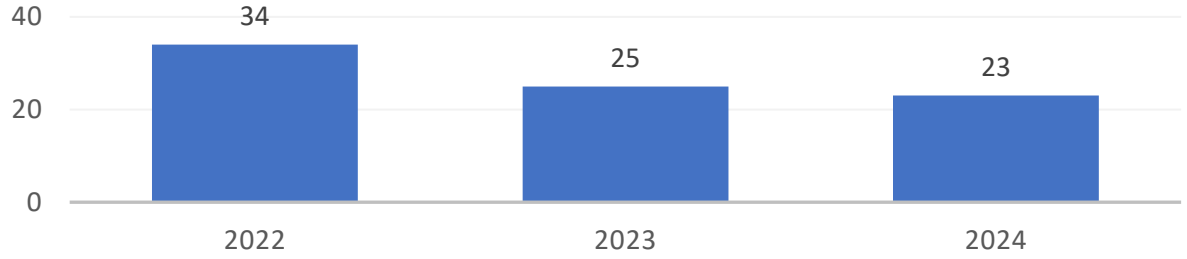

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

Na przestrzeni analizowanych lat liczba rodzin, którym udzielona została pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego uległa wzrostowi z 5 w 2022 roku do 11 w 2023 roku, a następnie spadła do 10 w 2024 roku. Wzrost widoczny jest w przypadku ich udziału w ogólnej liczbie rodzin będących beneficjentami CUS : w 2022 było to 3,3%, w 2023 roku – 5,9%, a z kolei w ostatnim roku poddanym analizie – 5,5%. Szczegółowe dane przedstawiono na kolejnym wykresie.

Wykres 50. Rodziny, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2022-2024 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

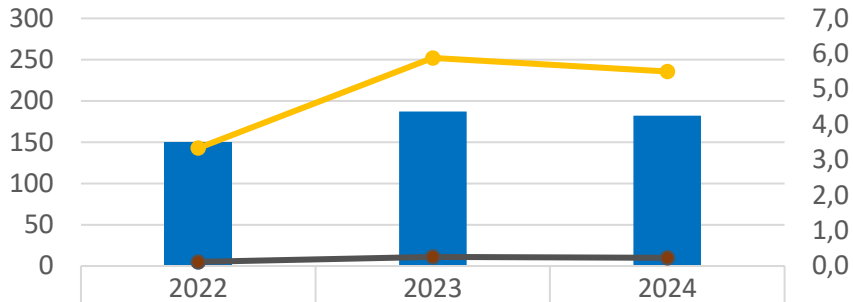

	2022	2023	2024
ogółem	150	187	182
bezradność opiekuńczo-wychowawcza	5	11	10
udział (%)	3,3	5,9	5,5

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

W Gminie Zbuczyn zasady współfinansowania pobytu dzieci w pieczy zastępczej przebiegają zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Gmina – tak jak wszystkie jednostki samorządu terytorialnego – ma obowiązek partycypacji w kosztach utrzymania dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, o ile to dziecko pochodzi z terenu Gminy.

Decyzję o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej wydaje Sąd Rejonowy w Siedlcach – Wydział Rodzinny i Nieletnich, który jest sądem właściwym dla mieszkańców Gminy Zbuczyn. Po wydaniu postanowienia dziecko kierowane jest pod opiekę rodzin zastępczych lub do placówki typu rodzinnego, funkcjonującego w strukturze Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Siedlcach. Tak jak w każdej gminie, również Gmina Zbuczyn ponosi procentowy koszt pobytu dziecka w pieczy zastępczej:

- 10% kosztów – w pierwszym roku pobytu,
- 30% – w drugim roku,
- 50% – w trzecim roku i każdym kolejnym.

Wysokość należności ustala i nalicza PCPR w Siedlcach, które co miesiąc lub kwartalnie (w zależności od trybu rozliczenia) obciąża finansowo gminę właściwą ze względu na ostatnie miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem w pieczy.

W 2024 roku w pieczy zastępczej przebywało 21 dzieci, a w 2023 roku 20 dzieci. W 2022 roku na terenie Gminy w pieczy zastępczej przebywało 17 dzieci. W 2022 roku CUS poniósł wydatki związane z odpłatnością za pobyt dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej na kwotę 289 449 zł, w 2023 roku 312 151 zł, natomiast w 2024 roku było to 319 212,98 zł.

Tabela 30. Kwota odpłatności za pobyt dzieci z terenu Gminy Zbuczyn w pieczy zastępczej w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	17	20	21
kwota odpłatności (w złotych)	289 449	312 151	319 212,98

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

Jednym z elementów polityki prorodzinnej na terenie Gminy jest Karta Dużej Rodziny. Jej głównym celem jest promowanie modelu rodziny wielodzietnej, a także wzmocnienie szans rozwojowych dzieci wychowujących się w rodzinach wielodzietnych dzięki oferowanym ulgom oraz zniżkom przez podmioty publiczne i prywatne, które podpisały umowy z Ministerstwem Rodziny i Polityki Społecznej. Karta przysługuje rodzicom oraz małżonkom rodziców, którzy mają lub mieli na utrzymaniu łącznie nie mniej niż troje dzieci. Przez rodzica rozumie się także rodzica zastępczego lub osobę prowadzącą rodzinny dom dziecka. Prawo do Karty Dużej Rodziny przysługuje także dzieciom:

- w wieku do 18. roku życia,
- w wieku do 25. roku życia – w przypadku dzieci uczących się w szkole lub szkole wyższej,
- bez ograniczeń wiekowych w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności.

Dotyczy to przypadku, gdy w chwili składania wniosku w rodzinie było co najmniej troje dzieci spełniających powyższe warunki. Karta wydawana jest bezpłatnie na wniosek członka rodziny wielodzietnej w 2 formach: tradycyjnej (plastikowej) oraz elektronicznej (wyświetlanej w aplikacji mObywatel). Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny w 2024 roku to 195 a wydatki 1 184 zł (dotacja)[15]. Liczba wydanych kart w 2023 roku to 342 a wydatki 2 780 zł (dotacja). Z kolei w 2022 roku wydano 296 karty, a wydatki wyniosły 2 167 zł (dotacja). Karta oferuje

[15] Sprawozdanie GOPS z zakresu i formy udzielonej pomocy w 2024 roku.

system zniżek oraz dodatkowych uprawnień. Jej posiadacze mają możliwość korzystania z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie całego kraju.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2023-2025 został uchwalony uchwałą nr LXVII/612/2023 Rady Gminy Zbuczyn z dnia 29 maja 2023 r. Koordynowanie i monitorowanie Programu powierzono Gminnemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Zbuczynie. Odbiorcami Programu są rodziny mieszkające w Gminie Zbuczyn, w szczególności borykające się z trudnościami opiekuńczo wychowawczymi oraz innymi problemami społecznymi.

Realizatorami Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Zbuczyn na lata 2023-2025 były instytucje zawodowo zajmujące się wspieraniem i pomocą rodzinom. Współdziałanie oraz profesjonalne podejście do problemów występujących w rodzinie, umożliwi stworzenie spójnego i wielowymiarowego wsparcia rodziny. Do tych instytucji należą m.in.:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbuczynie,
- Urząd Gminy Zbuczyn,
- Posterunek Policji w Zbuczynie,
- Sąd Rejonowy w Siedlcach Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Stoku Lackim,
- placówki oświatowe,
- placówki służby zdrowia,
- organizacje pozarządowe,
- inne podmioty podejmujące działania na rzecz rodzin.

Zadania w ramach Programu skierowane są do całych rodzin, również w sytuacjach, gdy dziecko umieszczone zostało poza rodziną biologiczną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczych. W jego realizacji uczestniczą instytucje i organizacje prowadzące zadania mieszczące się w zakresie wspierania rodziny.

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Zbuczyn na lata 2023-2025 jest dokumentem opartym na przepisach ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, który w art. 176 pkt 1 zawiera zapis o obowiązku opracowania i realizacji, w ramach zadań własnych gminy, trzyletnich gminnych programów wspierania rodziny.

Program przewiduje tworzenie optymalnych warunków do poprawy jakości funkcjonowania rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, poprzez podjęcie działań profilaktycznych, działań obejmujących diagnozę, pomoc terapeutyczną, wychowawczą i socjalną oraz działań wspierających i wzmacniających rodzinę biologiczną.

W świetle założeń ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, pomoc dziecku i rodzinie powinna mieć charakter interdyscyplinarny i powinna być świadczona przez specjalistów w ramach spójnego systemu pracy środowiskowej. Ważne, aby zmiana sytuacji rodziny odbywała się w oparciu o zasadę wzajemnej współpracy, zaufania i przy aprobacie ze strony rodziny, z wykorzystaniem zasobów rodziny oraz środowiska lokalnego.

Wsparcie osób z niepełnosprawnością

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, niepełnosprawność oznacza *trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy*. Osoby z niepełnosprawnościami można klasyfikować na podstawie różnych kryteriów, takich jak typ schorzenia, moment wystąpienia ograniczeń w życiu oraz stopnia niepełnosprawności. Należy jednak zaznaczyć, że jest to grupa niezwykle zróżnicowana, co sprawia, że wszelkie działania wspierające powinny być dostosowane do indywidualnych potrzeb wynikających z konkretnych trudności i ograniczeń zdrowotnych.

W 2024 roku ze wsparcia CUS w Gminie Zbuczyn z powodu niepełnosprawności korzystały 52 rodziny, co stanowiło 28,6% wszystkich rodzin objętych wsparciem. Z prezentowanych danych wynika, że na przestrzeni lat 2022-2024 liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności uległa wzrostowi, z 41 rodzin otrzymujących wsparcie w roku 2022 do 52 rodzin objętych pomocą w roku 2024. Szczegółowe dane przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 51. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2022-2024 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

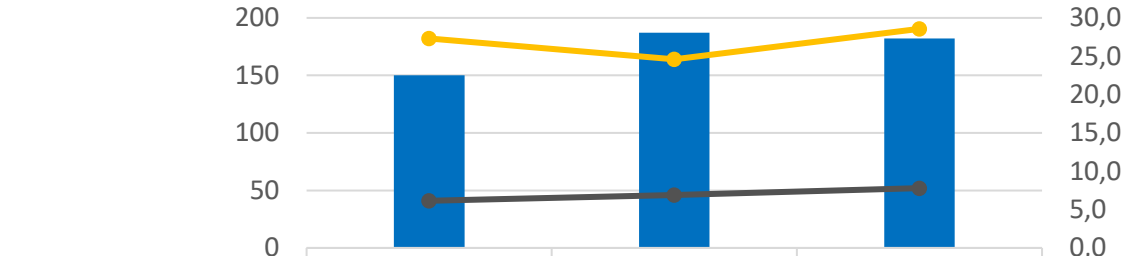

	2022	2023	2024
ogółem	150	187	182
niepełnosprawność	41	46	52
udział (%)	27,3	24,6	28,6

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

Kolejna tabela przedstawia dane dotyczące przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla dziecka z niepełnosprawnością na przestrzeni lat 2022-2024. W omawianym okresie liczba przyznanych świadczeń uległa wzrostowi z 1 227 w roku 2022 do 1 357 w 2023 roku, a następnie spadła w 2024 roku na 1 286. Analogiczne tendencje dostrzegalne są w przypadku kwoty świadczeń. Szczegółowe dane przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 31. Zasiłek pielęgnacyjny dla dziecka z niepełnosprawnością na przestrzeni lat 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba świadczeń	1 227	1 357	1 286
kwota świadczeń (zł)	264 813,00	293 088,00	277 683,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 rok

W latach 2022-2024 liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla osoby z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz przeznaczona na ten cel kwota ulegały wahaniom. W 2022 roku przyznano 537 świadczeń na kwotę 115 906,00 zł, w 2023 roku – 502 na kwotę 108 136,00, natomiast w 2024 roku – 529 na kwotę 114 179,00.

Tabela 32. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba świadczeń	537	502	529
kwota świadczeń (zł)	115 906,00	108 136,00	114 179,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

W 2024 roku przyznano 777 świadczeń dla osób z niepełnosprawnością powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia, a kwota świadczeń kształtowała się na poziomie 167 708,00 zł. Wartość oraz liczba udzielonych świadczeń spadła na przestrzeni analizowanych lat.

Tabela 33. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba świadczeń	804	800	777
kwota świadczeń (zł)	173 535,00	172 672,00	167 708,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022,2023 i 2024 rok

Kolejna tabela zawiera dane dotyczące przyznawanego na przestrzeni ostatnich lat specjalnego zasiłku opiekuńczego (liczba i kwota świadczeń). Zasiłek ten przysługuje w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: koniecznością stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz koniecznością stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

W 2022 roku wypłacono 29 świadczeń z powyższego tytułu, w 2023 roku – 20, z kolei w 2024 roku – 12. Analogiczne tendencje (co roku mniejsza kwota świadczeń) widoczne są w przypadku kwoty omawianych świadczeń. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 34. Specjalny zasiłek opiekuńczy na przestrzeni lat 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba świadczeń	29	20	12
kwota świadczeń (zł)	17 980,00	12 400,00	7 440,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

CUS w 2024 roku realizował pomoc w formie usług opiekuńczych, które przysługują osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbuczynie udzielał pomocy w formie usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania obejmujące m.in. zapewnianie higieny osobistej podopiecznego oraz porządku w mieszkaniu, przygotowanie i pomoc w spożywaniu posiłków, zakup artykułów spożywczych i przemysłowych, przynoszenie opału, palenie w piecu, w miarę możliwości zapewnienie kontaktu

podopiecznego z otoczeniem, załatwianie spraw wynikających z bieżących potrzeb podopiecznego, zgłaszanie wizyt lekarskich, realizacja recept, współpraca z pracownikiem socjalnym.

Z usług opiekuńczych w 2024 roku skorzystały 4 rodziny. Liczba zrealizowanych godzin usług opiekuńczych wyniosła 1 225,33, a koszt przeprowadzonych usług wyniósł 51 344,10 zł. W 2023 roku pomoc w formie usług przyznano 5 osobom i zrealizowano 1 497godzin usług opiekuńczych. Ich koszt był wyższy niż w 2023 roku i wyniósł – 47 107,68 zł. W 2022 roku liczba osób, którym przyznano pomoc w formie usług wyniosła 6, zrealizowano 1 759 godzin usług, których koszt wyniósł – 39 916,75 zł.

Tabela 35. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych na przestrzeni lat 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba osób	6	5	4

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

Program „Opieka Wytchnieniowa" jest realizowany na terenie Gminy Zbuczyn jako element wsparcia rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami. Jest to program finansowany ze środków Funduszu Solidarnościowego, realizowany corocznie w formule rządowej, do którego Gmina przystępuje na podstawie naborów ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. W Gminie Zbuczyn program realizowany jest za pośrednictwem Centrum Usług Społecznych (wcześniej GOPS), który odpowiada za nabór uczestników, ocenę potrzeb, kwalifikację oraz rozliczanie usług. Program skierowany jest do opiekunów osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności lub dzieci z niepełnosprawnością, którzy na co dzień sprawują stałą, całodobową opiekę nad bliskimi. Celem programu jest stworzenie możliwości czasowego odciążenia opiekuna oraz wsparcia rodziny w codziennym funkcjonowaniu. Pomoc ta miała zapewnić tytułowe wytchnienie, czyli odpoczynek należny za czas sprawowania opieki rodzicom wychowującym dzieci z niepełnosprawnością. Z programu „Opieka Wytchnieniowa" mogli skorzystać opiekunowie lub członkowie rodzin, którzy sprawowali bezpośrednią opiekę nad:

- dziećmi do ukończenia 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności;
- osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;

- lub posiadającymi orzeczenie traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Program „Opieka Wytchnieniowa" adresowany był do gmin i powiatów. Zakładał on finansowe wsparcie samorządów w 100% kosztów poniesionych na realizację zadań. W formie opieki wytchnieniowej w 2024 roku zostało objętych 8 osób (w tym 3 osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności i 5 dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności), a liczba zrealizowanych godzin usług to 1 485. W 2023 roku programem objęto 8 osób (w tym 4 osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności i 4 dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności), a liczba zrealizowanych godzin usług opieki wytchnieniowej – 1 880. Liczba osób, którym przyznano pomoc w formie opieki wytchnieniowej w 2022 roku to 7 (w tym 3 osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności i 4 dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności). Liczba zrealizowanych godzin usług opieki wytchnieniowej – 1 680[16].

Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnościami" jest realizowany w Gminie Zbuczyn jako uzupełnienie lokalnego systemu usług społecznych i stanowi ważne wsparcie dla mieszkańców wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu. Gmina przystępuje do programu corocznie, korzystając ze środków Funduszu Solidarnościowego, dzięki czemu usługi świadczone mieszkańcom są całkowicie bezpłatne. Polega na wsparciu osoby z niepełnosprawnością w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. Liczba osób, którym przyznano pomoc w tej formie – 10 osób (w tym 2 osoby z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności z niepełnosprawnością sprzężoną, 1 osoba z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, 2 osoby z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, 5 dzieci do ukończenia 16. roku życia posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami w pkt 7 i 8 w orzeczeniu o niepełnosprawności – konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji). Liczba zrealizowanych godzin asystencji osobistej w 2024 roku wyniosła 2 543, a koszt usług– 118 072,41 zł[17].

Specjalistyczne Usługi Opiekuńcze w Gminie Zbuczyn stanowią ważny element lokalnego systemu wsparcia osób niesamodzielnych oraz ich rodzin. Usługi te są realizowane

[16] Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zbuczynie za rok 2024.
[17] Raport o stanie Gminy Zbuczyn za 2024 rok.

przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbuczynie, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej oraz rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych. Ich celem jest zapewnienie osobom chorym, z niepełnosprawnościami lub wymagającym stałej pomocy odpowiedniego wsparcia, które pozwala im pozostawać w środowisku domowym możliwie jak najdłużej. Specjalistyczne usługi opiekuńcze realizowane były w latach 2022-2024 w ramach Programu „Opieka 75+". Liczba osób, którym przyznano pomoc w formie usług w 2024 roku to 11, a liczba zrealizowanych godzin specjalistycznych usług opiekuńczych – 280. Koszt usług wyniósł – 31 472 zł, w tym 12 589 to środki pochodzące z Gminy, a 18 883 zł to dotacja. Liczba osób, którym przyznano pomoc w formie usług w 2023 r to 8, a liczba zrealizowanych godzin usług opiekuńczych – 232. Koszt usług wyniósł – 21 808 zł, w tym 8 930 zł to środki Gminy, a w formie dotacji przyznano 12 878 zł. W 2022 roku przyznano pomoc 7 osobom i zrealizowano 280 godzin usług opiekuńczych. Całkowity koszt usług wyniósł – 22 064 zł, w tym ze środków Gminy przyznano 81 032 zł, a z dotacji 11 032 zł.

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Alkoholizm jest problemem zdrowotnym i społecznym. Specjaliści z różnych profesji poszukują sposobu rozwiązywania tego problemu. Chcą poznać przyczyny powstawania alkoholizmu i działania, które mogłyby zapobiec rozprzestrzenianiu się tego zjawiska. Uzależnienie od alkoholu jest uznawane za chorobę spełniając trzy zasadnicze kryteria. Pierwsze kryterium dotyczy naruszonej równowagi między zdrowiem a patologią. Drugim kryterium jest swoista etiologia uzależnienia. Trzecim wskaźnikiem choroby są zmiany patologiczne, w których obecny jest czynnik fizyczny[18].

Działaniami określonymi w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zadania przez nią podejmowane wynikają między innymi z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

[18] Kinney J., Leaton G., Zrozumieć alkohol, Warszawa 1996 r.

W 2024 roku zrealizowanych zostało szereg działań profilaktycznych i pomocowych adresowanych do mieszkańców Gminy Zbuczyn wynikających z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2024, przyjętego uchwałą Rady Gminy Zbuczyn Nr LII/473/2022 w dniu 29 marca 2022 roku. Łączne wydatki na ten cel w 2024 roku wyniosły 110 589,19 zł. Działania profilaktyczne realizowane na terenie Gminy w 2024 roku to:

- Gminny przegląd małych form teatralnych o tematyce profilaktyki uzależnień (Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zorganizowała trzeci Gminny przegląd małych form teatralnych o tematyce profilaktyki uzależnień oraz niewłaściwych zachowań – papieros i kopciuch - dwa oblicza tego samego wroga – dymu pt. „Tlen dla życia”),
- Profilaktyka drogą konkursową dla dzieci i młodzieży. W ramach działania „Organizacja wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży szkolnej z elementami programów o tematyce profilaktyki uzależnień oraz promowania zdrowego stylu życia”, udzielono dotację organizacjom z terenu gminy Zbuczyn na łączną kwotę 32.909,69 zł. Razem w zajęciach uczestniczyło 377 uczniów. Zostało przeprowadzone łącznie 37 godzin zajęć profilaktycznych w 8 jednostkach.
- Nie dla używek – Tak dla aktywności fizycznej (Szkoła Podstawowa w Dziewulach zorganizowała Gminny bieg przełajowy, którego elementem była profilaktyka uzależnień).
- Profilaktyka jest international! (Warsztaty dla młodzieży polsko-ukraińskiej w wieku 10-16 lat - łącznie 102 osoby w dwóch turnusach, na których zaproszeni goście ze Stanów Zjednoczonych obok nauki języka promują tematy związane z profilaktyką uzależnień).
- Działania pomocowe realizowane na terenie Gminy Zbuczyn skierowane do osób dorosłych zagrożonych uzależnieniami (działania pomocowe realizowane na terenie Gminy Zbuczyn skierowane do osób dorosłych zagrożonych uzależnieniami prowadzone były w Punkcie Konsultacyjno-Interwencyjnym mieszczącym się przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Zbuczynie. Od 2022 roku działała tam także grupa wsparcia dla osób współuzależnionych i doświadczających przemocy w rodzinie).

- Współpraca ze stowarzyszeniami działającymi w obszarze trzeźwościowym w formie dofinansowania inicjatyw.

W 2024 roku ze wsparcia CUS w Zbuczynie z powodu alkoholizmu korzystało 13 rodzin, co stanowiło 7,1% wszystkich rodzin objętych wsparciem. Z prezentowanych danych wynika, że na przestrzeni analizowanych lat liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu alkoholizmu wzrosła: w 2022 roku było to 7 rodzin, co stanowiło 4,7% wszystkich rodzin, w 2023 roku – 9, co z kolei stanowiło 4,8% wszystkich rodzin.

Wykres 52. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu alkoholizmu w latach 2022-2024 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

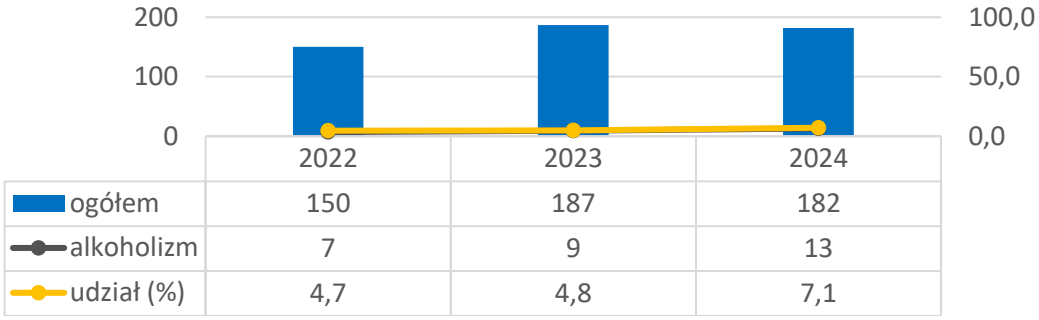

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

W analizowanym czasie liczba osób z problemem alkoholowym, z którymi przeprowadzono rozmowy wyniosła 7 w 2024 roku, 16 w 2023 roku oraz 6 w 2022 roku. W przypadku liczby przeprowadzonych rozmów z członkami rodzin osób uzależnionych: w roku 2022 było to 6 osób, w 2023 roku dwie osoby, a w 2024 roku przeprowadzono rozmowy z 1 członkiem rodzin osób z problemem alkoholowym. Szczegółowe dane przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 36. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wobec osób uzależnionych w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba osób z problemem alkoholowym, z którymi przeprowadzono rozmowy	6	16	7
liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym, z którymi przeprowadzono rozmowy	6	2	1

Źródło: Raport o stanie Gminy Zbuczyn za rok 2022,2023 i 2024.

W omawianym okresie na terenie Gminy Zbuczyn funkcjonował Punkt Konsultacyjno-Interwencyjny, finansowany ze środków pochodzących z koncesji przyznawanych na sprzedaż napojów alkoholowych (tzw. korkowe). Jego podstawową funkcją jest udzielanie konsultacji i poradnictwa dla osób zmagających się z problemem uzależnień. Punkt Interwencyjno-

Konsultacyjny w Zbuczynie pełni ważną rolę w lokalnym systemie wsparcia rodzin i osób doświadczających kryzysów. Jest to miejsce pierwszego kontaktu dla mieszkańców, którzy potrzebują pomocy w sytuacjach trudnych, nagłych lub wymagających specjalistycznej konsultacji. Punkt działa we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Zespołem Interdyscyplinarnym oraz Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, co umożliwia kierowanie mieszkańców do odpowiednich form pomocy. Głównym zadaniem Punktu jest udzielanie porad, konsultacji i wsparcia interwencyjnego osobom zmagającym się z problemami rodzinnymi, przemocą domową, uzależnieniami, kryzysem emocjonalnym, konfliktem w rodzinie czy trudną sytuacją opiekuńczo-wychowawczą. Mieszkańcy mogą uzyskać pomoc w formie rozmowy wspierającej, konsultacji socjalnej, pedagogicznej lub psychologicznej oraz informacji o dostępnych formach pomocy specjalistycznej.

W ramach działalności Punktu pomocy udzielał prawnik, psycholog i terapeuta. Z tej formy pomocy skorzystało:

- z pomocy psychologa – 48 osób/144 godz.
- z pomocy prawnika – 23 osoby/68 godz.
- z pomocy terapeuty – 19 osób/51 godz.

W 2024 roku przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Zbuczynie działała grupa wsparcia dla osób współuzależnionych i doświadczających przemocy w rodzinie. Ze wsparcia grupy skorzystało 8 osób, w ramach odbytych 50 godzin pomocy. Koszt zadania wyniósł 5 000 zł. W 2023 roku przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Zbuczynie również działała grupa wsparcia dla osób współuzależnionych i doświadczających przemocy w rodzinie, z której pomocy skorzystały 4 osoby. W ramach grupy wypracowano łącznie 14 godzin. Koszt zadania to 1 400 zł. W 2022 roku liczba osób, które skorzystały ze wsparcia wyniósł 9, przy zrealizowaniu 16 godzin wsparcia. Koszt zadania wyniósł 1 440 zł.

W roku 2024 placówki oświatowe z terenu Gminy Zbuczyn realizowały działania profilaktyczne wynikające ze szkolnych programów wychowawczo-profilaktycznych:

1. Organizacja konkursu małych form teatralnych dotyczącej tematyki uzależnienia oraz niewłaściwych zachowań – papieros i kopciuch - dwa oblicza tego samego wroga – dymu pt. „Tlen dla życia”. Do udziału w konkursie zgłosiło się 5 grup (w tym 4 grupy młodzieży szkolnej oraz grupa dorosłych – grupa Senior+). W przedsięwzięciu wzięło udział 40 osób uczestników.

2. Organizacja wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży szkolnej z terenu Gminy Zbuczyn. W ramach działania udzielono 8 organizacjom pozarządowym dotacji w łącznej wysokości 98 150 zł. Z wypoczynku skorzystało 377 dzieci. Liczba warsztatów/zajęć poświęconych promocji zdrowego stylu życia poprzez kształtowanie właściwych nawyków żywieniowych, unikanie używek to 27.

Przeciwdziałanie przemocy domowej

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Przemoc to intencjonalne i celowe działanie człowieka mające na celu kontrolowanie i podporządkowanie drugiej osoby. Pod pojęciem przemocy domowej wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej należy rozumieć: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej (…)".

W 2022 oraz 2024 roku z pomocy CUS z powodu przemocy domowej nie korzystała żadna rodzina, a w roku 2023 – 1 rodzina. Zjawisko przemocy domowej w tym okresie nie stanowiło istotnego udziału w ogólnej liczbie. Dane mogą świadczyć o niskim poziomie zgłaszalności przypadków przemocy lub o rzeczywistym ograniczeniu tego zjawiska, co wymaga dalszej analizy np. jakościowej.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2022-2026 został uchwalony uchwałą Nr LII/474/2022 Rady Gminy Zbuczyn z dnia 29 marca 2022 roku. Koordynowanie i monitorowanie Programu powierzono Gminnemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Zbuczynie. Podstawowym celem programu była zmiana zachowań i postaw ofiar przemocy oraz zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy dla rodzin, w których stosowana jest przemoc. Nadrzędnym celem realizowanego Programu było podejmowanie działań profilaktycznych, ograniczenie problemu przemocy w rodzinie i skutków jej stosowania. Adresatami programu są:

1) rodziny i osoby dotknięte bezpośrednio zjawiskiem przemocy,
2) osoby stosujące przemoc,
3) rodziny i osoby zagrożone zjawiskiem przemocy,

4) przedstawiciele instytucji i służb pracujących z osobami i rodzinami zagrożonymi bądź dotkniętymi przemocą.

Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępujących z innymi problemami funkcjonowania rodziny. W celu rozwiązania problemu przemocy istnieje potrzeba podejmowania interwencji socjalnej i psychologicznej niezależnie od możliwości wdrożenia czynności prawnych. Działaniami mającymi na celu przeciwdziałanie przemocy domowej w Gminie Zbuczyn zajmuje się Zespół Interdyscyplinarny, którego celem funkcjonowania jest skoordynowanie wszystkich działań instytucji i organów zaangażowanych w niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałanie przemocy domowej. Zespół Interdyscyplinarny funkcjonujący w 2024 roku został powołany Zarządzeniem Nr 76/2023 Wójta Gminy Zbuczyn z dnia 14 września 2023 roku.

Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ma na celu kompleksową pomoc osobom i rodzinom zagrożonym przemocą domową. W skład Zespołu w 2024 roku wchodzili przedstawiciele instytucji: Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zbuczynie, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Komisariatu Policji w Mordach, przedstawiciele placówek oświatowych, ochrony zdrowia, zawodowi kuratorzy sądowi z pionu rodzinnego oraz karnego, przedstawiciele organizacji pozarządowych. Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Zbuczyn liczy 11 osób.

W celu bezpośredniej pracy z rodzinami, w których dochodzi do zachowań przemocowych, w ramach Zespołu powoływane są grupy diagnostyczno-pomocowe (wcześniej grupy robocze). W roku 2024 odbyło się 21 spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego. i funkcjonowało 18 powołanych grup diagnostyczno-pomocowych (zależne od terenu działania pracownika socjalnego). Odbyło się 69 spotkań grup diagnostyczno-pomocowych.

Działaniami Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych objętych było 28 rodzin. Wobec tych rodzin podejmowano następujące działania: diagnozowano sytuację i potrzeby osoby/rodziny, udzielano kompleksowych informacji o możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej – w stosunku do osób doświadczających przemocy, świadczono pracę socjalną, w tym pracownicy socjalni i dzielnicowi odbywali cykliczne wizyty w środowisku monitorujące sytuację rodziny. Wobec osób podejrzanych o stosowanie przemocy domowej podejmowano następujące działania: informowano o konsekwencjach prawnych stosowania przemocy domowej, przeprowadzono rozmowy dyscyplinujące, sugerowano skorzystanie z poradnictwa

specjalistycznego (m.in. psycholog, terapeuta), kierowano do udziału w zajęciach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc, przeprowadzano cykliczne monitorujące wizyty w środowisku. W roku 2024 w ramach działań Zespołu Interdyscyplinarnego złożono do Prokuratury Rejonowej 3 zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

W 2024 roku przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Zbuczynie działał Punkt Konsultacyjno-Interwencyjny w ramach, którego pomocy udzielał prawnik, psycholog oraz terapeuta. Z takiej formy pomocy skorzystały 23 osoby z rodzin z problemem przemocy domowej.

Ponadto osobom z rodzin z problemem przemocy domowej proponowane były formy wsparcia świadczone w ramach współpracy przez Ośrodek Pomocy Pokrzywdzonym Przestępstwem w Siedlcach oraz Powiatową Poradnię Pedagogiczno-Psychologiczną w Stoku Lackim, gdzie mogły one uzyskać specjalistyczne psychologiczne, psychiatryczne, prawne, terapeutyczne wsparcie mające na celu poprawę funkcjonowania rodziny.

Kolejną analizowaną kwestią są dostępne dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych. Zarówno liczba spotkań Zespołu jak i liczba powołanych grup diagnostyczno-pomocowych wzrosła w latach 2022-2024. Szczegółowe dane przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 37. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego	4	10	21
liczba powołanych grup diagnostyczno-pomocowych	3	7	18

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie i działalności Zespołu Interdyscyplinarnego na rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za rok 2022, 2023 i 2024.

Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty" i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą domową. Procedura „Niebieskie Karty" obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy domowej. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskie Karty" w oparciu o zasadę współpracy

i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego.

Na przestrzeni lat 2023-2024 dostrzec można stałą liczbę wszczętych procedur NK, która oscylowała między 18 w 2022 roku i 2023 roku, a 19 w 2024 roku. liczbę rodzin objętych procedurą wyniosła 27 w 2022 roku, 2 w 2023 roku oraz 28 w 2024 roku.

Tabela 38. Dane statystyczne dotyczące wszczętych procedur „Niebieskie Karty" w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba wszczętych procedur NK	18	18	19
liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty"	27	25	28

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie i działalności Zespołu Interdyscyplinarnego na rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za rok 2022, 2023 i 2024.

W 2022 roku zakończono 18 procedur NK, w tym 13 na skutek ustania przemocy domowej i 5 z uwagi na brak zasadności podejmowania działań. W 2023 roku zakończono łącznie 19 procedur NK, w tym 12 na skutek ustania przemocy domowej, a 7 z uwagi na brak zasadności podejmowania działań. W kolejnym roku zakończono łącznie również 19 procedur NK w tym 15 na skutek ustania przemocy domowej. Szczegółowe informacje znajdują się w następnej tabeli.

Tabela 39. Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty" w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba zakończonych procedur NK, w tym:	18	19	19
na skutek ustania przemocy domowej	13	12	15
z uwagi na brak zasadności podejmowania działań	5	7	4

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie i działalności Zespołu Interdyscyplinarnego na rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za rok 2022, 2023 i 2024.

W 2024 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej rozpowszechniał ulotki, broszury edukacyjne o tematyce profilaktycznej oraz dotyczącej problemu przemocy. Świadczone były usługi dla osób współuzależnionych i doznających przemocy w rodzinie, w ramach których odbywały się cykliczne spotkania grupy wsparcia dla osób współuzależnionych i doświadczających przemocy, w których uczestniczyło 8 osób z rodzin z problemem przemocy i współuzależnionych. Spotkania prowadzone były przez specjalistę w obszarze przeciwdziałania przemocy. Podczas pracy uwzględniono tematy, takie jak: podnoszenie umiejętności organizacji codziennych zajęć i ich delegowanie, empatyczna komunikacja,

porozumienie bez przemocy, trening rozpoznawania, nazywania i wyrażania uczuć i potrzeb, wygospodarowanie własnej przestrzeni dla wypoczynku i rozwoju.

Osoby podejrzane o stosowanie przemocy w rodzinie kierowane były do specjalistycznego poradnictwa z zakresu przemocy. Uczestnictwo osoby stosującej przemoc w rodzinie w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jest dobrowolna. W roku 2024 Zespół Interdyscyplinarny zaproponował uczestnictwo w tej formie wsparcia 4 osobom. Pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego uczestniczyli w licznych szkoleniach i konferencjach o tematyce profilaktyki uzależnień, metod pracy z osobami z rodzin z problemem przemocy domowej, uzależnień, zachowań ryzykownych.

Zostało zorganizowane szkolenie dla służb pomocowych m.in. gminnego ośrodka pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, zespołu interdyscyplinarnego, policji, placówek oświatowych, kuratorów sądowych, pracowników środowiskowego domu samopomocy pn. „Bezpieczeństwo na stanowisku pracy z podstawowym kursem samoobrony. Postępowanie z agresywnym klientem”. Ze szkolenia skorzystało 12 osób.

Aktywność i integracja społeczna seniorów

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Proces starzenia się społeczeństwa to wyzwanie wymagające szczególnej uwagi w planowaniu działań społecznych. Seniorzy stanowią ważną część wspólnoty, a ich potrzeby i oczekiwania zasługują na priorytetowe miejsce w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Wspieranie aktywności osób starszych, tworzenie przestrzeni do integracji międzypokoleniowej oraz budowanie oferty, która odpowiada ich zainteresowaniom i potencjałowi, to kluczowe elementy skutecznej polityki społecznej. Dążenie do zwiększenia jakości życia seniorów nie tylko poprawia ich dobrostan, ale także wzmacnia spójność społeczną.

Na przestrzeni ostatnich lat można zauważyć, że procentowy udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle populacji Gminy Zbuczyn wykazuje tendencje wzrostowe: w 2022 roku było to 19,2%, w 2023 roku – 19,5%, z kolei w 2024 roku – 20,2%.

W 2024 roku z pomocy społecznej korzystały 32 osoby w wieku poprodukcyjnym, z czego 24 stanowiły kobiety, a 8 – mężczyźni. Na przestrzeni lat 2022-2024 liczba kobiet w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej była większa niż liczba mężczyzn. Szczegółowe dane przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 53. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2022-2024

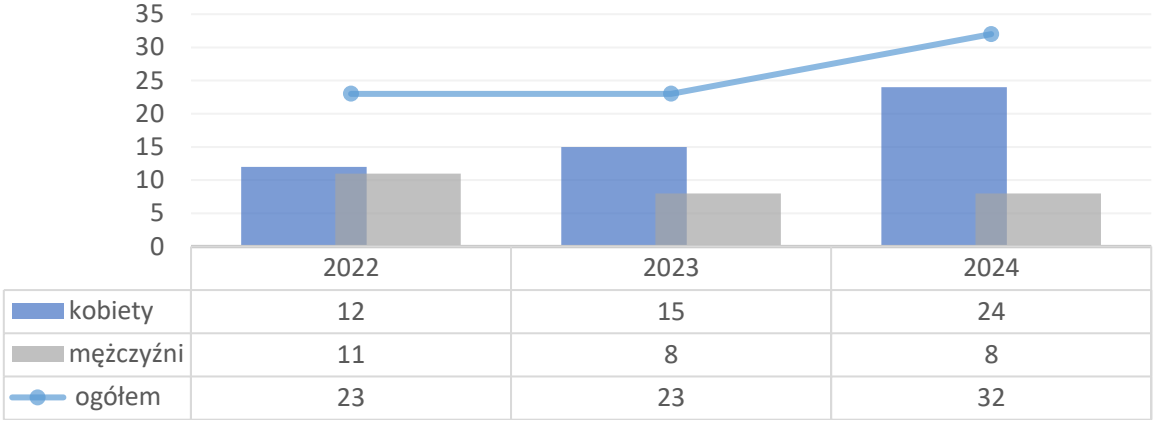

	2022	2023	2024
kobiety	12	15	24
mężczyźni	11	8	8
ogółem	23	23	32

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2022-2024

Osoba, która ukończyła 75 rok życia, jest uprawniona do zasiłku pielęgnacyjnego bez potrzeby weryfikowania jej stanu zdrowia w drodze badania lekarza orzecznika ZUS, jak ma to miejsce wobec pozostałej grupy uprawnionych. Na przestrzeni analizowanych lat widoczna jest stała liczba świadczeń dotyczących zasiłku pielęgnacyjnego dla osoby powyżej 75 roku życia: wydano po 12 świadczeń każdego roku.

Wykres 54. Liczba świadczeń zasiłku pielęgnacyjnego dla osoby, która ukończyła 75 lat na przestrzeni lat 2022-2024

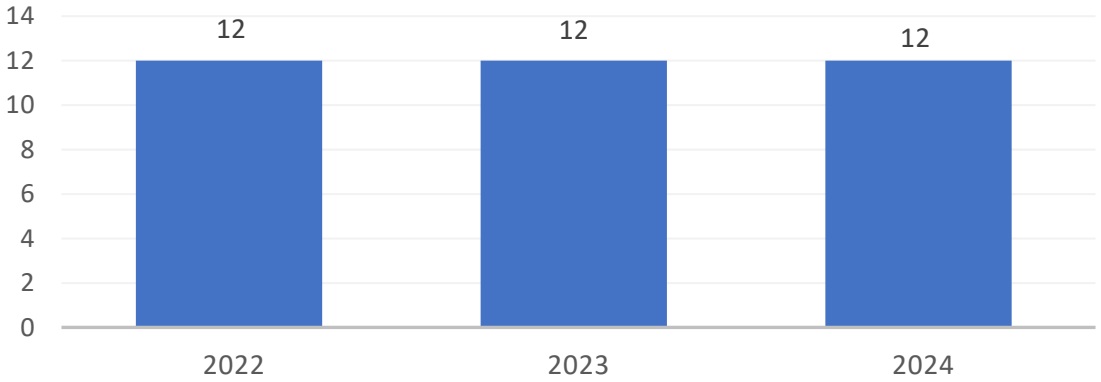

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2022-2034

Kluczowym zasobem w zakresie wsparcia seniorów są domy pomocy społecznej, świadczące usługi opiekuńcze, bytowe, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku,

choroby, niepełnosprawności i nie są zdolne do samodzielnej egzystencji. Kierowanie do DPS i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca w Domu jest zadaniem własnym Gminy o charakterze obowiązkowym. Opłatę za pobyt w DPS ponosi sam mieszkaniec, jednak nie więcej niż 70% swojego dochodu. Jeżeli nie pokrywa on opłaty w całości, różnicę ponoszą małżonek, zstępni przed wstępnymi, a w przypadku, gdy ich dochody nie przekraczają 300% kryterium dochodowego, koszty ponosi gmina. W latach 2022-2024 liczba mieszkańców, za których pobyt w DPS odpłatność ponosiła Gmina uległa spadkowi: w roku 2022 było to 9 osób, w roku 2023 i 2024 było to po 7 osób. Tendencje wzrostowe z kolei widoczne są w przypadku przeznaczanej na ten cel kwoty. Szczegółowe dane przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 40. Odpłatność Gminy za pobyt w domu pomocy społecznej na przestrzeni lat 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
liczba osób przebywających w DPS	9	7	7
kwota świadczeń (w zł)	245 538	277 726	289 146

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

Dzienny Dom Senior+ w Zbuczynie, ul. Terespolska 47 funkcjonuje w ramach struktur Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie i realizuje cele i zadania określone w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, wspierając działalność tej placówki. Dom jest placówką pobytu dziennego, przeznaczoną dla osób nieaktywnych zawodowo zamieszkujących teren Gminy Zbuczyn, w wieku 60+. Ośrodek posiada 16 miejsc dziennego pobytu, w roku 2024 wsparciem ze strony placówki zostało objętych 17 seniorów z terenu Gminy Zbuczyn.

Placówka zapewnia w szczególności usługi: socjalne, w tym posiłek, edukacyjne, kulturalno-oświatowe, aktywności ruchowej lub kinezyterapii, usprawniające pamięć, sportowo-rekreacyjne, aktywizujące społecznie (w tym wolontariat międzypokoleniowy) oraz terapii zajęciowej. Placówka zatrudnia kierownika Dziennego Domu Senior+ w Zbuczynie – 1 etat, oraz terapeutę zajęciowego/asystenta osoby niepełnosprawnej – 1 etat jak również osoby wykonujące prace na podstawie umowy zlecenie – pielęgniarkę, osobę prowadzącą zajęcia muzyczne oraz fizjoterapeutę.

Celem Dziennego Domu „Senior+" w Zbuczynie jest udzielenie pomocy w czynnościach dnia codziennego, zapewnienie minimum jednego posiłku, w szczególności gorącego, innych usług wspomagających, dostosowanych do potrzeb seniorów oraz poprawa jakości życia

seniorów w Gminie Zbuczyn. Placówka zapewnia 8-godzinną ofertę usług w dniach od poniedziałku do piątku w godzinach od 8:00 – 16:00.

Program „Korpus Wsparcia Seniorów" jest realizowany w Gminie Zbuczyn od 2021 roku, czyli od momentu jego uruchomienia przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej w odpowiedzi na potrzeby osób starszych w czasie pandemii COVID-19. Od tego czasu Gmina corocznie przystępuje do programu, dostosowując jego zakres do lokalnych potrzeb seniorów, zwłaszcza tych samotnych, niesamodzielnych oraz mieszkających na terenach rozproszonych.

Realizatorem programu na poziomie lokalnym jest Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie, który odpowiada za nabór uczestników, organizację wsparcia oraz współpracę z instytucjami partnerskimi. Program jest skierowany do mieszkańców gminy w wieku 60+, którzy wymagają wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, mają problemy z samodzielnym załatwianiem spraw życiowych lub są zagrożeni izolacją społeczną.

Wysokość środków wydatkowanych w 2024 r. na realizację Programu: Moduł I – 54 782 zł z tego 270 zł to koszt szkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy, 54 512 zł są to koszty usług (w tym dotacja to 43 825 zł, a wkład własny to 10 957 zł). Liczba osób objęta wsparciem w ramach programu w 2024 roku to 10 (w okresie czerwiec – grudzień 2024 roku świadczono usługi opiekuńcze w formie usług sąsiedzkich). W ramach Modułu II wysokość wydatkowanych środków to 7 416,90 zł, z czego dotacja to – 4 492 zł, a wkład własny – 2 924,90 zł. W ramach wydatków zakupiono usługę systemu polegającej na sprawowaniu całodobowej opieki na odległość nad seniorami przez centrum monitoringu (41 abonamenty). Liczba osób objęta wsparciem w ramach programu w 2024 roku to 41 (w tym 25 osób samotnych i 16 osób mieszkających z bliskimi, które nie są w stanie zapewnić im wystarczającego wsparcia). Liczba zgłoszeń do dyspozytora przy użyciu opaski bezpieczeństwa wyniosła 30. Zgłoszenia zakończyły się udzieleniem wsparcia przez telefon, prośbą o interwencję kogoś z otoczenia.

Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej i zawodowej to istotny element budowania spójnej i aktywnej społeczności lokalnej. Tworzenie warunków do podjęcia pracy, rozwijanie kompetencji zawodowych oraz działania integrujące osoby zagrożone marginalizacją przyczyniają się do wzmacniania ich niezależności i poprawy jakości życia. W rozdziale tym omówiono działania podejmowane na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców, które nie tylko pomagają przezwyciężyć trudności indywidualne, ale również wzmacniają rozwój gospodarczy i społeczny samorządu.

W 2024 roku wsparcia z powodu bezrobocia udzielono 17 rodzinom korzystającym z pomocy społecznej, w 2023 roku – 26 z kolei w 2022 roku było to 21 rodzin. Wskaźnik udziału rodzin z problemem bezrobocia wśród wszystkich korzystających z pomocy społecznej co roku spadał z 14,0% w 2022 roku do 9,3% w 2024 roku. Szczegółowe dane znajdują się w poniższej tabeli.

Wykres 55. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2022-2024 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

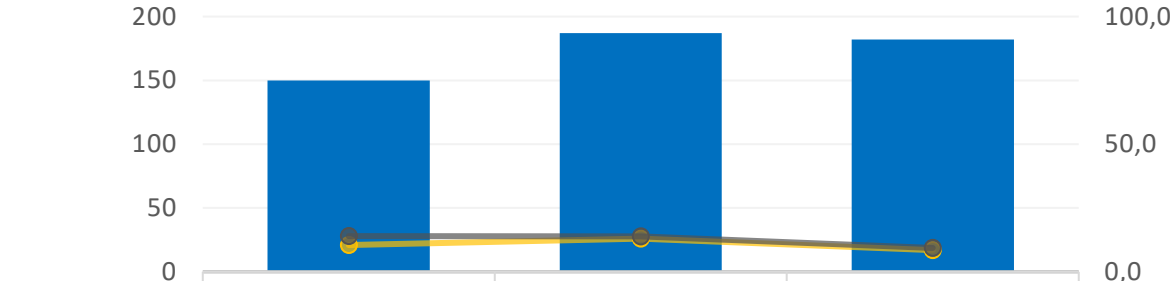

	2022	2023	2024
ogółem	150	187	182
bezrobocie	21	26	17
udział (%)	14,0	13,9	9,3

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej obliczany jest jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem. Na przestrzeni lat odnotowano wahania wartości: w 2022 roku było to 13,0%, w 2023 roku – 16,0% z kolei w 2024 roku odnotowano spadek do 8,0%.

Wykres 56. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni lat 2022-2024

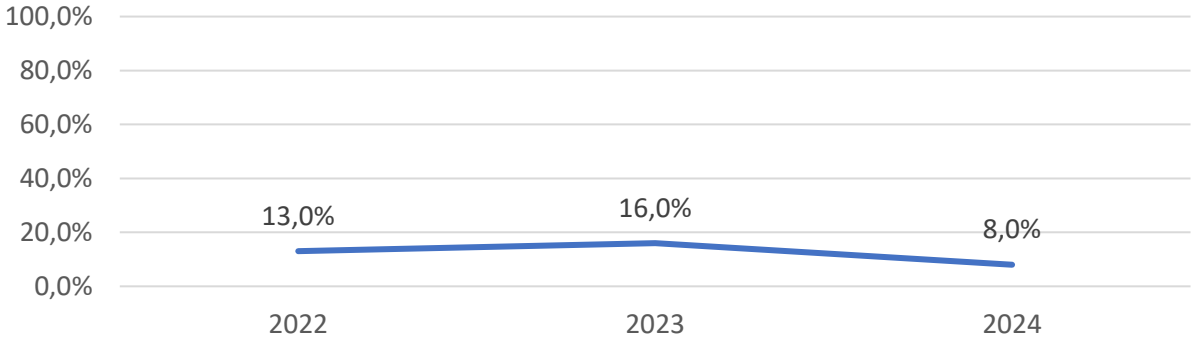

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 rok

Na koniec 2024 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Siedlcach zarejestrowanych było łącznie 145 mieszkańców Gminy Zbuczyn, z czego 64 stanowiły kobiety, a 81 – mężczyźni. Niewielki spadek liczby osób zarejestrowanych w PUP widoczny jest w okresie 2022-2023, kiedy to liczba bezrobotnych spadła ze 139 na 138 osób. Szczegółowe dane przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 57. Mieszkańcy Gminy Zbuczyn zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2022-2024

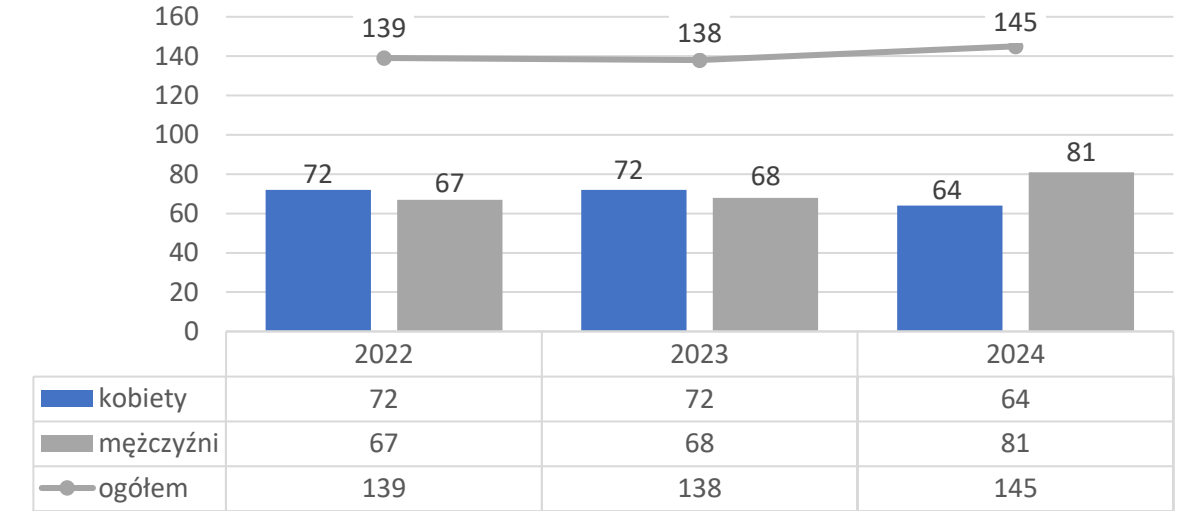

	2022	2023	2024
kobiety	72	72	64
mężczyźni	67	68	81
ogółem	139	138	145

Źródło: https://bdl.stat.gov.pl/

Rozpatrując kwestię liczby bezrobotnych osób z podziałem na grupę wiekową można zauważyć, że w omawianym okresie udział osób do 25 roku życia w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy wykazywał tendencje spadkowe z 17,3% w roku 2022 na 15,2% w roku 2023, a różnica wynosiła 2,1 pp. Następnie z roku 2023 na rok 2024 udział ten był stabilny i zatrzymał się na poziomie z roku 2023. Wahania widoczne są w przypadku mieszkańców do 30 roku życia: w roku 2022 było to 32,4%, w 2023 roku –

34,8%, a w 2024 roku – 31,0%. W 2022 roku osoby powyżej 50 roku życia stanowiły 23,8% wszystkich osób objętych analizą. W 2023 roku liczba osób w tej kategorii wiekowej spadła o 1. W 2024 roku odnotowano wzrost— liczba osób powyżej 50 roku życia zwiększyła się do 43, a ich udział procentowy wzrósł do 29,7%. Szczegółowe dane przestawia następna tabela.

Tabela 41. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Gminy Zbuczyn w podziale na wiek oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w latach 2022-2024

kategoria wiekowa	31 grudnia 2022		31 grudnia 2023		31 grudnia 2024	
	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
do 25 roku życia	24	17,3	21	15,2	22	15,2
do 30 roku życia	45	32,4	48	34,8	45	31,0
powyżej 50 roku życia	33	23,8	32	23,2	43	29,7

Źródło: https://bdl.stat.gov.pl/

Długotrwałe bezrobocie odnosi się do sytuacji, w której osoba pozostaje zarejestrowana jako bezrobotna przez ponad 12 miesięcy w ciągu ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Zjawisko to stanowi poważne wyzwanie dla rynku pracy, gdyż często wskazuje na brak możliwości lub chęci podjęcia zatrudnienia przez bezrobotnych, a w niektórych przypadkach może być związane z osiąganiem dochodów z nieformalnych źródeł. Długotrwałe pozostawanie bez pracy nie tylko ogranicza rozwój zawodowy jednostki, ale również obciąża systemy wsparcia społecznego i wpływa na integrację społeczną. W związku z tym istotne jest podejmowanie kompleksowych działań aktywizacyjnych, uwzględniających indywidualne potrzeby i potencjał osób dotkniętych tym problemem.

Kolejna tabela przedstawia liczbę długotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP, w porównaniu do danych z powiatu siedleckiego. Gmina na przestrzeni tych lat odnotowała lekkie wahania liczby osób długotrwale bezrobotnych: najpierw wzrost (z 69 w 2022 roku do 75 w 2023 roku), a potem spadek (74 w 2024 roku). Udział tej grupy wśród wszystkich zarejestrowanych ulegał spadkowi: z 45,5% w 2022 roku do 43,8% w 2023 roku, a następnie w 2024 roku do 41,0%. W skali powiatu liczba długotrwale bezrobotnych spadła (z 613 w 2022 roku do 561 w 2023 roku i 528 w 2024). Szczegółowe dane widoczne są w kolejnej tabeli.

Tabela 42. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy Zbuczyn oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP w porównaniu do Powiatu na przestrzeni lat 2022-2024

wyszczególnienie		31 grudnia 2022	31 grudnia 2023	31 grudnia 2024
Powiat	liczba długotrwale bezrobotnych	613	561	528
	udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych (%)	45,5	43,8	41,0
Gmina	liczba długotrwale bezrobotnych	69	75	74
	udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych (%)	49,6	54,3	51,0

Źródło: https://bdl.stat.gov.pl/

Aktualnie CUS w Zbuczynie (dawniej GOPS) to kluczowy zasób dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym: tu rozpoczyna się diagnoza, plan wsparcia i łączenie świadczeń z aktywną integracją (kursy, doradztwo, staże finansowane m.in. z FEW 2021-2027). CUS prowadzi pracę socjalną, usługi opiekuńcze, asystenturę rodziny i projekty aktywizujące, a następnie koordynuje ścieżkę wejścia na rynek pracy we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Siedlcach (pośrednictwo, szkolenia, staże, dotacje), PCPR (instrumenty PFRON dla osób z niepełnosprawnościami) i lokalnymi instytucjami (szkoły, GOK, NGO). Dzięki temu jedna instytucja spina w całość pomoc socjalną, wsparcie usługowe i narzędzia rynku pracy, prowadząc mieszkańca „krok po kroku" od kryzysu do samodzielności.

W ramach zawartego Porozumienia pomiędzy Wójtem Gminy Zbuczyn a Prezydentem Miasta Siedlce, w imieniu którego działa Dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy zostały zorganizowane prace społecznie użyteczne dla 4 osób bezrobotnych w okresie od miesiąca marca do listopada 2024 roku. Osoby świadczyły prace porządkowe. Zrealizowano 1 400 godzin prac społecznie użytecznych. Koszt prac społecznie użytecznych w 2024 roku wyniósł 16 505,40 zł (środki gminy). Zgodnie z zawartym Porozumieniem refundacja ze środków Funduszu Pracy kwot wypłaconych świadczeń pieniężnych za wykonywane prace społecznie użyteczne wyniosły 60% minimalnej kwoty świadczenia przysługującej bezrobotnemu.

Udział mieszkańców Gminy Zbuczyn w projekcie realizowanym przez Centrum Integracji Społecznej w Siedlcach ul. Budowlana 1 współfinansowanym ze środków Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. W ramach projektu osoby przez okres 6 miesięczny korzystali z oferty CIS. Uczestnicy zostali objęci aktywizacją zawodową poprzez udział w sekcjach zawodowych tj. ślusarz-spawacz, remontowo-porządkowej, krawiecko-szwalniczej, florystyczno-ogrodniczej, opiekuna osób starszych, gastronomicznej oraz administracyjno-

biurowej. Uczestnicy zostali objęci kompleksowym wsparciem w oparciu o Indywidualny Program Zatrudnienia Socjalnego, który określa sposób współpracy pomiędzy Uczestnikiem a CIS, zapewnia on całkowicie zindywidualizowane podejście do każdego uczestnika, jego predyspozycji psychofizycznych i zawodowych, a tym samym stanowi podstawę do skutecznej reintegracji społeczno-zawodowej. W ramach Programu zostały zastosowane m. in:

- diagnoza potrzeb każdego uczestnika (ankieta potrzeb, kwestionariusz preferencji i zainteresowań zawodowych, wywiad pracownika socjalnego, opinia instruktora zawodu oraz diagnostyczne testy psychologiczne);
- wsparcie finansowe w postaci świadczenia integracyjnego
- pokrycie kosztów dojazdu do CIS;
- wsparcie: pracownika socjalnego, psychologa, pedagoga, prawnika, doradcy zawodowego, instruktora zawodu itp.;
- trening umiejętności społecznych, aktywnego poszukiwania pracy i autoprezentacji;
- wsparcie zawodowe;
- wsparcie w postaci posiłku oraz możliwość korzystania z programu Spiżarnia Caritas.

Wsparcie osób z problemem ubóstwa

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Ubóstwo to złożony problem społeczny, który wykracza poza brak wystarczających środków finansowych. Jest to zjawisko prowadzące do wykluczenia społecznego, ograniczenia dostępu do edukacji, ochrony zdrowia czy możliwości rozwoju zawodowego. Ubóstwo nie tylko dotyka poszczególnych osób, ale także wpływa negatywnie na całe społeczności, pogłębiając różnice społeczne i gospodarcze. Analiza poziomu ubóstwa w Gminie Zbuczyn została przeprowadzona w oparciu o dostępne dane statystyczne dotyczące liczby osób korzystających z pomocy społecznej oraz przyznanych świadczeń. Zgromadzone informacje pozwoliły na kompleksowe zbadanie aktualnej sytuacji, a także na ocenę dynamiki zmian w tym obszarze na przestrzeni ostatnich lat.

W 2022 roku w Gminie wystąpiła konieczność udzielenia pomocy i wsparcia CUS z powodu ubóstwa w przypadku 51 spośród 150 rodzin objętych wsparciem z pomocy społecznej, w wyniku czego ich udział kształtował się na poziomie 34,0% wśród wszystkich rodzin korzystających z pomocy. W 2023 roku liczba rodzin będących beneficjentami CUS z powodu ubóstwa wyniosła 58, a w 2024 liczba ta spadła do 50. Udział procentowy rodzin

korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa w ogóle korzystających z pomocy społecznej na przestrzeni lat 2022-2024 uległ spadkowi. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia kolejny wykres.

Wykres 58. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2022-2024 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

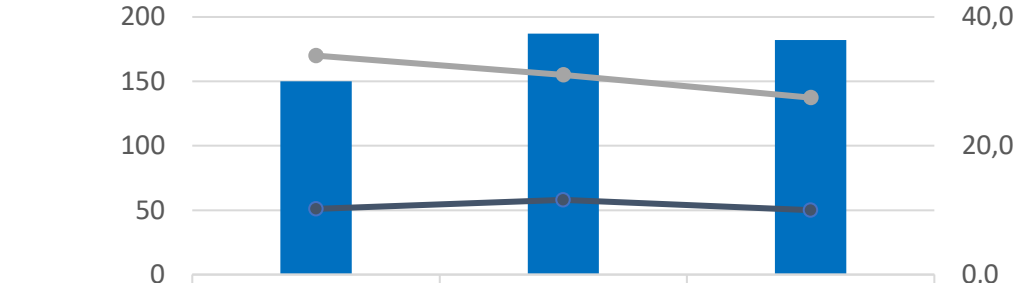

	2022	2023	2024
ogółem	150	187	182
ubóstwo	51	58	50
udział (%)	34,0	31,0	27,5

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

Liczba osób otrzymujących zasiłek stały w 2022 roku to 20 osób, z kolei w latach 2023-2024 było to kolejno 22 i 23 osoby. Kwota przeznaczona na ten rodzaj zasiłku ulegała wahaniom, wynosząc odpowiednio 149 522 zł w 2022 roku, 155 150 zł w 2023 roku i 228 577 zł w 2024 roku. Zasiłek okresowy w 2022 roku przyznano 11 osobom, w 2023 roku 13 osobom, a w 2024 roku 14 osobom. Z zasiłków celowych w 2022 roku korzystało 41 osób, w 2023 roku – 38, a w 2024 roku – 19 mieszkańców Gminy.

Tabela 43. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2022-2024

rodzaj zasiłku	2022		2023		2024	
	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń
zasiłek stały	20	149 522	22	155 150	23	228 577
zasiłek okresowy	11	17 052	13	17 732	14	17 666
zasiłek celowy	41	14 879	38	19 187	19	6 748

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024rok

W 2024 roku w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Zbuczynie realizowano program Posiłek w szkole i w domu" na lata 2024-2028. W ramach Programu podejmowane były działania dotyczące w szczególności zapewnienia pomocy w zakresie dożywiania: dzieciom do 7 roku życia, uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej oraz osobom

i rodzinom znajdującym się w trudnych sytuacjach, które zgodnie z ustawą o pomocy społecznej są uprawnione do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej (art. 7 ww. ustawy). Pomoc udzielana była w formie gorącego posiłku. W zakresie dożywiania pomoc przyznawano nieodpłatnie osobom i rodzinom, jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej lub dochód na osobę w rodzinie nie przekraczał 200% kryterium dochodowego odpowiednio na osobę samotnie gospodarującą. Na realizację tego zadania w okresie od stycznia do grudnia 2024 roku wydatkowano kwotę 215 204 zł, z czego otrzymał dotację w wysokości 161 464 zł, a pozostała kwota 53 740 zł stanowiła środki Gminy. Programem zostało objętych:

- 145 osób z dożywiania w formie posiłku (139 dzieci i 6 osób dorosłych) na łączną kwotę 201 286 zł (46 631 zł środki Gminy, 154 655 zł – dotacja),
- 13 dzieci z tzw. wniosku dyrektora szkoły lub przedszkola. Koszt – 13 918 zł (7 109 zł środki Gminy, 6 809 zł – dotacja).

Na terenie Gminy Zbuczyn wszystkie placówki oświatowe prowadzą dożywianie dzieci, ponadto z posiłków korzystają dzieci uczące się i przebywające w innych placówkach oświatowych i wychowawczych poza terenem Gminy. Posiłki wydawane osobom korzystającym z tej formy pomocy mają charakter pełnego obiadu.

Na przestrzeni omawianych lat dostrzegalny jest spadek liczby osób otrzymujących świadczenia pieniężne z 61 w 2022 roku do 52 w 2024 roku. W okresie 2022-2024 dostrzegalny jest natomiast wzrost liczby przyznanych świadczeń niepieniężnych (ze 161 świadczeń w 2022 do 180 w 2024), z czego większość były dla dzieci (131 w 2022 roku, 149 w 2023 roku oraz 139 w 2024 roku).

Tabela 44. Liczba osób korzystających ze świadczenia niepieniężnego i pieniężnego przyznanego w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu" w latach 2022-2024

wyszczególnienie	2022	2023	2024
świadczenie pieniężne	61	58	52
świadczenie niepieniężne:	161	179	180
w tym dzieci	131	149	139

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok

Osoby uzyskujące niskie dochody lub pozbawione dochodów mają możliwość ubiegania się o dofinansowanie do wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. Według danych żadne gospodarstwo domowe nie skorzystało z dodatku mieszkaniowego. W 2024 r poniesiono natomiast wydatki na bon energetyczny i wyniosły one 332 701 zł.

Gmina Zbuczyn realizuje Programu Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus – Podprogram 2023. Wydano żywność dla 247 osób (15 208,41 kg), a wartość przekazanej żywności – 92 331,80 zł. Żywność wydawana była przez Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Rejonowy w Siedlcach w ramach wsparcia realizacji zadania publicznego z zakresu pomocy społecznej oraz rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Wsparcie Gminy Zbuczyn obejmowało realizację zadania publicznego z zakresu pomocy społecznej oraz rehabilitacji osób niepełnosprawnych obejmującego organizację i prowadzenie punktu wydawania:

- żywności dla najuboższych mieszkańców Gminy Zbuczyn w tym wydawanie artykułów spożywczych,
- sprzętu gospodarstwa domowego, odzieży, obuwia dla najuboższych mieszkańców gminy Zbuczyn,
- sprzętu rehabilitacyjnego dla osób niepełnosprawnych.

Ponadto PKPS przekazał żywność od krajowych producentów o wartości 7 937,76 zł (464,16 kg). W ramach bezpłatnej wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i przedmiotów ortopedycznych dla osób niepełnosprawnych PKPS w Siedlcach wypożyczył bezpłatnie sprzęt rehabilitacyjny. Z tej formy pomocy skorzystało 12 osób niepełnosprawnych. Wartość wypożyczonego sprzętu wyniosła 23 887 zł. W ramach zadania 11 osobom przekazano dary rzeczowe – ubrania, zabawki o wartości 600 zł oraz przekazano do Gminnego Przedszkola w Zbuczynie książeczki o wartości 344 zł. Wydatkowana kwota na ten cel wyniosła 27 500 zł (środki Gminy).

Gmina wraz z Parafiami w Krzesku – Majątku, Dziewulach i w Zbuczynie organizuje zbiórki żywności i dystrybuuje je dla osób potrzebujących wsparcia (talony, paczki żywnościowe). Z tej formy pomocy skorzystało w 2024 roku 38 osób. Gmina Zbuczyn współpracuje także z Caritas Diecezji Siedleckiej w zakresie w zakresie realizacji Programu Karta „Na codzienne zakupy”. Jest to program Caritas Polska realizowany w partnerstwie z Fundacją Biedronki. Program ma na celu wymierną, całoroczną pomoc seniorom w wieku 60+: samotnym, potrzebującym wsparcia materialnego, dotkniętym wykluczeniem socjalnym i społecznym. Potrzebujący otrzymali wsparcie finansowe w wysokości 200 zł miesięcznie na karcie przedpłaconej. Karta służyła do płatności za zakupy w sieci sklepów Biedronka. Seniorzy sami decydowali, na jakie produkty chcą przeznaczyć fundusze. Wsparciem zostały objęte 2 osoby.

Zdrowie psychiczne

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), zdrowie psychiczne to stan dobrego samopoczucia, który umożliwia radzenie sobie ze stresem, rozwijanie umiejętności, naukę, pracę i aktywny udział w społeczności. Jest kluczowym elementem zdrowia i dobrego funkcjonowania, stanowiąc podstawę podejmowania decyzji, budowania relacji i kształtowania świata, w którym żyjemy. To fundamentalne prawo człowieka, istotne dla rozwoju osobistego i społecznego[19]. Zdrowie psychiczne stanowi jeden z kluczowych filarów dobrostanu mieszkańców. Wspieranie zdrowia psychicznego oraz przeciwdziałanie problemom z nim związanym to wyzwania, które wymagają kompleksowych działań w zakresie profilaktyki, edukacji i dostępu do odpowiednich form wsparcia. Celem podejmowanych inicjatyw jest nie tylko poprawa jakości życia mieszkańców, ale również budowanie świadomości społecznej w zakresie znaczenia zdrowia psychicznego oraz rozwijanie lokalnych zasobów, które mogą skutecznie wspierać osoby w kryzysie.

Jedną z form wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego są specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi to forma pomocy środowiskowej przyznawanej decyzją ośrodka pomocy społecznej, która ma umożliwić osobie z rozpoznanymi zaburzeniami funkcjonowanie w domu i społeczności bez konieczności instytucjonalizacji. Ich podstawę prawną stanowi ustawa o pomocy społecznej (w części dotyczącej usług opiekuńczych i specjalistycznych) oraz rozporządzenie wykonawcze określające katalog świadczeń, kwalifikacje realizatorów i sposób organizacji. Adresatami są osoby, u których stwierdzono zaburzenia psychiczne w rozumieniu ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (m.in. choroby psychiczne, niepełnosprawność intelektualna, inne przewlekłe zaburzenia), a celem jest podtrzymanie lub odzyskanie zdolności do samodzielnego życia i zapobieganie nawrotom kryzysów. Mogą one polegać na: usprawnieniu do funkcjonowania w społeczeństwie, pielęgnacji, rehabilitacji fizycznej, terapii psychologicznej i pedagogicznej, wsparciu edukacyjnym, pomocy mieszkaniowej. W 2022 roku ze specjalistycznych usług opiekuńczych skorzystało w Gminie 7 osób, w roku 2023 – 8 osób i w 2024 roku 11 osób. Zadaniem zleconym do realizacji przez Gminę jest świadczenie

[19] Mental health, 2022, online: https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response [dostęp: 08.12.2025]

specjalistycznych usług opiekuńczych u osób z zaburzeniami psychicznymi. Zrealizowano 1 784 godziny specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Wydatkowano na pokrycie kosztów świadczonych usług kwotę 99 243 zł (dotacja).

W Gminie Zbuczyn realizowano projekt Ośrodek Wspierania Rodzin - edycja 2024 w ramach Programu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Od zależności ku samodzielności". Wydatki wyniosły 98 398,76 zł, w tym środki Gminy stanowiły 19 679,75 zł, a dotacja 78 719,01 zł. W ramach projektu wsparciem objęto 20 dzieci z zaburzeniami psychicznymi i ich rodziny. W ramach projektu oferowano:

- wsparcie rodzin z osobą z zaburzeniami psychicznymi – mające na celu umożliwienie dostępu dla rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi do różnych usług.
- samopomoc.
- umożliwienie osobom z zaburzeniami psychicznymi zdobywania kompetencji niezbędnych do samodzielnego życia – ma na celu rozwój umiejętności, które przyczyniają się do uzyskania możliwości jak najpełniejszej samodzielności w codziennym funkcjonowaniu osób z zaburzeniami psychicznymi.
- integrację i innowacyjność – inicjowanie i wdrażanie nowych form wsparcia środowiskowego dla osób z zaburzeniami psychicznymi przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbuczynie.

Część programowa

Programowa część Strategii obejmuje takie elementy jak: **misja i wizja**, dotyczące rozwiązywania problemów społecznych, **wyznaczenie celów strategicznych i operacyjnych, planowane działania, oczekiwane rezultaty, system aktualizacji oraz zasady monitorowania i ewaluacji**. W jej skład wchodzą także ramy finansowe oraz regulacje dotyczące realizacji dokumentu. Podstawą dla prognoz zawartych w tej części była szczegółowa diagnoza społeczna, która umożliwiła ocenę kluczowych uwarunkowań strategicznych. Zgromadzone w ramach analizy dane pozwoliły na wyznaczenie priorytetów działań oraz opracowanie kierunków, które mają na celu skuteczne rozwiązanie zidentyfikowanych problemów społecznych.

Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych

Wizja Strategii służy do opisu obrazu Gminy w relatywnie odległej przyszłości. Przedstawia ona pożądany obraz Gminy w przyszłości, odzwierciedlając aspiracje społeczności i wyznaczając priorytety w podejmowanych działaniach na rzecz integracji, wsparcia oraz poprawy warunków życia wszystkich grup społecznych.

Wizja rozwiązywania problemów społecznych Gminy Zbuczyn została stworzona na podstawie analizy sytuacji społecznej oraz identyfikacji kluczowych obszarów problemowych zawartych w diagnozie. Jej sformułowanie umożliwia wyznaczenie Misji, która określa ogólny cel i wskazuje kierunek działań, jakie Gmina planuje podjąć.

Misja

„Budujemy Gminę Zbuczyn jako miejsce bezpieczne, otwarte i solidarne – takie, w którym rodzina, zdrowie oraz edukacja są fundamentem rozwoju społeczności. Nasze działania kierujemy tam, gdzie wsparcie jest najbardziej potrzebne, wzmacniając samodzielność mieszkańców na każdym etapie życia. Tworzymy system usług społecznych i zdrowotnych oparty na współpracy samorządu, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i sołectw, aby wspólnie kształtować warunki do godnego i aktywnego życia."

Wizja

„Zbuczyn jest Gminą, w której każdy mieszkaniec – niezależnie od wieku – może rozwijać swoje możliwości, korzystając z równego dostępu do edukacji, pracy, usług społecznych i wsparcia zdrowotnego. Tworzymy środowisko sprzyjające aktywnemu życiu seniorów, rozwojowi dzieci i stabilności rodzin. Dzięki dobrze skoordynowanemu systemowi profilaktyki, usług społecznych i aktywizacji zawodowej mieszkańcy zyskują poczucie bezpieczeństwa oraz realną szansę na samodzielność. Korzystając z zasobów przyrodniczych i potencjału lokalnych instytucji, rozwijamy kulturę, rekreację, infrastrukturę i aktywność społeczną tak, aby wysoką jakość życia można było odczuwać w każdym sołectwie.

Źródło: Opracowanie własne

Na podstawie przeprowadzonej analizy poszczególnych obszarów wyznaczono **cele strategiczne**, mające na celu ograniczenie występowania negatywnych zjawisk społecznych. Dla każdego celu opracowano szczegółowe cele operacyjne, którym towarzyszy opis działań niezbędnych do ich osiągnięcia. Wskazano również odpowiedzialne za ich realizację podmioty, partnerów współpracujących, wskaźniki mierzące postęp, planowane rezultaty oraz potencjalne źródła finansowania. Takie podejście ma na celu zapewnienie kompleksowego i skutecznego wdrażania zaplanowanych działań strategicznych

Kierunki rozwiązywania problemów społecznych

Na podstawie przeprowadzonej analizy poszczególnych obszarów wyznaczono cele strategiczne, mające na celu ograniczenie występowania negatywnych zjawisk społecznych. Dla każdego celu opracowano szczegółowe cele operacyjne, którym towarzyszy opis działań niezbędnych do ich osiągnięcia. Wskazano również odpowiedzialne za ich realizację podmioty, partnerów współpracujących, wskaźniki mierzące postęp, planowane rezultaty oraz potencjalne źródła finansowania. Takie podejście ma na celu zapewnienie kompleksowego i skutecznego wdrażania zaplanowanych działań strategicznych.

1	**Systemowe wsparcie rodzin i rozwój zintegrowanych usług społecznych.** Tworzenie środowiska sprzyjającego dobremu wychowaniu dzieci i młodzieży poprzez rozbudowę wsparcia dla rodzin, rozwój usług opiekuńczych, edukacyjnych i środowiskowych oraz wspieranie inicjatyw podejmowanych przez mieszkańców i instytucje lokalne.
2	**Godne, aktywne i bezpieczne życie seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.** Podnoszenie jakości życia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami poprzez poszerzanie dostępu do usług opiekuńczych, zdrowotnych, rehabilitacyjnych i integracyjnych, umożliwiających samodzielne funkcjonowanie i udział w życiu społecznym Gminy.
3	**Spójny system przeciwdziałania uzależnieniom i wsparcia rodzin dotkniętych problemem.** Budowanie zintegrowanej struktury działań edukacyjnych, profilaktycznych, terapeutycznych i reintegracyjnych, obejmującej osoby zmagające się z uzależnieniami i ich bliskich, z aktywnym udziałem społeczności lokalnej.
4	**Skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej i wzmacnianie ochrony osób zagrożonych.** Podnoszenie jakości i dostępności działań interwencyjnych, pomocowych oraz informacyjnych oraz usprawnianie współpracy instytucjonalnej w celu lepszej ochrony osób doświadczających przemocy.
5	**Włączenie społeczne i zawodowe osób zagrożonych wykluczeniem.** Tworzenie warunków sprzyjających aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców pozostających bez pracy lub zagrożonych ubóstwem poprzez rozwój ofert stażowych, szkoleń, programów integracyjnych i wsparcia socjalnego.
6	**Wsparcie zdrowia psychicznego mieszkańców i rozwój usług specjalistycznych** Poszerzanie dostępu do pomocy psychologicznej, terapeutycznej i psychiatrycznej oraz rozwój działań profilaktycznych, wczesnej interwencji i edukacji dotyczącej dobrostanu psychicznego.

Cel strategiczny nr 1

Systemowe wsparcie rodzin i rozwój zintegrowanych usług społecznych.

Tworzenie środowiska sprzyjającego dobremu wychowaniu dzieci i młodzieży poprzez rozbudowę wsparcia dla rodzin, rozwój usług opiekuńczych, edukacyjnych i środowiskowych oraz wspieranie inicjatyw podejmowanych przez mieszkańców i instytucje lokalne.

Cel operacyjny 1: Rozszerzenie dostępu do usług wspierających rodzinę, w tym pracy asystenta rodziny, usług opiekuńczych oraz specjalistycznych form pomocy środowiskowej.				
Działania przewidziane do realizacji	**Rezultaty**	**Wskaźniki realizacji działań**	**Podmioty odpowiedzialne i współpracujące**	**Źródła finansowania**
Rozwój poradnictwa rodzinnego i psychologicznego.	Zwiększenie kompetencji rodzicielskich, ograniczenie liczby rodzin wymagających interwencji CUS, wzrost świadomości mieszkańców o możliwości uzyskania wsparcia na terenie Gminy.	Liczba rodzin objętych poradnictwem. Liczba warsztatów i uczestników warsztatów. Liczba rozpowszechnionych informacji.	UG, CUS, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia, NGO, GKRPA	Budżet Gminy
Inicjowanie utworzenia rodzin wspierających na terenie Gminy.	Wsparcie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze dzięki pomocy rodziny wspierającej.	Liczba podjętych działań w kierunku utworzenia rodzin wspierających. liczba nowych rodzin wspierających.	CUS, UG, NGO	Budżet Gminy

Udzielanie wsparcia rodzinom poprzez pomoc asystenta rodziny.	Poprawa sytuacji rodzin zmagających się z wyzwaniami o charakterze opiekuńczo-wychowawczym.	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.	CUS	Budżet Gminy
Zapewnienie potrzeb bytowych rodzin poprzez udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej.	Poprawa sytuacji rodzin mających trudności opiekuńczo-wychowawcze.	Liczba rodzin korzystających z pomocy materialnej i niematerialnej.	CUS	Budżet Gminy
Organizowanie szkoleń/warsztatów rozwijających kompetencje zawodowe pracowników instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny.	Podniesienie poziomu i jakości usług świadczonych w stosunku do rodzin.	Liczba zorganizowanych warsztatów/szkoleń.	CUS, GKRPA, UG, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Informowanie rodzin o dostępnych formach wsparcia, takich jak poradnictwo rodzinne, psychologiczne i prawne oraz o możliwościach uzyskania pomocy w sytuacjach kryzysowych.	Wzrost świadomości mieszkańców o możliwości uzyskania wsparcia na terenie Gminy.	Liczba rozpowszechnionych informacji.	CUS, UG, GKRPA, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Organizowanie szkoleń/warsztatów rozwijających kompetencje zawodowe pracowników instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny.	Podniesienie poziomu i jakości usług świadczonych w stosunku do rodzin.	Liczba zorganizowanych warsztatów/szkoleń.	CUS, ZI, GKRPA, UG, placówki oświatowe	Budżet Gminy

Rozwój placówki zapewniającej opiekę nad dziećmi do lat 3.	Zapewnienie stabilnego funkcjonowania żłobka/klubu dziecięcego umożliwiającego godzenie życia zawodowego i rodzinnego. Umożliwienie rodzicom podjęcia zatrudnienia oraz pomoc w realizacji codziennych spraw.	Liczba działających placówek opieki nad dziećmi do lat 3.	UG, NGO, podmioty sektora prywatnego	Budżet Gminy Budżet Państwa

Cel operacyjny 2: Tworzenie i wspieranie inicjatyw edukacyjnych i środowiskowych dla dzieci i młodzieży, ukierunkowanych na rozwój kompetencji społecznych, pasji i integracji.				
Działania przewidziane do realizacji	**Rezultaty**	**Wskaźniki realizacji działań**	**Podmioty odpowiedzialne i współpracujące**	**Źródła finansowania**
Rozwój świetlic i klubów sportowych.	Lepsze warunki rozwoju młodzieży, większe zaangażowanie w sport i kulturę.	Liczba uczestników zajęć pozalekcyjnych. Liczba przyznanych stypendiów. Liczba nowo powstałych klubów młodzieżowych.	UG, placówki oświatowe, GOK, kluby sportowe, NGO	Budżet Gminy

Utworzenie Placówki Wsparcia Dziennego dla dzieci i młodzieży.	Powstanie placówki zapewniającej dzieciom i młodzieży wsparcie edukacyjne, psychologiczne i wychowawcze, a także pomoc w odrabianiu lekcji i organizacji czasu wolnego. Poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży, organizacja ich czasu wolnego. Zapewnienie alternatywnych form spędzania czasu wolnego.	Liczba funkcjonujących Placówek Wsparcia Dziennego.	CUS, UG, NGO	Budżet Gminy
Systematyczne doposażanie placówek oświatowych w profesjonalny sprzęt.	Zakup nowoczesnego sprzętu dydaktycznego, komputerowego, sportowego i multimedialnego wspierającego edukację i rozwój uczniów. Podniesienie poziomu edukacji i jakości kształcenia w szkołach.	Liczba podjętych działań w celu doposażenia placówek oświatowych.	UG, placówki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa

Współpraca z placówkami oświatowymi w celu dostosowywania podejmowanych działań do problemów występujących wśród dzieci, młodzieży oraz ich rodzin.	Organizacja spotkań z nauczycielami i pedagogami, badania potrzeb oraz reagowanie na bieżące problemy wychowawcze i edukacyjne. Poprawa jakości i stopnia dostosowania usług skierowanych do dzieci i młodzieży.	Liczba placówek oświatowych, z którymi podjęto współpracę.	CUS, UG, placówki oświatowe	Bez kosztów
Organizowanie, wspieranie i promowanie wydarzeń oraz inicjatyw skierowanych do rodzin z dziećmi.	Wspieranie wydarzeń lokalnych (festyny, pikniki, turnieje sportowe, warsztaty rodzinne), które integrują mieszkańców i promują zdrowy styl życia. Zwiększenie zaangażowania rodzin w życie społeczności lokalnej oraz wzmocnienie więzi rodzinnych poprzez udział w wydarzeniach integracyjnych i kulturalnych.	Liczba zorganizowanych imprez. Szacunkowa liczba uczestników.	CUS, UG, NGO, GBP, placówki oświatowe, GOK	Budżet Gminy

Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej na terenie Gminy.	Organizowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży oraz rozwijanie form spędzania czasu wolnego przez uczniów. Modernizacja i budowa nowych obiektów sportowych, placów zabaw, boisk, sal gimnastycznych, świetlic oraz obiektów kultury (bibliotek, domów kultury).	Liczba dostępnych obiektów sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych. Liczba zmodernizowanych i nowo wybudowanych obiektów. Liczba osób korzystających.	UG, NGO, GBP, placówki oświatowe, GOK	Budżet Gminy Budżet Państwa

Cel strategiczny nr 2

Godne, aktywne i bezpieczne życie seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.

Podnoszenie jakości życia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami poprzez poszerzanie dostępu do usług opiekuńczych, zdrowotnych, rehabilitacyjnych i integracyjnych, umożliwiających samodzielne funkcjonowanie i udział w życiu społecznym Gminy.

Cel operacyjny 1: Rozwój usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych i sąsiedzkich, pozwalających seniorom i osobom z niepełnosprawnościami funkcjonować bezpiecznie w miejscu zamieszkania.				
Działania przewidziane do realizacji	**Rezultaty**	**Wskaźniki realizacji działań**	**Podmioty odpowiedzialne i współpracujące**	**Źródła finansowania**
Rozwój mieszkalnictwa wspomaganego jak formy pomocy społecznej oferującej wsparcie specjalistów osobom potrzebującym pomocy, ale nie wymagającym całodobowej opieki instytucjonalnej.	Zwiększenie samodzielności i jakości życia osób starszych i z niepełnosprawnościami.	Liczba osób objętych opieką. Liczba godzin świadczonych usług.	CUS, NGO, UG, DDS	Budżet Gminy, PFRON
Promowanie i organizowanie wolontariatu na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnością. Angażowanie mieszkańców, w tym młodzieży i studentów, do wolontariatu wspierającego osoby starsze i z niepełnosprawnościami (np. pomoc w codziennych czynnościach, zakupy, wspólne spędzanie czasu).	Zmniejszenie samotności seniorów, integracja międzypokoleniowa, budowanie postaw solidarności społecznej, przełamywanie barier społecznych.	Liczba wolontariuszy. Liczba godzin wolontariatu. Liczba osób objętych wolontariatem.	CUS, NGO, GBP, GOK, UG, DDS, kluby sportowe, placówki oświatowe	Budżet Gminy

Inicjowanie działań służących dostosowywaniu infrastruktury (punktów handlowych, usługowych, kulturowych, sportowych itp.) do potrzeb osób o ograniczonej mobilności. Modernizacja punktów handlowych, usługowych, kulturalnych i sportowych w celu poprawy dostępności (podjazdy, windy, toalety dla osób z niepełnosprawnościami, oznaczenia).	Zwiększona samodzielność osób o ograniczonej mobilności, likwidacja barier architektonicznych, pełniejsze uczestnictwo w życiu społecznym.	Liczba obiektów dostosowanych. Odsetek budynków z udogodnieniami.	UG, DDS	Budżet Gminy Budżet Państwa PFRON Fundusze Europejskie
Współpraca z sektorem pozarządowym w obszarze wsparcia seniorów i osób z niepełnosprawnością oraz wspieranie ich działalności. Wspieranie lokalnych NGO poprzez granty, konkursy ofert, wspólne projekty na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.	Silniejsze partnerstwo samorządu z trzecim sektorem, zwiększenie oferty usług społecznych, większa różnorodność działań.	Liczba NGO współpracujących. Liczba wspólnych projektów.	CUS, NGO, UG, UKS, DDS, kluby sportowe	Budżet Gminy

Kontynuowanie, inicjowanie i wdrażanie programów osłonowych na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Realizacja programów osłonowych (np. dofinansowanie leków, usług opiekuńczych, transportu) dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami.	Ograniczenie ubóstwa, większe poczucie bezpieczeństwa socjalnego, poprawa jakości życia osób potrzebujących.	Liczba osób objętych programami. Wartość dofinansowania.	CUS, UG, NGO, DDS	Budżet Gminy PFRON Budżet Państwa Fundusz Solidarnościowy
Zapewnienie specjalistycznego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami poprzez kontynuowanie działalności asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością.	Zwiększona niezależność osób z niepełnosprawnościami, aktywizacja społeczna i zawodowa, odciążenie rodzin.	Liczba osób korzystających z asystenta. Liczba asystentów osobistych osoby z niepełnosprawnością. Liczba godzin świadczonych usług.	CUS, UG, NGO, DDS	Budżet Gminy PFRON Budżet Państwa Fundusz Solidarnościowy

Zapewnienie wsparcia członkom rodzin lub opiekunów sprawujących opiekę nad opiekę nad osobami z niepełnosprawnością. Organizowanie szkoleń, grup wsparcia, poradnictwa psychologicznego i prawnego dla rodzin i opiekunów osób niesamodzielnych.	Lepsze przygotowanie opiekunów do sprawowania opieki, ograniczenie przeciążenia i wypalenia opiekunów, wzrost jakości opieki nad podopiecznymi.	Liczba uczestników szkoleń. Liczba spotkań grup wsparcia. Liczba osób korzystających z opieki wytchnieniowej.	UG, CUS, NGO, DDS	Budżet Gminy Fundusz Solidarnościowy Budżet Państwa
Podniesienie jakości i dostępności usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych.	Poprawa jakości i dostępności usług, zmniejszenie kolejek oczekujących, większe poczucie bezpieczeństwa osób wymagających opieki.	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi. Liczba zrealizowanych godzin usług opiekuńczych.	UG, CUS, DDS	Budżet Gminy Budżet Państwa PFRON
Udzielanie pomocy materialnej osobom z niepełnosprawnością i osobom starszym. Wsparcie materialne w postaci zasiłków, paczek żywnościowych, dopłat do leków, sprzętu rehabilitacyjnego i medycznego.	Poprawa sytuacji bytowej osób w trudnej sytuacji, ograniczenie wykluczenia społecznego, zmniejszenie ubóstwa wśród seniorów i osób z niepełnosprawnością.	Liczba osób objętych pomocą. Wartość udzielonego wsparcia.	CUS, DDS	Budżet Gminy Budżet Państwa

Zapewnienie dostępu do opieki w Domach Pomocy Społecznej dla osób wymagających całodobowego wsparcia i opieki.	Zapewnienie osobom niesamodzielnym całodobowej opieki i wsparcia adekwatnego do ich potrzeb. Skrócenie czasu oczekiwania na przyjęcie do DPS. Poprawa jakości życia mieszkańców DPS oraz ich rodzin.	Liczba osób przebywających w DPS (rocznie). Liczba osób oczekujących na miejsce.	CUS	Budżet Powiatu Budżet Państwa

Cel operacyjny 2: Wzmacnianie oferty aktywizacyjnej i integracji społecznej poprzez działania Dziennych Domów Seniora, klubów seniora, teleopieki i programów rządowych.				
Działania przewidziane do realizacji	**Rezultaty**	**Wskaźniki realizacji działań**	**Podmioty odpowiedzialne i współpracujące**	**Źródła finansowania**
Organizacja zajęć promujących zdrowy i aktywny tryb życia, mających na celu integrację społeczną, a także rozwijanie kompetencji i umiejętności seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.	Wzrost zaangażowania seniorów i osób z niepełnosprawnościami w życie społeczne, poprawa ich kondycji fizycznej i psychicznej oraz rozwój nowych umiejętności i zainteresowań.	Liczba seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami uczestniczących w zajęciach.	CUS, UG, NGO, GBP, UKS, UTW	Budżet Gminy Fundusze Europejskie
Promowanie pozytywnego wizerunku seniora i osoby z niepełnosprawnością w społeczności lokalnej.	Zmiana postaw i zachowań środowiska lokalnego wobec seniorów oraz osób z niepełnosprawnością.	Liczba podjętych działań promujących.	CUS, UG, NGO, placówki oświatowe, GBP, UKS, UTW	Budżet Gminy
Informowanie i kierowanie osób z niepełnosprawnościami na warsztaty terapii zajęciowej w Powiecie.	Aktywizacja i integracja osób z niepełnosprawnością, poprzez udział w zajęciach organizowanych przez Warsztat Terapii Zajęciowej.	Liczba uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej.	UG, CUS	Budżet Gminy Budżet Powiatu PFRON Budżet Państwa
Kontynuowanie działalności UTW na terenie Gminy.	Organizacja czasu wolnego osób starszych oraz ich integracja społeczna.	Liczba uczestników UTW.	UG, NGO, CUS, UTW	Budżet Gminy Budżet Państwa, fundusze ministerialne
Zainicjowanie utworzenia klubów seniora oraz wydarzeń integracyjnych.	Integracja społeczna osób starszych.	Liczba działających klubów seniora. Liczba uczestników klubów.	UG, NGO, CUS, UTW	Budżet Gminy Budżet Państwa, fundusze ministerialne

Cel strategiczny nr 3

Spójny system przeciwdziałania uzależnieniom i wsparcia rodzin dotkniętych problemem.

Budowanie zintegrowanej struktury działań edukacyjnych, profilaktycznych, terapeutycznych i reintegracyjnych, obejmującej osoby zmagające się z uzależnieniami i ich bliskich, z aktywnym udziałem społeczności lokalnej.

Cel operacyjny 1: Rozwijanie działań profilaktycznych w szkołach i środowisku lokalnym, ukierunkowanych na ograniczanie zachowań ryzykownych u dzieci i młodzieży.				
Działania przewidziane do realizacji	**Rezultaty**	**Wskaźniki realizacji działań**	**Podmioty odpowiedzialne i współpracujące**	**Źródła finansowania**
Zapewnienie wsparcia w formie materialnej i niematerialnej rodzinom zmagających się z problemem uzależnień.	Poprawa sytuacji życiowej i funkcjonowania rodzin borykających się z problemem uzależnień. Zmniejszenie skali ubóstwa w rodzinach dotkniętych uzależnieniami, poprawa warunków życia, lepsze wsparcie psychiczne i prawne.	Liczba rodzin, którym udzielona została pomoc materialna i niematerialna. Liczba rodzin objętych pomocą. Wartość pomocy materialnej. Liczba udzielonych porad.	CUS	Budżet Gminy

Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii w placówkach leczenia odwykowego typu stacjonarnego i ambulatoryjnego.	Zwiększenie liczby osób podejmujących terapię odwykową, poprawa stanu zdrowia psychicznego i fizycznego osób uzależnionych oraz wzmocnienie ich zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie, a także poprawa jakości życia ich rodzin. Wzrost liczby osób podejmujących leczenie, zmniejszenie liczby nawrotów, większa gotowość do zmiany wśród osób uzależnionych i ich rodzin.	Liczba osób, wobec których podjęte zostały rozmowy motywujące. Liczba osób skierowanych na terapię; liczba spotkań motywacyjnych.	GKRPA, CUS	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu; kierowanie wniosków do biegłych celem wydania opinii w przedmiocie uzależnienia oraz kierowanie wniosków do sądu.	Zwiększenie liczby osób kończących leczenie odwykowe. Zwiększona skuteczność interwencji wobec osób odmawiających leczenia, ograniczenie negatywnych skutków uzależnienia dla rodzin i społeczności.	Liczba wniosków skierowanych do sądu. Liczba wydanych opinii.	GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Kontynuacja działalności PKI na terenie Gminy.	Zapewnienie dostępności do wsparcia dla osób uzależnionych oraz ich rodzin. Większa dostępność pomocy, szybsze kierowanie osób do terapii, wzrost świadomości wśród mieszkańców na temat dostępnych form wsparcia.	Liczba działających PKI w zakresie wsparcia dla osób zmagających się z problemem uzależnień. Liczba osób korzystających z PKI. Liczba godzin konsultacji.	UG, GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Kontynuacja działalności grup wsparcia dla osób z problemem alkoholowym.	Motywowanie oraz utrzymanie w abstynencji osoby uzależnionej/nadmiernie pijącej. Zmniejszenie poczucia izolacji u osób uzależnionych, większa skuteczność w utrzymywaniu abstynencji, rozwój sieci wsparcia rówieśniczego.	Liczba funkcjonujących grup samopomocowych dla osób uzależnionych. Liczba spotkań grupy. Liczba uczestników.	UG, CUS, GKRPA, NGO	Budżet Gminy Budżet Państwa

Cel operacyjny nr 2: Zwiększenie dostępności do terapii, konsultacji i programów motywujących do leczenia osób uzależnionych oraz wsparcia dla członków ich rodzin.				
Działania przewidziane do realizacji	**Rezultaty**	**Wskaźniki realizacji działań**	**Podmioty odpowiedzialne i współpracujące**	**Źródła finansowania**
Wdrażanie programów profilaktycznych w szkołach, rekomendowanych przez KCPU, ORE oraz IPiN dotyczących problemu uzależnień.	Zwiększenie świadomości uczniów na temat zagrożeń związanych z uzależnieniami. Rozwój psychospołeczny uczniów, zmniejszenie ryzykownych zachowań, rozwój postaw prozdrowotnych.	Liczba uczestników rekomendowanych programów profilaktyki. Liczba przeprowadzonych programów. Liczba szkół wdrażających programy.	UG, GKRPA, placówki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Prowadzenie warsztatów i innych zajęć edukacyjnych w szkołach, obejmujących tematykę uzależnień oraz organizacja pozalekcyjnych aktywności z elementami profilaktyki.	Zwiększenie świadomości uczniów na temat zagrożeń związanych z uzależnieniami, lepsza organizacja czasu wolnego, wzmocnienie więzi rówieśniczych i rodzinnych. Rozwój psychospołeczny uczniów.	Liczba warsztatów, uczestników warsztatów i innych form edukacyjnych.	UG, GKRPA, OSP, KMP, placówki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Przeprowadzanie szkoleń dla właścicieli i sprzedawców w punktach sprzedaży napojów alkoholowych dotyczących konsekwencji prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.	Spadek dostępności alkoholu dla dzieci i młodzieży. Podwyższenie wieku inicjacji alkoholowej wśród dzieci i młodzieży, odpowiedzialna sprzedaż alkoholu, poprawa bezpieczeństwa w gminie	Liczba właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz sprzedawców objętych szkoleniami. Liczba punktów handlowych objętych kontrolą.	GKRPA, UG	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Organizowanie wypoczynku z programem profilaktycznym dla rodzin zagrożonych problemem uzależnień.	Ograniczenie zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży. Poprawa kondycji psychicznej i emocjonalnej dzieci poprzez zapewnienie im bezpiecznego środowiska, sprzyjającego nawiązywaniu pozytywnych relacji i rozwoju umiejętności społecznych, wsparcie dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, budowanie zdrowych wzorców zachowań.	Liczba dzieci biorących udział w wypoczynku z programem profilaktycznym.	GKRPA, UG	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Zaangażowanie w ogólnopolskie i lokalne kampanie oraz działania informacyjno-edukacyjne, skierowane do różnych grup społecznych, mające na celu profilaktykę i przeciwdziałanie problemom związanym z uzależnieniami.	Zwiększenie świadomości społecznej na temat przyczyn, skutków i możliwości zapobiegania uzależnieniom. Zaangażowanie w akcje edukacyjne, kampanie społeczne i wydarzenia informacyjne skierowane do mieszkańców w różnym wieku. Większa świadomość społeczna, promowanie zdrowego stylu życia, przeciwdziałanie stygmatyzacji osób uzależnionych.	Liczba zrealizowanych ogólnopolskich i lokalnych kampanii informacyjno-edukacyjnych. Liczba uczestników wydarzeń.	GKRPA, CUS, OSP, UG, NGO, GBP, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia, GOK, KMP	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Organizowanie szkoleń dla członków GKRPA i innych grup zawodowych (m.in. pedagogów, nauczycieli, wychowawców, pracowników socjalnych, policjantów) dotyczących profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.	Podniesienie kompetencji zawodowych uczestników szkoleń w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. Zwiększenie skuteczności działań profilaktycznych. Lepsze rozpoznawanie problemów uzależnień, skuteczniejsze działania profilaktyczne.	Liczba uczestników zorganizowanych szkoleń z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.	GKRPA, CUS, UG, placówki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Organizowanie imprez, festynów, konkursów, wydarzeń promujących zdrowy styl życia przy współpracy instytucjonalnej.	Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie wartości zdrowotnych oraz korzyści zdrowego stylu życia. Promowanie aktywnych form spędzania czasu, budowanie więzi społecznych, ograniczenie atrakcyjności zachowań ryzykownych.	Liczba zorganizowanych imprez, festynów, konkursów, wydarzeń propagujących zdrowy styl życia. Liczba uczestników.	GKRPA, UG, NGO, GBP, GOK	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Wzmożenie działań funkcjonariuszy Policji w zakresie ograniczania dystrybucji substancji psychoaktywnych na terenie Gminy.	Spadek dostępności do nielegalnych substancji psychoaktywnych na terenie Gminy. Zwiększone poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, skuteczniejsza prewencja kryminalna.	Liczba działań podjętych przez funkcjonariuszy Policji.	UG, KMP	Budżet Gminy

Cel strategiczny nr 4

Skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej i wzmacnianie ochrony osób zagrożonych.

Podnoszenie jakości i dostępności działań interwencyjnych, pomocowych oraz informacyjnych oraz usprawnianie współpracy instytucjonalnej w celu lepszej ochrony osób doświadczających przemocy.

Cel operacyjny 1: Podniesienie skuteczności interwencji poprzez rozwój kompetencji Zespołu Interdyscyplinarnego, grup roboczych oraz współpracy z Policją i instytucjami.				
Działania przewidziane do realizacji	**Rezultaty**	**Wskaźniki realizacji działań**	**Podmioty odpowiedzialne i współpracujące**	**Źródła finansowania**
Udzielanie pomocy rodzinom doznającym przemocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”.	Ograniczenie zjawiska przemocy domowej na terenie Gminy. Zwiększone bezpieczeństwo ofiar przemocy, szybsza reakcja instytucji, lepsza koordynacja działań pomocowych.	Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”. Liczba wszczętych procedur. Liczba zakończonych procedur.	CUS, GKRPA, KMP, ZI, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia, NGO	Budżet Gminy
Udostępnianie informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej na stronach internetowych oraz kolportaż materiałów informacyjnych dotyczących form specjalistycznej pomocy.	Zwiększenie dostępu do informacji na temat pomocy z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej. Większa świadomość społeczna, łatwiejszy dostęp do informacji o formach pomocy, wzrost zgłaszalności przypadków przemocy.	Liczba podjętych działań informacyjnych. Liczba publikacji.	CUS, UG, GKRPA, ZI, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy

Organizacja szkoleń dla pracowników instytucji w zakresie obowiązujących przepisów prawa dotyczących przemocy domowej oraz zasad realizacji procedury „Niebieskie Karty”.	Poszerzenie i utrwalenie wiedzy pracowników instytucji pomocowych z zakresu realizacji procedury „Niebieskie Karty”, Wyższe kompetencje służb i instytucji, lepsza skuteczność interwencji, mniejsza liczba błędów proceduralnych.	Liczba uczestników szkoleń. Liczba szkoleń	CUS, GKRPA, KMP, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
Udzielanie poradnictwa osobom i rodzinom doznającym problemu przemocy domowej.	Objęcie osób i rodzin profesjonalnym wsparciem w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej. Poprawa kondycji psychicznej ofiar, lepsze rozumienie swoich praw i możliwości działania, większe poczucie bezpieczeństwa.	Liczba udzielonych porad. Liczba osób korzystających z poradnictwa.	CUS, GKRPA, ZI, PKI	Budżet Gminy
Kierowanie osób stosujących przemoc domową do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych.	Ograniczanie zjawiska przemocy domowej, poprzez resocjalizację osób stosujących przemoc domową. Zmniejszenie skali powtarzalnych aktów przemocy, zwiększenie świadomości sprawców, poprawa bezpieczeństwa rodzin.	Liczba osób uczestniczących w programach korekcyjno-edukacyjnych. Liczba ukończonych programów.	CUS, GKRPA, ZI	Budżet Gminy

Zapewnienie schronienia osobom doświadczającym przemocy domowej.	Zapewnienie bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy domowej. Ochrona ich życia i zdrowia, ograniczenie ryzyka powrotu do sprawcy, stworzenie warunków do odbudowy życia.	Liczba osób korzystających ze schronienia z powodu doświadczania przemocy domowej.	CUS, ZI, UG, PCPR	Budżet Gminy
Systematyczne monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy domowej.	Dostosowanie działań interwencyjnych i profilaktycznych do zidentyfikowanych potrzeb lokalnej społeczności.	Liczba działań podjętych w celu diagnozy zjawiska przemocy domowej. Liczba osób objętych schronieniem.	UM, CUS, GKRPA, ZI, KMP, placówki oświatowe	Budżet Gminy

Cel operacyjny 2: Rozszerzenie oferty wsparcia psychologicznego, prawnego i edukacyjnego dla osób doświadczających przemocy oraz działań profilaktycznych dla całej społeczności.				
Działania przewidziane do realizacji	**Rezultaty**	**Wskaźniki realizacji działań**	**Podmioty odpowiedzialne i współpracujące**	**Źródła finansowania**
Udział w kampaniach społecznych o zasięgu lokalnym i ogólnopolskim, ukierunkowanych na przeciwdziałanie przemocy domowej.	Zwiększenie świadomości społecznej na temat problemu przemocy domowej. Zmiana postaw społecznych, większa gotowość do reagowania na przemoc.	Liczba działań podjętych w ramach kampanii. Liczba osób uczestniczących w kampanii.	CUS, GKRPA, ZI, KMP, UG, placówki oświatowe	Budżet Gminy

Realizacja warsztatów dla uczniów dotyczących przemocy domowej, rówieśniczej oraz cyberprzemocy, a także komunikacji interpersonalnej i umiejętności rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy.	Podniesienie świadomości uczniów na temat przemocy domowej, rówieśniczej i cyberprzemocy. Rozwój umiejętności rozwiązywania konfliktów w sposób konstruktywny i bez użycia przemocy. Wzrost wiedzy wśród dzieci i młodzieży, zmniejszenie zjawiska agresji rówieśniczej.	Liczba uczniów biorących udział w warsztatach. Liczba zorganizowanych warsztatów.	CUS, GKRPA, UG, KMP, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Przeprowadzanie akcji informacyjnych wśród mieszkańców w zakresie cyberprzemocy.	Ograniczenie zjawiska cyberprzemocy oraz poszerzenie wiedzy lokalnej społeczności na temat przemocy w Internecie. Lepsze rozumienie zagrożeń związanych z cyberprzemocą, wzrost umiejętności bezpiecznego korzystania z internetu.	Liczba zorganizowanych akcji informacyjno-profilaktycznych z zakresu cyberzagrożeń.	UG, CUS, KMP, placówki oświatowe	Budżet Gminy

Cel strategiczny nr 5

Włączenie społeczne i zawodowe osób zagrożonych wykluczeniem.

Tworzenie warunków sprzyjających aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców pozostających bez pracy lub zagrożonych ubóstwem poprzez rozwój ofert stażowych, szkoleń, programów integracyjnych i wsparcia socjalnego.

Cel operacyjny 1: Rozwój programów aktywizacji zawodowej, staży, szkoleń i partnerstw z lokalnymi pracodawcami wspierających wejście lub powrót na rynek pracy.				
Działania przewidziane do realizacji	**Rezultaty**	**Wskaźniki realizacji działań**	**Podmioty odpowiedzialne i współpracujące**	**Źródła finansowania**
Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w celu zapewnienia doradztwa zawodowego, organizacji szkoleń dla osób bezrobotnych oraz wspierania ich w podnoszeniu kwalifikacji i zwiększaniu możliwości zatrudnienia.	Ograniczenie skali problemu bezrobocia na terenie Gminy Zbuczyn. Zwiększenie kwalifikacji, większe szanse na zatrudnienie, zmniejszenie bezrobocia.	Liczba zorganizowanych szkoleń. Liczba osób biorących w nich udział.	UG, CUS, PUP	Budżet Gminy Budżet Państwa Fundusze Europejskie
Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy na rzecz aktywizacji zawodowej mieszkańców poprzez prace społecznie użyteczne i interwencyjne oraz roboty publiczne.	Promowanie uczestnictwa mieszkańców Gminy Zbuczyn pozostających bez pracy, w działaniach takich jak prace społecznie użyteczne i roboty publiczne. Wzrost aktywności zawodowej, poprawa sytuacji materialnej rodzin, nabywanie doświadczenia zawodowego.	Liczba osób biorących udział w pracach interwencyjnych, robotach publicznych oraz pracach społecznie użytecznych.	UG, CUS, PUP	Budżet Gminy Budżet Państwa

Realizowanie działań informacyjnych w zakresie dostępnych form wsparcia i aktywizacji osób bezrobotnych.	Podniesienie świadomości osób pozostających bez pracy na temat oferowanych form pomocy. Większa wiedza mieszkańców o możliwościach zatrudnienia i wsparcia, aktywniejsze korzystanie z usług rynku pracy.	Liczba podjętych działań informacyjnych.	CUS, PUP, UG	Budżet Gminy
Korzystanie w pracy socjalnej z kontraktów socjalnych w celu aktywizacji zawodowej i zwiększeniu szans na podjęcie zatrudnienia, szczególnie osób długotrwale bezrobotnych.	Zwiększenie udziału osób bezrobotnych w programach aktywizacyjnych opartych na kontraktach socjalnych. Indywidualizacja pomocy, większa skuteczność aktywizacji, przełamywanie bierności zawodowej.	Liczba beneficjentów pomocy społecznej, z którymi zostały zawarte kontrakty socjalne.	CUS	Budżet Gminy
Prowadzenie doradztwa zawodowego dla dzieci i młodzieży.	Odpowiedni wybór ścieżki kształcenia i kariery przez dzieci i młodzież. Lepsze przygotowanie młodzieży do wejścia na rynek pracy, świadome wybory edukacyjne i zawodowe.	Liczba osób korzystających z doradztwa zawodowego. Liczba spotkań.	placówki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa Fundusze Europejskie

Prowadzenie działań motywujących lokalnych przedsiębiorców do zatrudniania osób z niepełnosprawnością oraz dostosowywania warunków zatrudnienia do potrzeb tej grupy.	Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób z niepełnosprawnością z terenu Gminy Zbuczyn. Większa otwartość rynku pracy, ograniczenie barier społecznych.	Liczba podjętych działań motywujących. Liczba dostosowanych miejsc pracy.	UG, NGO	Budżet Gminy

Cel operacyjny 2: Wzmocnienie działań integracyjnych, środowiskowych i socjalnych dla osób długotrwale bezrobotnych i rodzin zagrożonych ubóstwem.				
Działania przewidziane do realizacji	**Rezultaty**	**Wskaźniki realizacji działań**	**Podmioty odpowiedzialne i współpracujące**	**Źródła finansowania**
Zapewnienie niezbędnego wsparcia dla osób w trudnej sytuacji życiowej poprzez dostęp do świadczeń pomocy społecznej.	Zaspokojenie potrzeb bytowych mieszkańców. Ograniczenie ubóstwa, większe poczucie bezpieczeństwa socjalnego.	Liczba osób/rodzin objętych pomocą materialną. Liczba wypłaconych świadczeń.	CUS	Budżet Gminy Budżet Państwa
Wsparcie w zakresie dożywiania w postaci zasiłków na zakup żywności oraz w formie pomocy niepieniężnej – posiłku.	Zaspokojenie podstawowych potrzeb żywieniowych osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Poprawa zdrowia i warunków edukacyjnych dzieci, ograniczenie niedożywienia, wsparcie rodzin ubogich.	Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie zasiłku. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie posiłku, liczba wydanych posiłków.	CUS, NGO, placówki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa

Kontynuowanie współpracy w ramach Programu Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.	Zwiększenie liczby mieszkańców objętych wsparciem żywnościowym. Poprawa bezpieczeństwa żywnościowego osób i rodzin zagrożonych ubóstwem. Wzmocnienie współpracy CUS z organizacjami pozarządowymi i Bankiem Żywności. Zwiększenie świadomości w zakresie racjonalnego gospodarowania żywnością.	Liczba rodzin objętych pomocą żywnościową w ramach PO PŻ. Liczba wydanych paczek żywnościowych.	CUS, UG, Bank Żywności,	Budżet Gminy Budżet Państwa
Zapewnienie wsparcia uczniom poprzez przyznawanie stypendiów i zasiłków szkolnych.	Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci z rodzin o ograniczonych środkach materialnych. Większa motywacja do nauki, ograniczenie rezygnacji z edukacji z powodów finansowych.	Liczba uczniów, którym udzielono pomocy w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.	UG, CUS, placówki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa
Realizacja zadania własnego w zakresie udzielania schronienia osobom w kryzysie bezdomności.	Zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalnych osobom z problemem bezdomności. Ochrona życia i zdrowia osób bezdomnych, zmniejszenie skali bezdomności, poprawa bezpieczeństwa publicznego.	Liczba osób w kryzysie bezdomności korzystających ze wsparcia schronisk.	UG, CUS, NGO	Budżet Gminy Budżet Państwa

Cel strategiczny nr 6

Wsparcie zdrowia psychicznego mieszkańców i rozwój usług specjalistycznych

Poszerzanie dostępu do pomocy psychologicznej, terapeutycznej i psychiatrycznej oraz rozwój działań profilaktycznych, wczesnej interwencji i edukacji dotyczącej dobrostanu psychicznego

Cel operacyjny nr 1. Zwiększenie dostępności lokalnych usług psychologicznych, pedagogicznych i terapeutycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych.				
Działania przewidziane do realizacji	**Rezultaty**	**Wskaźniki realizacji działań**	**Podmioty odpowiedzialne i współpracujące**	**Źródła finansowania**
Prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych dotyczących dostępnych form wsparcia dla osób zmagających się z problemami zdrowia psychicznego.	Zwiększenie liczby mieszkańców zgłaszających się po pomoc w przypadku problemów natury psychicznej.	Liczba przeprowadzonych działań. Liczba osób korzystających ze wsparcia.	CUS, UG, NGO, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
Wczesna profilaktyka szkolna dotycząca kwestii zdrowia psychicznego – prowadzenie programów profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego.	Zmniejszenie liczby dzieci i młodzieży mających problemy w zakresie zdrowia psychicznego.	Liczba przeprowadzonych programów/warsztatów. Liczba uczestników.	UG, placówki oświatowe	Budżet Gminy
Udzielanie pomocy psychologicznej i psychiatrycznej dzieciom i młodzieży oraz osobom dorosłym.	Poprawa dobrostanu psychicznego mieszkańców.	Liczba osób, którym udzielono pomocy psychologicznej i psychiatrycznej.	CUS, PKI, placówki oświatowe, NGO, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy

Opracowanie i wdrożenie systemu wsparcia finansowego i doradczego w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na rozwój lokalnych usług psychologicznych, pedagogicznych i terapeutycznych.	Wzrost liczby projektów realizowanych przez placówki. Zwiększenie liczby podmiotów realizujących usługi psychologiczne, pedagogiczne i terapeutyczne na terenie Gminy. Zwiększenie zakresu i stabilności finansowej działań profilaktycznych i terapeutycznych realizowanych lokalnie.	Liczba dofinansowanych projektów. Wartość dofinansowania. liczba podmiotów objętych wsparciem doradczym w zakresie pozyskiwania dotacji,	UG, CUS, NGO, placówki zdrowia psychicznego	Budżet Państwa Fundusze Europejskie
Organizacja cyklicznych warsztatów superwizyjnych dla kadry z placówek świadczących usługi psychologiczne i psychiatryczne.	Podniesienie kompetencji i dobrostanu personelu.	Liczba zrealizowanych warsztatów. Liczba uczestników.	UG, CUS, NGO, placówki zdrowia psychicznego	Budżet Gminy Fundusze Europejskie

Ramy finansowe Strategii

Potrzeba określenia ram finansowych strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z treści art. 16b. ust 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Jednym z warunków realizacji wskazanych celów w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest jej finansowanie.

Podstawowym źródłem finansowania powyższej Strategii będą środki pochodzące z budżetu Gminy Zbuczyn. Zaplanowane zadania w niniejszej Strategii będą finansowane także przez:

- budżet Wojewody,
- budżet Samorządu Województwa,
- Fundusz Pracy,
- Fundusz Solidarnościowy,
- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe,
- środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii.

Ramy finansowe Strategii uzależnione są od możliwości budżetowych Gminy. Realizacja poszczególnych celów wymienionych w dokumencie będzie opierać się na środkach własnych oraz na funduszach pozyskanych z zewnątrz. Prognozy przyjęte do opracowania ram finansowych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbuczyn na lata 2026-2035 bazują na procentowej strukturze wydatków socjalnych z lat 2024-2025, sporządzonej na podstawie analizy zasobów pomocy społecznej. W prognozie na lata 2026-2035 przyjęto roczny wskaźnik wzrostu wydatków na pomoc społeczną na poziomie 2,5%, zgodnie z danymi CUS w Zbuczynie.

Tabela 45. Ramy finansowe Strategii

rok	ochrona zdrowia (dział 851)	pomoc społeczna (dział 852)	pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (dział 853)	edukacyjna opieka wychowawcza (dział 854)	rodzina (dział 855)	ogółem
2023	110 079	3 357 676	36 720	79 000	4 761 962	8 345 437
2024	110 589	4 455 197	0	71 000	4 940 605	9 577 391
2025[20]	120 000	4 223 266	203 395	55 000	4 210 205	8 811 866
PROGNOZA						
2026	123 000	4 328 848	208 480	56 375	4 315 460	9 032 163
2027	126 075	4 437 069	213 692	57 784	4 423 347	9 257 967
2028	129 227	4 547 996	219 034	59 229	4 533 930	9 489 416
2029	132 458	4 661 695	224 510	60 710	4 647 279	9 726 651
2030	135 769	4 778 238	230 123	62 227	4 763 461	9 969 818
2031	139 163	4 897 694	235 876	63 783	4 882 547	10 219 063
2032	142 642	5 020 136	241 773	65 378	5 004 611	10 474 540
2033	146 208	5 145 640	247 817	67 012	5 129 726	10 736 403
2034	149 864	5 274 281	254 012	68 687	5 257 969	11 004 813
2035	153 610	5 406 138	260 363	70 405	5 389 418	11 279 933

Źródło: opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 rok

System wdrażania Strategii

Wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbuczyn na lata 2026-2035 zakłada realizację kompleksowego modelu polityki społecznej. Ze względu na długookresowy charakter dokumentu oraz jego perspektywiczne cele, kluczowym aspektem jest regularne monitorowanie, a w przypadku wystąpienia niekorzystnych tendencji – aktualizowanie.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbuczyn na lata 2026-2035 wyznacza działania wymagające zaangażowania zarówno społeczności lokalnej, jak i instytucji publicznych oraz prywatnych. Partnerstwo oraz współpraca wszystkich podmiotów stanowią fundament skutecznej polityki społecznej. Ze względu na różnorodność zadań oraz udział wielu podmiotów, realizacja Strategii wymaga sprawnej koordynacji działań oraz ścisłej współpracy wszystkich jednostek zaangażowanych w działania rozwojowe.

[20] Wartość za rok 2025 pochodzi z prognozy zamieszczonej w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 rok dla Gminy Zbuczyn

Głównym inicjatorem i koordynatorem planowanych działań jest Centrum Usług Społecznych, odpowiedzialne za zarządzanie wdrażaniem dokumentu.

Harmonogram wdrażania założeń Strategii przewiduje cztery podstawowe etapy, przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 46. Harmonogram wdrażania Strategii

Etap	Wyszczególnienie	Termin realizacji
Etap I	Podjęcie uchwały przez Radę Gminy Zbuczyn o przyjęciu do realizacji dokumentu „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbuczyn na lata 2026-2035”.	do 30 kwietnia 2026 r.
Etap II	Koordynacja realizacji działań objętych Strategią.	I kwartał 2026 r. – IV kwartał 2035 r.
Etap III	Monitoring.	na koniec każdego roku w okresie od 2026 r. do 2035 r., do przedstawienia Radzie Gminy w I kwartale następnego roku.
Etap IV	Ewaluacja Strategii.	II kwartał 2036 r.

Źródło: opracowanie własne

System aktualizacji Strategii

Strategia jest dokumentem „żywym” i wprowadzanie zmian w jej zapisach jest nie tylko możliwe, ale w niektórych sytuacjach wręcz konieczne. Jednak należy pamiętać, że zmiany te nie powinny dotyczyć zasadniczych kierunków Strategii. Przeglądy strategiczne powinny być realizowane cyklicznie. Najlepszą metodą na wprowadzenie zmian w dokumencie Strategii jest jej weryfikacja w społecznym procesie zbliżonym do tego, który towarzyszył tworzeniu Strategii. Dyrektor CUS przy wyborze zadań do realizacji będzie brał pod uwagę zarówno nowe oczekiwania społeczności lokalnej i określonych grup społecznych, jak również zmieniające się czynniki środowiska zewnętrznego oraz możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Dlatego podczas aktualizacji dokumentu Strategii CUS powinien uwzględniać nie tylko istniejącą Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbuczyn na lata 2026-2035**,** ale również nowe, nieujęte w niej zadania, których w obecnym czasie uczestnicy nie byli w stanie przewidzieć. Bezpośrednim koordynatorem jest CUS w Zbuczynie.

Komunikacja społeczna i promocja Strategii

W celu sprawnego funkcjonowania Strategii należy umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie jej tworzenia i realizacji. Partnerzy mają możliwość zgłoszenia zmian w treści Strategii w zakresie wymagającym ich współpracy. Władze samorządowe w trakcie wdrażania Strategii muszą znaleźć skuteczną metodę przekazywania informacji do otoczenia. Powinny także zwrócić uwagę na sprawny system przyjmowania informacji z otoczenia, od partnerów społecznych.

Władze samorządowe mogą wspierać współpracę i utrzymywać stały kontakt zarówno z podmiotami wewnętrznymi, obejmującymi pracowników zaangażowanych bezpośrednio w administrowanie Gminą, wykorzystując ich wiedzę, motywację, umiejętności praktyczne oraz kompetencje interpersonalne, ale też korzystać z technologii i zasobów organizacji.

Jednocześnie kluczowa będzie efektywna komunikacja z otoczeniem zewnętrznym obejmującym: ogół mieszkańców, grupy, organizacje, stowarzyszenia, instytucje czy przedsiębiorstwa.

Otoczenie zewnętrzne dalsze to natomiast otoczenie Gminy jako wspólnoty terytorialnej: sąsiednie gminy, struktury powiatowe, wojewódzkie i ogólnopaństwowe. Obszarami działań w zakresie komunikacji społecznej są:

- możliwość wnioskowania zmian zapisów Strategii przed jej uchwaleniem;
- informacja o postępach wdrażania Strategii;
- współpraca z mediami – podawanie informacji o wdrażanych projektach w mediach;
- informacje zamieszczane na stronach internetowych.

Promocja Strategii ma na celu stanowienie i utrzymywanie współpracy między samorządem a społeczeństwem. Informowanie oraz promocja odbywać się będzie poprzez podawanie w prasie lokalnej oraz w Internecie danych na temat zaangażowania finansowego Unii Europejskiej w realizację projektów oraz stanie zaawansowania realizacji zadań i ich efektów w ramach Strategii.

Monitoring i ewaluacja

Proces monitoringu Strategii będzie służył identyfikacji osiąganych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami. Będzie on polegał na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych. Punktem odniesienia będą między innymi przedstawione poniżej wskaźniki monitoringowe. Dla oceny zmian zachodzących w wybranych, niemożliwych do opisu za pomocą wskaźników obszarach, służyć będą wskaźniki kontekstowe (pokazujące dane zjawisko w szerszym kontekście, zwykle w odniesieniu do dłuższych okresów). Dane do monitoringu pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych UG, Policji, PUP, ze sprawozdań CUS, GKRPA, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych. Informacja nt. realizacji Strategii przygotowywana będzie przez CUS i zawarta w corocznie składanych sprawozdaniach z działalności.

Końcowa ewaluacja (ex-post) posłuży samorządowi do oceny realnej sytuacji i stanu rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Zbuczyn, a także będzie pomocnym narzędziem pomagającym w podejmowaniu właściwych decyzji dotyczących kształtu polityki i pomocy społecznej w kolejnych latach. W ramach końcowej ewaluacji Strategii zostanie przygotowany raport ukazujący kumulatywne osiągnięcie założonych celów strategicznych. Końcowa ewaluacja Strategii pozwoli ocenić w jakim stopniu założone wartości w zestawieniu kumulatywnym, kilkuletnim zostały zrealizowane oraz ukaże realne nakłady finansowe, a w efekcie końcowym pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy założone kierunki działań były odpowiednio zaplanowane.

Wskaźniki monitoringowe, czyli policzalne zmienne podlegające obserwacji i ocenie, określone zostały w oparciu o przewidywane rezultaty zadań, a także przewidywane dane, zaplanowane do osiągnięcia w całym okresie realizacji działań. Zostały one szczegółowo przedstawione w oparciu o aktualny stan faktyczny. Zarówno monitoring, jak i ewaluacja, prowadzone będą między innymi w oparciu o niżej przedstawione wskaźniki monitoringowe. Katalog wskaźników może być uzupełniany bądź modyfikowany w zależności od dostępnych

źródeł informacji i zasobów. Wartości bazowe dotyczą danych dla 2024 roku, natomiast wartości docelowe wskazują oczekiwany rezultat.

Tabela 47. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych

Cel strategiczny	Wskaźnik	Wartość bazowa (2024 r.)	Oczekiwany rezultat
Wsparcie rodzin i rozwój usług społecznych. Budowanie przyjaznego środowiska wychowawczego poprzez rozwój systemu wsparcia dla rodzin, tworzenie warunków do rozwoju dzieci i młodzieży oraz wspieranie inicjatyw edukacyjnych i społecznych.	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.	10	wzrost
	Liczba asystentów rodziny.	1	stabilizacja
	Liczba rodzin wspierających.	0	wzrost
	Udział rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w ogóle korzystających z pomocy społecznej (%).	5,5	spadek
	Wskaźnik deprywacji lokalnej (%).	2,3	spadek
	Liczba żłobków/klubów dziecięcych.	1	stabilizacja
	Liczba działających PWD dla dzieci i młodzieży.	0	wzrost
Aktywne i godne życie seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami. Zwiększanie samodzielności i bezpieczeństwa osób starszych i z niepełnosprawnościami poprzez rozwój usług opiekuńczych, zdrowotnych i integracyjnych sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w życiu Gminy.	Liczba osób w DPS, za których Gmina ponosi odpłatność.	7	spadek
	Udział rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w ogóle korzystających z pomocy społecznej (%).	28,6	spadek
	Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych.	4	wzrost
	Liczba osób korzystająca z usług asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością.	10	wzrost
	Liczba rodzin korzystających z Programu Opieka Wytchnieniowa.	8	wzrost
Kompleksowa profilaktyka i wsparcie w obszarze uzależnień. Tworzenie spójnego systemu działań profilaktycznych, terapeutycznych i reintegracyjnych wspierających osoby dotknięte uzależnieniami oraz ich rodziny, z naciskiem na edukację i współpracę środowisk lokalnych.	Liczba osób z problemem alkoholowym, z którymi przeprowadzono rozmowy.	7	spadek
	Liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym, z którymi przeprowadzono rozmowy.	1	spadek
	Udział rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w ogóle korzystających z pomocy społecznej (%).	7,1	spadek

Skuteczna pomoc i ochrona przed przemocą domową. Wzmacnianie lokalnych mechanizmów przeciwdziałania przemocy poprzez rozwój oferty interwencyjnej i edukacyjnej, wspieranie ofiar oraz zwiększanie skuteczności współpracy instytucjonalnej.	Udział rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w ogóle korzystających z pomocy społecznej (%).	0,0	stabilizacja
	Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”.	19	spadek
	Liczba spotkań ZI.	21	min. 6 (min. raz na 2 miesiące)
	Liczba osób stosujących przemoc domową korzystających z PKI.	4	spadek
	Liczba osób doznających przemocy domowej korzystających z PKI.	23	spadek
Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców zagrożonych wykluczeniem. Rozwijanie inicjatyw sprzyjających powrotowi na rynek pracy, włączeniu społecznemu i podnoszeniu kwalifikacji osób bezrobotnych i zagrożonych ubóstwem.	Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej (%).	8,0	spadek
	Udział rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w ogóle korzystających z pomocy społecznej (%).	9,3	spadek
	Udział długotrwale bezrobotnych mieszkańców w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP (%).	51,0	spadek
	Udział rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w ogóle korzystających z pomocy społecznej (%).	27,5	spadek
	Liczba osób korzystających z zasiłku stałego.	23	spadek
	Liczba osób korzystających z zasiłku okresowego.	14	spadek
	Liczba osób korzystających z zasiłku celowego.	19	spadek
Rozwój systemu wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego. Zwiększanie dostępności usług psychologicznych i psychiatrycznych oraz wzmacnianie działań wczesnej pomocy i profilaktyki zdrowia psychicznego wśród mieszkańców Gminy.	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi.	11	spadek
	Liczba zrealizowanych programów wśród dzieci i młodzieży w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia psychicznego.	1	wzrost

Źródło: opracowanie własne

Wnioski i podsumowanie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zbuczyn na lata 2026 -2035 stanowi kontynuację istniejącego systemu wsparcia i tworzy możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. Jej założenia są dostosowane do zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów i potrzeb społecznych i przewidują planowane sposoby ich zaspokajania.

W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania.

Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy. Strategia zakłada rozszerzenie i pogłębienie form wsparcia w zakresie pomocy społecznej, a także szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w jej obszarze. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem.

Analiza problemów społecznych będących przedmiotem Strategii zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne, czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych. Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnych od możliwości finansowych. Będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców i przepisami prawa. Wielość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków, maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym. Przyjmuje się w niniejszym dokumencie, że osiągnięcie zamierzonego rezultatu będzie możliwe dzięki:

- podejmowaniu działań wspierających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców oraz ścisłej korelacji tych działań z potrzebą zapewnienia osobom pracującym warunków do wychowywania dzieci,
- dostosowaniu oferty usług do potrzeb starzejącego się społeczeństwa; działania będą ukierunkowane na wspieranie rozwoju rynku usług dla seniorów, ale również na ich wszechstronną aktywizację,
- podniesieniu kapitału społecznego poprzez wzmacnianie potencjału istniejących i nowopowstających organizacji pozarządowych i podmiotów pożytku publicznego, które swoją działalnością wspierają społeczeństwo,
- wspieraniu działań prospołecznych i samopomocowych oraz rozwijaniu umiejętności współpracy,
- promowaniu i rozwijaniu inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej,
- doskonaleniu dialogu społecznego poprzez badanie opinii i potrzeb lokalnych, propagowaniu działań profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- zwiększeniu dostępu do informacji o działaniach w zakresie szeroko rozumianej polityki społecznej oraz wsparciu rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami, chorych i starszych,
- interdyscyplinarnej i wielosektorowej współpracy z instytucjami i organizacjami mającymi wpływ na budowanie kolejnych narzędzi na rzecz zabezpieczenia potrzeb mieszkańców.

Realizacja głównych założeń dokumentu powinna przyczynić się do podniesienia jakości życia mieszkańców Gminy Zbuczyn, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji i możliwości Gminy, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

Spis rysunków, wykresów i tabel

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie Gminy Zbuczyn 17
Rysunek 2. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej 33
Rysunek 3. Obszary współpracy międzyinstytucjonalnej 34

Spis wykresów

Wykres 1. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie siedleckim na przestrzeni lat 2022-2024 w porównaniu do województwa mazowieckiego i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach) 19
Wykres 2. Mieszkania na 1 000 mieszkańców w Gminie Zbuczyn, powiecie siedleckim i województwie mazowieckim w latach 2022-2024 21
Wykres 3. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w Gminie Zbuczyn, powiecie siedleckim oraz województwie mazowieckim w latach 2022-2024 28
Wykres 4. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców w Gminie Zbuczyn, powiecie siedleckim i województwie mazowieckim na przestrzeni lat 2022-2024 . 42
Wykres 5. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w Gminie Zbuczyn w latach 2022 - 2024 43
Wykres 6. Wskaźnik deprywacji lokalnej na przestrzeni lat 2022, 2023 i 2024 44
Wykres 7. Powody udzielania świadczeń w 2024 roku (liczba rodzin) 46
Wykres 8. Płeć: N=64 48
Wykres 9. Wiek: N=64 49
Wykres 10. Wykształcenie: N=64 50
Wykres 11. Jakie Pana/i zdaniem problemy społeczne najczęściej dotykają mieszkańców Gminy Zbuczyn? N=64 51
Wykres 12. Jak często spożywa Pan/i alkohol? N=64 52
Wykres 13. Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma negatywny wpływ na rozwój dziecka? N=64 53
Wykres 14. Jak często pali Pan/i papierosy i e-papierosy? N=64 54
Wykres 15. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)? N=64 55
Wykres 16. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto nadużywa alkoholu, narkotyków lub w sposób zdecydowanie nadmierny podejmuje się pewnych czynności (np. zakupy, korzystanie z Internetu i/lub urządzeń elektronicznych, uprawianie sportu, praca, oglądanie treści pornograficznych itp.)? N=64 56
Wykres 17. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto doświadcza przemocy w swoim domu? N=64 57
Wykres 18. Jak często, w okresie 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy? N=64 57

Wykres 19. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji, gdzie zastosował/a Pan/i przemoc domową N=64 59
Wykres 20. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych (np. klaps) jest metodą wychowawczą, która: N=64 60
Wykres 21. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy doznał/a oraz stosował/a Pan/i cyberprzemoc (np. wyzywanie, podszywanie się, ośmieszanie/poniżanie, grożenie/ straszenie, szantażowanie, wyłudzanie pieniędzy, rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmów)? N=64 60
Wykres 22. Ile godzin poświęca Pan/i na korzystanie z urządzeń elektronicznych i Internetu (np. komputer, tablet, telefon komórkowy, konsola do gier) w ciągu dnia, w którym ich Pan/i używa (nie wliczając w to godzin pracy)? N=64 61
Wykres 23. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grał/a Pan/i w gry, w których wygraną/ przegraną były pieniądze (np. zdrapki, lotto, gra na automatach, zakłady bukmacherskie itp.)? N=64 62
Wykres 24. Proszę o ustosunkowanie się do poniższych stwierdzeń: N=64 64
Wykres 25. Jakie trudności najczęściej napotykają osoby bezrobotne szukające pracy na terenie Gminy Zbuczyn? N=64 65
Wykres 26. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy miał/a Pan/i trudności w zakresie zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych ze względu na niewystarczające zasoby finansowe? N=64 66
Wykres 27. Jakie grupy osób są Pana/i zdaniem najbardziej narażone na wykluczenie społeczne na terenie Gminy? N=64 66
Wykres 28. W jakim stopniu infrastruktura techniczna w Pana/i Gminie (instytucje publiczne, szkoły, ulice, przychodnie itp.) dostosowana jest do osób z niepełnosprawnościami tak, aby umożliwić im samodzielne funkcjonowanie? N=64 67
Wykres 29. Jakie Pana/i zdaniem są najważniejsze problemy osób starszych w Gminie? N=64 68
Wykres 30. Jakie Pana/i zdaniem są najważniejsze problemy osób z niepełnosprawnościami w Gminie Zbuczyn? N=64 69
Wykres 31. Czy w czasie ostatnich 12 miesięcy utrzymywały się u Pana/i takie stany jak (przynajmniej przez 2 tygodnie): N=64 70
Wykres 32. Jak ocenia Pan/Pani dostępność usług społecznych na terenie Gminy? N=64 71
Wykres 33. Płeć: N=208 72
Wykres 34. Wiek: N=208 73
Wykres 35. Klasa: N=208 73
Wykres 36. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się pić alkohol? N=208 74
Wykres 37. Ile razy zdarzyło Ci się: N=208 75
Wykres 38. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się zażywać środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)? N=208 76
Wykres 39. Gdybyś chciał/a zdobyć narkotyki, dopalacze, alkohol, papierosy, e-papierosy w swojej miejscowości byłoby to: N=208 78

Wykres 40. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy? N=208 79
Wykres 41. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji, w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby? N=208 80
Wykres 42. Jak często w ciągu ostatniego roku szkolnego obserwowałeś/aś problem przemocy między uczniami w swojej szkole? N=208 82
Wykres 43. Czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy doznawałeś/aś oraz stosowałeś/aś cyberprzemoc (np. wyzywanie, podszywanie się, ośmieszanie/poniżanie, grożenie/ straszenie, szantażowanie, wyłudzanie pieniędzy, rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmów)? N=208 83
Wykres 44. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu? N=208 84
Wykres 45. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grałeś/aś w gry, w których można było wygrać/przegrać pieniądze (np. zdrapki, lotto, gra na automatach, zakłady bukmacherskie itp.)? N=208 85
Wykres 46. Czy w czasie ostatnich 12 miesięcy utrzymywały się u Ciebie takie stany jak (przynajmniej przez 2 tygodnie): N=208 86
Wykres 47. Które z poniższych odpowiedzi Twoim zdaniem można zaliczyć do zaburzeń odżywiania? N=208 87
Wykres 48. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2022-2024 91
Wykres 49. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2022-2024 91
Wykres 50. Rodziny, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2022-2024 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej 92
Wykres 51. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2022-2024 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej 96
Wykres 52. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu alkoholizmu w latach 2022-2024 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej 102
Wykres 53. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2022-2024 109
Wykres 54. Liczba świadczeń zasiłku pielęgnacyjnego dla osoby, która ukończyła 75 lat na przestrzeni lat 2022-2024 109
Wykres 55. Liczba rodzin, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2022-2024 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej 112
Wykres 56. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni lat 2022-2024 113

Wykres 57. Mieszkańcy Gminy Zbuczyn zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2022-2024 113
Wykres 58. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2022-2024 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej 117

Spis tabel

Tabela 1. Etapy opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych 9
Tabela 2. Struktura ludności Gminy Zbuczyn wg płci na lata 2022-2024 17
Tabela 3. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Zbuczyn w porównaniu do powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego na przestrzeni lat 2022-2024 18
Tabela 4. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności Gminy Zbuczyn w latach 2022-2024 (w procentach) 18
Tabela 5. Ogólna liczba podmiotów gospodarki narodowej oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Gminie Zbuczyn na przestrzeni lat 2022-2024 20
Tabela 6. Zasoby mieszkaniowe Gminy Zbuczyn na przestrzeni lat 2022-2024 20
Tabela 7. Dane dotyczące liczebności dzieci w oddziałach szkolnych i przedszkolnych w Gminie Zbuczyn 24
Tabela 8. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2025 roku uczniów z Gminy Zbuczyn, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego (dane w %) 24
Tabela 9. Dane statystyczne dotyczące publicznej opieki zdrowotnej Gminy Zbuczyn w porównaniu do powiatu siedleckiego w 2024 roku 30
Tabela 10. Zakres usług społecznych i przypisane do nich zadania publiczne 35
Tabela 11. Ogólna liczba podmiotów gospodarki narodowej, fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w Gminie Zbuczyn na przestrzeni lat 2022-2024 41
Tabela 12. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2022-2024 44
Tabela 13. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń niepieniężnych i pieniężnych w latach 2022-2024 45
Tabela 14. Ile razy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i stracić kontrolę nad ilością spożywanego alkoholu (tzn. upić się)? N=46 52
Tabela 15. Czy w ciągu ostatnich 30 dni zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem mechanicznym po spożyciu alkoholu? N=45 53
Tabela 16. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=8 58
Tabela 17. Kto stosował wobec Pana/i przemoc? N=8 58
Tabela 18. Czy zdarza się Panu/i korzystać z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu dłużej niż wstępnie Pan/i zakładał/a? N=64 62
Tabela 19. Czy kiedykolwiek grał/a Pan/i w gry, w których wygraną/przegraną były pieniądze, aby rozwiązać finansowe trudności lub poprawić swoją sytuację ekonomiczną? N=6 63
Tabela 20. Jakich usług społecznych według Pana/i najbardziej brakuje na terenie Gminy? N=4 71
Tabela 21. Ile razy piłeś/aś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni? N=40 75

Tabela 22. Jak często zażywałeś/aś narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia w ciągu ostatnich 30 dni? N=15 77
Tabela 23. Jakie były to substancje? N=15 77
Tabela 24. Kto stosował wobec Ciebie przemoc? N=37 79
Tabela 25. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś? N=37 80
Tabela 26. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś? N=43 81
Tabela 27. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc? N=43 81
Tabela 28. Czy zdarza Ci się kłamać, aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych i/lub Internetu np. przed rodzicami? N=202 84
Tabela 29. Asystenci rodziny oraz liczba rodzin objętych ich wsparciem na przestrzeni lat 2022-2024 90
Tabela 30. Kwota odpłatności za pobyt dzieci z terenu Gminy Zbuczyn w pieczy zastępczej w latach 2022-2024 93
Tabela 31. Zasiłek pielęgnacyjny dla dziecka z niepełnosprawnością na przestrzeni lat 2022-2024 96
Tabela 32. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2022-2024 96
Tabela 33. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2022-2024 97
Tabela 34. Specjalny zasiłek opiekuńczy na przestrzeni lat 2022-2024 97
Tabela 35. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych na przestrzeni lat 2022-2024 ... 98
Tabela 36. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wobec osób uzależnionych w latach 2022-2024 102
Tabela 37. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych w latach 2022-2024 106
Tabela 38. Dane statystyczne dotyczące wszczętych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2022-2024 107
Tabela 39. Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2022-2024 107
Tabela 40. Odpłatność Gminy za pobyt w domu pomocy społecznej na przestrzeni lat 2022-2024 110
Tabela 41. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Gminy Zbuczyn w podziale na wiek oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w latach 2022-2024 114
Tabela 42. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy Zbuczyn oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP w porównaniu do Powiatu na przestrzeni lat 2022-2024 115
Tabela 43. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2022-2024 117
Tabela 44. Liczba osób korzystających ze świadczenia niepieniężnego i pieniężnego przyznanego w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2022-2024 118

Tabela 45. Ramy finansowe Strategii 156
Tabela 46. Harmonogram wdrażania Strategii..... 157
Tabela 47. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych 160

Bibliografia

1. Bendyk E., Buras P., Polska wobec wojny, Polska w świecie po wojnie. Zadania na nowy czas, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa, 2022.
2. Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.
3. Kinney J., Leaton G., Zrozumieć alkohol, Warszawa 1996 r.
4. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej.
5. Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.
6. Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych, ISP, 2019.
7. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022, 2023 i 2024 rok.
8. Pikuła N.G., Grewiński M., Zdebska E., Glanc W., Wyzwania dla polityki społecznej w kontekście pandemii koronawirusa, Kraków 2020.
9. Raport o stanie Gminy Zbuczyn za 2022, 2023 i 2024 rok.
10. Sprawozdanie z działalności GOPS w Zbuczynie za 2022, 2023 i 2024 rok.
11. Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej za 2022, 2023 i 2024 rok.
12. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.
13. Szatur-Jaworska B., Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej.
14. Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych, Katowice 2005.
15. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1283 z późn. zm.).
16. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1939).
17. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2024 r.poz. 1673).

Źródła internetowe:

1. GUS – Bank Danych Lokalnych: www.bdl.stat.gov.pl.
2. Mapa Egzaminów: www.mapa.wyniki.edu.pl.
3. Mental health, 2022, online: www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response [data dostępu: 08.12.2025]